

بيلن كيمسه ايشتيباه دان قورخماز.

(كوچنده)

بیر ديل بيلن بیر آدم دیر. ایگی ديل بيلن ایگی

آدام! آنا ديلینی بيلمه ين نيجه ؟ سيز دئینگ!

قاشقایی تۆركجه سينده شعر و یازین

كوكلرينه بیر باخیش

(آسکی یازینلار و یئنگی یازینلار)

عوض الله صفری کشکولۆ (كوچنده)

بدون تعارف

انسان از بدو تولّد همانند نوزاد دیگر جانداران به مراقبت نیازمند است، و به جز خصوصیات ظاهری تفاوتی با دیگر موجودات زنده ندارد. تا بعد از مدّتی رشد، کم‌کم راه رفتن می‌آموزد. متعاقب آن عوامل تکلم از جمله دندان و فرم دهان و زبان، رشد میکنند. این سیر تکاملی فیزیکی انسان منجر به تکلم میگردد. اینجاست که اولین نشانه‌ی انسانی ظاهر می‌شود. به همراه تکلم شناخت از محیط و ارتباطات نیز ادامه می‌یابد تا آنجا که انسان به درجه‌ای از رشد میرسد که آماده‌ی آموزش مفاهیم اساسی است. در خلال آموزش، اعتقادات نیز شکل می‌گیرند. و این سیر تکاملی ادامه می‌یابد. تا آنجا که دانشمندان علوم اسلامی چهل سالگی را سال بلوغ عقلی میدانند. با این تفصیل، انسان زمانی از مرحله حیوانیت بیرون می‌آید که سخن گفتن می‌آموزد. سپس دارای شعور و تشخیص و اعتقاد میگردد که تمام این عوامل موجب میگردد تا انسان را از دیگر جانداران شاخص نماید. حال تکلم به یک زبان که از اولین مشخصه‌های انسانیت است، اگر به دو و یا چندین زبان ارتقاء یابد، توان انسان را در تشخیص و رشد عقلی و شناخت محیط و عوامل آن به مراتب بالاتر می‌برد. از این روست که ما احساس رسالت میکنیم که علاوه بر فارسی که زبان رابط بین اقوام ایرانی است، به زبان مادری خود نیز اهمیت بدهیم تا در سایه‌ی قانون اساسی جمهوری اسلامی شاهد رشد و بالندگی آن باشیم. و یادمان باشد که، انقلاب اسلامی ایران آنگاه پایه‌ریزی شد و به پیروزی شگرفی دست یافت که همه‌ی اقوام ایرانی همدل و یکپارچه به پا خاستند. حال این یکپارچگی در سایه‌ی قانون اساسی در بالندگی فرهنگهای تمام اقوام ایرانی ابدی خواهد بود. ان شاء الله .

خدمت خوانندگان این مکتوب نیز لازم است عرض کنم، که این کتاب مطابق آخرین و کاملترین روش نوشتاری زبان ترکی تحریر شده است. و به کسانی که این روش برایشان نا آشناست، باید به عرض برسانم که، هر زبان دارای دو شیوه‌ی گفتاری و نوشتاری است. صرف دانستن یا تکلم به یک زبان انسان را از تحصیل گرامر و دیگر قواعد نوشتاری آن زبان بی‌نیاز نمی‌نماید. حتّی دست یافتن به مدارج دریک زبان جواز دخالت به دیگر زبانها نیست. فی‌المثل یک کارشناس زبان انگلیسی نمی‌تواند در باره‌ی زبان فرانسوی نظر بدهد. اگر چه قادر به تکلم زبان فرانسه هم باشد. این معضلی است که امروزه گریبان گیر قشقایی هاست. تعداد پر شماری از قشقایی‌ها تنها به صرف صاحب نظر بودن در زبان فارسی یا انگلیسی، به خود اجازه میدهند تا در زبان ترکی هم نظر بدهند. بی‌آنکه به خود بگویند: راستی زبان ترکی همانند دیگر زبانها، دارای قواعد گرامری و حتّی نوشتاری مختص به خود است. من آنگاه میتوانم در زبان مادری خود صاحب نظر باشم که با مطالعات دقیق، قواعد آن را فرا گرفته باشم. پس لازم است که اوّل یاد بگیرم سپس نظر بدهم. در غیر این صورت سکوتم بهتر از اشتباهی است که دیگران را به تردید بیندازد.

با سپاس: عوض الله صفری کشکولی

يارادان تارى آدينان باغيشلايان مئهربان دير

او كى اه ورن توردميشدير هر نه واردير يارادان دير

باشلاما

بیزلر اینسانلیگدا سان بیر یارپاغا، کی بیر آغا باغلانتی لیک واریمیزدیر. یارپاق او گونچز گویرر و پوزولماز کی آغا باغلی اول، آغاجدان بوداناندا سوفالماگی دا باشلانیر.

سونیاز چاغی چوخ یارپاق لار گورموشنگیز کی آغاچ دان بودانان دان سورا هر یئلینن اوینایار و تورپاغا سریلر، و یولچولار باشلارینا آباق باسارلار. هر اینسان بیر یارپاق و ائل- اولوسینان ایصالتی آغاچ دیر.

ائل- اولوسدان بودانان کیمسه هر یئلینن اوینایار و سونیاز یارپاغی تکین آباق آلتی اولار. آچیق باخیم دان باخساک، قاشقایی لیگدا بیزلر بیر آغاجینگ یارپاق لاری یاک. اله بو دئیم اوزوندن قاشقایی دا قالیق تورک دؤنیاسیندان بودانسا، یاز غیسی یارپاق یاز غیسی دیر.

بیز قاشقایی لار باغلانتی لیگی میز تورک دؤنیاسینا، قالیق اوزدش لیگدن آیری دلیمیزدیر. بو دیل

اه ورن سل باخیم دان دؤنیادا اوچ باش دیل لرینگ بیرسی دیر کی دورد اوز میلیون توپلوم دانیشان واری دیر. یئدمیش اوزایللیک (قرن) ادبیات و یازین سابقه سی بو دیلده وار کی گیل گیمیش دن گچه، اون مینگ ایککی اوز اللی (۱۰۲۵۰) لوحه داش یازیسی اورخون آبا جاسینان تورک دیلینده روسیه موزه لرینده ساخلانیر. بو باخیمدان دؤنیادا انگ باش دیل دیر. قاشقایی تورکجه سی ایگیرمی یئدیم کی قول تورک دیلیندن دیر. بو اولوس بیزلرینگ بوینوموزدا آغیر- آغیر حق واریدیر. نئییه کی آزیندان بیر قاشقایی آناسی بیزی امزیرمیش و بیر قاشقایی آتاسینینگ کولگه سینده بئسنمیشک.

آلاه رحمت اندسین پورفوسور محمدتقی زهتابی بی. بیرگون تهراندا قولوغونا انتیردیم. بو یوردو کی: سیز قاشقایی لار چوخ بویوک میلتنگیز! بیزلر آذربایجاندا تورک دیلینه دانیشیراک سا، دورد - بیر یانیمیز تورک دؤنیاسینا یول واریدیر. اما قاشقایی لار مینگ ایلدن آرتیق دیر کی، فارس- عرب- بلوچ و اورتاسیندا، تورک دیلینه دانیشیرلار. بو درین معنالی سوزه بیر آز فیکر اندسک، باشا دوشرک کی بو اوزاق گچمیشده، بو دیلی نه اوخودان - نه اورگدن و نه ده حیمایت ائدن واریمیش. پس نه دن هله چیلخادیر و اوچ میلیون قاشقایی نیگ آنا دیلی سی سؤیلنیر؟

بو دیلینگ اوزگوجو و قانونمند لیگی، بو اوزگه دیل لر آراسیندا اوزونو ساخلادماگدان گچه، اوچ میلیون قاشقایی بی تسبیح داناسی تکین بیر- بیره دوزموش و بیرلشدیرمیش دیر.

۱۳۸۵ ایلینده کی قاشقایی دیلینده یازین و ادبیات قورومونو باشلادیک، اوز یانیمدا فیکیرلشدیم کی بیر قولای یازیلی لازیم دیرکی اورگنچی لریمیزه تورک ادبیاتینی اورگنک. او ایل لر ده (قاشقایی دیلینده یازین کؤکلرینه بیر باخیش) یازماگینی باشلادیم. بو موضوعدا هنج قایناق یوخودو یا دا کی منیم الیمه چاتمادی. پس اوز یانیمدا فیکر ائتدیم :گره ک بیریمیز ایشتیباه ائدک تا قالیق بیلجیلریمیز او ایشتیباه اصلحینا قوزانالار. قاشقایی شعرینده اوز تجربه لریمی دایق ائدیب وکؤکلر یازماگینی باشلادیم.

قاشقایی ادبیاتی اورجینال باخیمدان ایگی بؤلومه بؤلونور:

۱-اسکی یازین (ادبیات کهن) کی دورد قالبده یازیلیمیش و هله ده یازیلیر. و بو گونچز بو قالب لاردا شعرلر کی یازمیشام نظرینگیزه ائتیردرم.

۲-یئنگی یازین (ادبیات نو): قاشقایی دیلینده بو قالب شعری ۱۳۷۵ یازیندان بری باشلادیم و یئنگی قوشما و آغاقوشما آدلاندریم، کی آلاه دا ایمید واریمدیر کی جوانلار آراسیندا اوز یئرینی آچا. بو قالب شعرده ایندی کی شاعرلاریمیز ایچینده ، ارسلان میرزایی و سورا دا کاوه ایروانی کشکولو ده برلی شعرلر و اثرلر یاراشدیرمیشلار. قاشقایی دیلینده، آغاق قوشما و یئنگی قوشمادان گچه ، نئچه قالب داها شعر گچن اون ایل لیگده یارانمیش کی هئجه لرینه باخیبان آدلاندریمیشام .بو قالب لر کی یئنگی ادبیات اوستونه ساییلیر، بو کیتابدا نظرینگیزه ائتیش.

بو مکتوب قاشقایی ادبیاتینینگ کؤکلرینه باخیبان اول کی مکتوب دور.کامل اولماک ایچین هله چوخ یول واریدیر.

اوز بیلیم لرینگیزدن منی پای سیز قویمایینگ.

آذر آبی نینگ اون آلتیسی ۱۳۹۰ ایلی

عوض الله صفری کشکولو (کوچنده)

یازین کؤکلری

یازین کؤکلرینینگ سؤیلمه سینی باشلایاندان ایلری، لازیم دیر کی "تخصّصی"کلمه لرینگ معناسینی قاشقایی تورکجه سینده بیلک. قاشقایی شعرینینگ اورگنمگی ایچین بو کلمه لری سؤیله یم، و لازیم دیر کی گاه دان عرب دیلینده ده، قارشی معناسینی یازام.

آرخاج : بو کلمه نینگ کۆكۆ آرخا دیر کی قاشقایی قالیسیندا باشداکی دار و آباق داری آرخاج آدلانیر. و بیر آرخاج دا اورتادا وار کی کۆجۆ آرخاجی دیر. آرخاج، قالی ریشک لرینی بیر بیر یانینا دۆزۆیر و ساخلادیر. کۆجۆ آرخاجی دا کی قالی نینگ اورتاسیندا دیر، کۆجۆ ریشکلرینی بیر بیر دۆزۆلۆ ساخلادیر. آرخاج قاشقایی ادبیاتیندا کلمه لر دیر کی سون سۆزلری بیر بیر تکین دیر، و هر "بیت" شعرینگ سونوندا گلیر. عرب دیلینده بو کلمه "قافیه" آدلانمیش دیر.

دۆزۆم: بیر بیت شعر ی قاشقایی دیلینده بیر دۆزۆم آدلانیرمیشاک. عرب ادبیاتیندا "بیت" آدلانیر

تای دۆزۆم: دۆزۆم قاشقایی شعرینده ایگی یان واری دیر کی هر بیرینی بیر تای دۆزۆم آدلانمیشاک. عرب ادبیاتیندا "مصراع" آدلانیر.

دۆزگۆ: هر دۆزۆم شعرینگ سونوندا، آرخاج دان سورا بیر کلمه گلیر ، کی عرب ادبیاتیندا "ردیف" آدلانیر. قاشقایی ادبیاتیندا، ردیف یئرینه آقای محمدقلی نادری داراشورلو دۆزگۆ کلمه سی نی ایشلدمیش دیر.

باش دۆزۆم: عرب ادبیاتیندا، بیت مطلع دئییلیر. هر شعر بیر دۆزۆمۆن باشلانیر، کی قاشقایی ادبیاتیندا بو دۆزۆمۆ باش دۆزۆم آدلانمیشاک.

سون دۆزۆم: عرب ادبیاتیندا، بیت مقطع دئییلیر. هر شعرینگ سون کی دۆزۆمۆ، کی شعر او دۆزۆمۆن باشا چاتیر، سون دۆزۆم آدلانمیشاک.

بای دۆزۆم: هر شعرینگ دۆزۆم لری ایچینده واری سیندان بلّی دۆزۆمۆ بای دۆزۆم آدلانمیشاک. بو دۆزۆم فارس ادبیاتیندا شاه بیت آدلانمیش دیر.

دایاق آرخاج: قاشقایی شعرینده آرخاج ایشلنمگینه باخیان، دایاق آرخاج، بیر آرخاج دیر کی هر شعرینگ سونونانچاز "تکرار" اولویر.

یالخی دایاق: هر شعرینگ باشیندا ایگی دۆزۆم وار کی دایاق آرخاج بو دۆزۆماریه بیر کرز ایشلنیر. چون کی دایاق آرخاج بو شعرده بیرجه دیر، شعر ی یالخی دایاق آدلانمیشاک.

بئشلیک: بئش هنجه لی شعر لری، قاشقایی نینگ یئنگی ادبیاتیندا بئشلیک آدلانمیشاک. بئشلیک قالیندا اول کی شعر ی، قاشقایی شاعری ارسلان میرزایی یاراشتیرمیش دیر.

اه یسی آساناک: آسانا قاشقایی شعرینده یئدی هنجه لی شعر لره دئییلیر. قاشقایی نینگ یئنگی ادبیاتیندا، شعر لری کی آساناک دان بیر اه یسی دیر، یا آلتی هنجه لی دیر، اه یسی آساناک آدلانیرمیشاک.

دۆزمه گيرايلى: سگيز هنجه لى شعرلر كى ، ايگى تاي دۆزۆم بير بيره دۆزۆلمۆش و بير اون آلتى هنجه لى شعر ياراشميش دير، دۆزمه گيرايلى آلاميشام.

اۆزمه گيرايلى: سگيز هنجه لى شعرلر كى، هر دۆزۆمۆنگ سونوندا داياق آرخاج ايشلنميش دير. بو نومرا شعرلرينگ دۆزۆملرى، آرخاجا باخيبان بير بيردن اوزۆلموش دۆر، كى اۆزمه گيرايلى آلاميشام.

يالخى گيرايلى: سۇنتى ادبيات دا گيرايلى شعرينينگ دۆزۆم لرى، قوشاقوشا دير. تازاليك دا گيرايلى لار دئيلىميش دير كى آرخاج ايشلنمگينه باخيبان، يالخى ديرلار بو شعرلرى يالخى گيرايلى آلاميشام. بو گيرايلى لار عرب ادبياتينا باخيبان، غزل تكين دئيلىميش لر، كى داياق لى يالخى گيرايلى آلاميشام. انله بو شعرلر عرب شعرينه باخيبان "مثنوى" تكين دئيلىسه، داياق سيز يالخى گيرايلى آدلانير.

سچيم: هر تاي دۆزۆم شعرده، هنجه لر دسته دسته اولوير كى هر دسته يى بير سچيم آلاميشام. سچيم لرينگ ايشى شعرى ايچرىدن قسلنديرمك دير.

باى سچيم: سچيملرينگ هنجه لرى سايقيشى ايگى دن اه يسى و بئش دن آرتيق اولاي بيلمز، هر سچيم كى هنجه سى سايقيشى اوچ دن آرتيق باى سچيم آلاميشام.

سه ي سچيم: سچيملرينگ، هنجه سى سايقيشينا باخيبان، هر سچيم كى هنجه سى سايقيشى دورد دن اه يسى اولاي، سه ي سچيم آلاميشام.

خوردا سچيم: قاشقايى ديلينده، يئنگى ادبيات شعرلرى سچيملرينگ يئريني ده بيشمگينن يا دا، باى سچيم لرى خوردا لاماگينان اله گلير. باى سچيملرينگ هر بۆلۆمۆنو خوردا سچيم آدلانديرميشام.

قوشا داياق: هر شعر قاشقايى ادبياتيندا ايگى دۆزۆمۆن باشلانير كى داياق آرخاج هر ايگى دۆزۆمۆنگ ده باشيندا ايشلنميش دير. چون بو آرخاج ايگى دير، بو شعرى قوشا داياق آلاميشام.

اه يسى قوشما: تۆرك ادبياتيندا هر قوشما اون بير هنجه لى دير. يئنگى ادبيات دا هر شعر كى قوشما هنجه سيندن بير او يسى اولاي، اه يسى قوشما آلاميشام.

آرتى قوشما: تۆرك ادبياتيندا قوشما اون بير هنجه لى دير. هر شعر كى هنجه سى، قوشما هنجه سيندن بير آرتيق اولاي، آرتى قوشما آلاميشام.

اۆزمه قوشما: هر اون بير هنجه لى شعر، كى داياق آرخاج ايشلنميش اولاي، اۆزمه قوشما آلاميشام.

قوشاقوشما: هر اۆزمه قوشما كى دۆزۆم لرينده قوشا قوشا بير آرخاج ايشلنميش، قوشاقوشما آلانميش دير. بو شعرلرده داياق آرخاج ايشلنميش دير.

يالخی قوشما: قوشمالار كى آرخاجا باخيبان "غزل" يا "مثنوى" تكين دئيلىميش اولا، يالخی قوشما آدلانديرميشام. مثنوى سان قوشمالار، داياق سيز يالخی قوشما و غزل سان يالخی قوشمالار، داياق لى يالخی قوشما آدلانير.

بئش تاي: اوزمه قوشما كى هر بولوك ده بئش تاي دوزوم بير مضمونه يازيلميش، و بو تاي دوزوم لر اوچ بير و ايگى بير آرخالارى بير بير تكين دير، بئش تاي آلاميشام. تورك ادبياتيندا استاد شهريارينگ حيدر باباسى بئش تاي دير. قاشقايى ادبياتيندا، گوروش دينا داغينادا (منصور شاه محمدى) اوزاق پول (ارسلان ميرزايى) و بو مكتوبدا يتيم يال شعرلرى، وارى سى بئش تاي آدلانير.

بولونن دوزمه گيرايلى: دوزمه گيرايلى، قاشقايى ادبياتيندا، ايگى نومرا ياراشير: بولونن و بولونمز. بولونن دوزمه گيرايلى، هر تاي دوزومو ايگى يئره بولونوير و بير دوزوم گيرايلى اله گلير.

سان: (آى آيرىلىق يان آيرىلىق آيريلديم آيدان آيرىلىق) . بو بير تاي دوزوم دوزمه گيرايلى دير. ايگى سگيز هنجه يه بولونسه، بير دوزوم گيرايلى اله گلير.

بولونمز دوزمه گيرايلى: بير نومرا اون آلتى هنجه لى شعردير كى، سچيم لرى بير جورا دوزولموش كى هنج يولونان ايگى سگيز هنجه لى تاي دوزومه بولمه لى ده ييل.

سان : (نازيم آچ ال لرينگى بويگنجه سن تارى يا سارى) . بو بير اون آلتى هنجه لى تاي دوزومو، ايگى سگيز هنجه لى تاي دوزومه بولمك اولماز.

اه ييسى ديوانى: تورك ادبياتيندا، اون دورد هنجه لى شعره ، ديوانى دئيلىر. بو مكتوبدا، هر شعر كى اون اوچ هنجه لى اولا، اه ييسى ديوانى آلاميشام. (اون دورد هنجه دن بير اه ييسى)

ناغارات: تورك ادبياتيندا هر تاي دوزوم كى شعرينگ سونونانچاز داياق دير و تكرار اولوير، ناغارات آدلانميش دير. ناغاراتلى شعر، مۇمكن دير گيرايلى يا قوشما اولا. هر ناغارات بير تاي دوزوم دور. قاشقايى شعرينده ناغارات بير دوزوم اولسا، دونه آلاميشام، كى عرب ادبياتيندا ترجيع دئيلىر.

قارشىلىك: بير ادبى صنعت ديركى عرب ادبياتيندا "تضاد" دئيلىر.

ايندى باشداكى سويله مه لر كؤمگينه، يازين كؤكلرينى، قولاي سويله يه بيلدك.

ايرى ديل لردن گچه، فارسى جادا كى ايران خلقينينگ رسمى دىلى سويلنير ، شعر بئله تعريف اولوير:

(بیر آرخاجلی موزون کلام کی ایچریدن قسلی اولا شعر سؤیلنیر.) بو قورال تۆرک دیلی و ادبیاتیندا دا ایشلنیر. تۆرک ادبیاتی دا چوخ میللت لر ادبیاتی تکین هنجه اوزوندن دایاقلانمیشدیر، کی هنجه لر سایغیشی گره ک هر تای دوزوم ده (مصراع) قارشی اولا، و بو قورالدا گوز ایرتمک اولماز.

سان: خلق ایچینده چالینان سوز راز اولماز (۱۱ هجه)

اینتیظارام غم کویلومدن آز اولماز (۱۱ هجه)

کیم دئمیشدیر بیر گولونن یاز اولماز؟ (۱۱ هجه)

منیم گولوم اگر گلسه یاز اولار (۱۱ هجه)

دونیا جنتینن همطراز اولار (۱۱ هجه)

آرخاجلی معناسی بئله دیر کی: کلام گره ک آرخاج (قافیه) واری اولتا تا بیر کلاسیک شعر سؤیلنه.

سان: کیمسه بوخدور بیر فیکر انده بیزلره

بلکه باشداکی لار گله اوزلره

نه سؤیله یم ائل غمیندن سیزلره من کی اوزوم اوز ایچیمده قالمیشام

غونچا ونریب ساری سولماز آلمیشام

باشداکی شعرده آرخاجلار قره یازیلیمیشدیر. دوزگو (ردیف) بیر کلمه دیر کی شعر ایچینده، آرخاجدان سورا ایشلنیر.

سان: داغلار آی یاغی داغلار* ائل لر اوتراغی داغلار*

سیزی خزان چوررودار بیزی ائل داغی داغلار*

** **

جاناقددا خال اولایدی* دوداقددا بال اولایدی*

نه دندیم یار اینجیدی کاش دیلیم لال اولایدی*

*- اولدوزلولار کی قره یازیلیمیش بو شعرلرده دوزگودورلر.

سنتی قالب لر تۆرک ادبیاتیندا

بۆتۆن تۆرک ادبیاتی کی قاشقایی تۆرکجه سی ده اونونگ بیر قولودور، سنتی شعر لر دۆرد قالیبا یازیلیر.

بو ادبیاتدا هر شعر اوز هنجه سینینگ سایغیشی اوزوندن آدلانیر.

سان : ۱- یئندی هنجه لی (آساناک، قاشقایی دیلینده- بایاتی، آذربایجان دیلینده - ماهنی. تۆرکیه دیلینده)

۲- سککیز هنجه لی (گیرایی)

۳- اون بیر هنجه لی (قوشما)

۴- اون دۆرد هنجه لی (دیوانی)

۵- اون بنش هنجه لی (شاه ختایی)

آساناک

بو قالب شعر کی هر تای دۆزۆمۆ (مصراع) یئدی هنجه دیر، قاشقایی دیلینده آساناک – آذربایجان دیلینده بایاتی و تۆرکیه ده ماهنی آدلانیر.

بیر آساناک قاشقایی تۆرکجه سینده : داغلار آی یاغی داغلار (۷-هنجه) ائل لر اوتراغی داغلار (۷)

سیزی خزان چورودار (۷) بیزی ائل داغی داغلار (۷)

(کوچنده)

بیر بایاتی آذربایجان دیلینده : جاناقدای خال اولایدی (۷-هنجه) دوداقدای بال اولایدی (۷)

نه دندیم یار اینجیدی (۷) کاش دیلیم لال اولایدی (۷)

بیر ماهنی تۆرکیه دیلینده: گوکته ییلدیز آلی دیر (۷) اللی سی ده بلی دیر (۷)

سه ویلجک گوزلین (۷) گولوشوندن بلی دیر (۷)

بو شعرلر بۆتۆن یئدی هنجه لی دیر، کی تۆرک دیلینینگ هر قولوندا بیر جور آدلانیر، اما بیر قالب دیر. شاید تۆرک ادبیاتیندا واریدان قدیمی تر شعر ائله بو قالب اولای. آلپ ارتونگا (افراسیاب) مرثیه سی بو قابله دئیلمیشدیر. آلپ ارتونگا توران خلقی نینگ بیر باش پهلوانلاریندان دیر. یئدی قرن میلاد دان قاباق، ساغ

قايى لارينان چاغداش ياشاييرميش. نئجه دوزوم آلپ ارتونگا(افراسياب)مرثيه سيندن: (آذربايجان شفاهى خلق ادبياتى. دكتور جواد هيبت)

آلپ ارتونگا

آلپ ارتونقا اولدى مى

اؤدسوز آرون قالدى مى

اؤدلك اؤجون آلدى مى

ايمدى يورك يئر تيلير

بگلر آتين آرقوروب

قادقى آنى تورقوروب

منگزي يوزى سارقوروب

كوركوم انفار تور تولور

(قاشقايى ديلينده)

آلپ ارتونگا اولدۇ

پئس دۇنيا قالدى

فلک اؤجون(عاقبت) آلدى

ايندى اوره ك چاتلاپار

به ي لر آتى يورموش

غم و قايغى اونلارينگ دوورونو آلميش

ياناقلارى سارالميش دير

ائله سان زعفران سورتولموش

دده قورقود شعرلرينده ده بو قالب ايشلنميشدير. ده ده قورقود كيتابي اون بئش قرن ميلاد دان گچه يازيلميش دير. بو كيتاب اوغوزلار ديلينه يازيلميش كي قاشقايي لار دا اوغوزلارينگ بير قولوندان دير. ايگي دوزوم ده ده قورقود دان:

ياخچي ليگا ياخچي ليك هر كيشي نينگ ايشي دير

يامانليگا ياخچي ليك ار كيشي نينگ ايشي دير (دده قورقود)

آساناك دا ، دورد تاي دوزوم وار كي اوچومكو تاي دوزومونگ آرخاجي(قافيه) شاعر اختياريندا دير.

ايچري قسّ (سچيم)

هر اون بير هنجه لي تومجا(جمله) كي آرخاجلي اولا شعر سايلماز، مگر كي ايچري قسّ واري اولا.

هنجه- آرخاج و دوزگون گچه ،بير جمله موسيقي اينن ده اويغون اولاسي تا شعر سويلنه. بير آرخاجلي جمله سچيمين قسلنير. قاشقايي ادبياتيندا هنجه لر بولونمگي سچيم سويلنير.

كلاسيك ادبياتيميزدا، قوشمالار(اونبير هنجه لي) ايكي نومرا سچيمين دنئيلميشدير كي شعري قسلنديرير. (سنتي شعرلرده سچيملر سايقيشي ايگي دن آز و بئش دن چوخ اولا بيلمز)، سچيملر كي سايقيشي ايگي و اوچ اولا سه ي سچيم و سچيم لر كي سايقيشي دورد و بئش اولا باي سچيم آداميشام. يئنگي ادبيات دا، كي مبناسي سچيملر يئريني ده بيشمگينن قويولموش، گاهدان بير باي سچيم خوردالانير كي بو نومرا سچيملري خورد سچيم آداميشام.

سان : دردينگي (۳) گوينومه (۳) قوي ماوا سال (۵). بو بير تاي دوزوم قوشمادير كي سچيمي (۳-۵) دير. بو تاي دوزومونگ باي سچيميندن(بئش دن) بير هنجه گوتورسك، يئرینده قالان باي سچيمينگ سايقيشي دورد اولوير. بو خورد سچيمي گتيرسك سه ي سچيملرينگ اورتاسي يا باشينا ، بير تاي دوزوم قوشما ياريشير كي ايچري قسّ آيريقسي دير، و بو فورما چيخير:

دردينگي(۳) قوي(۱) گوينومه(۳) ماوا سال(۴) ناز باخيشينگ جاننما غوغا سال

عومرومو قوي دردينگين باش اولا جاننما يئر "سوره ي طاها" سال

بو قوشمايي، آرخاج ايشلنمگينه باخيبان داياقلي يالخي قوشما آدلانديرميشام، كي اوز يئرینده سويلنر.

ايندي، بو دوزوملرينگ سچيملرينه سينگه باخساک، سنتي قوشمالارينگ آيريقسي ليگي بلّي دير.

ظولمونان(۳) دستگاهي(۳) قوران بي خبر(۵) بيغيلر(۳) بو دستگاه(۳) ناتامام بير گون(۵)

(میرزا مآدون)

یا دا: حیدر بابا(۴) دۆنیا یالان(۴) دۆنیادیر(۳) سلیمانان(۴) نوحدان قالان(۴) دۆنیادیر(۳)

(استاد شہریار)

بیر آز سینگه باخساک بیلرک کی، سچیم بیر جملہ یه آغیرلیق وئریر.

ایندی بیر آز دقتینن سچیملر یئرینی ده بییشک آیریقسى قسینن قوشمالار یارانار.

سان: اوخاریدا استاد شہریار حیدر باباسیندان بیر دۆزۆم سچیملندیرمیشک، کی سچیمی

(۳-۴-۴) اولموشدور*.

(بیرجه دۆزۆمدن گچه، استاد شہریارینگ حیدر باباسی سچیمی بۆتۆن دۆرد- دۆرد- اوچ دۆر. یالینگیز بوبیر دۆزۆم (دۆرد

— اوچ — دۆرد) اولموشدور: شاه عباسینگ دوربینی یادش به خیر خوشکنابینگ خوش گۆنۆ یادش به خیر)

ایندی بو بیر دۆزۆم قوشمایا باخینگ:

سیر سۆزۆم(۳) نامحرمه(۴) بیلدیرمه بینگ(۴) دوسلارا(۳) دۆشمئلری(۴) گۆلدۆرمه بینگ(۴)*

(کوچنده)

*-بو بیر دۆزۆمۆ سنتی سچیمین یازساک بله چیخیر: نامحرمه بیلدیرمه بینگ سئر سۆزۆم دۆشمئلری گۆلدۆرمه بینگ دوسلارا

حیدر بابا سچیمی (دۆرد-دۆرد-اوچ) ایدی، اما بو دۆزۆمده سچیم (اوچ-دۆرد-دۆرد) اولموش دور.

اوخویاندا قسینینگ آیریقسلیگی بلی دیر.

هر شعرینگ ایچری قسسى سچیمین دیر کی شعرى موسيقى اینن او یغونلاشدیریر. دۆرد قالب سنتی

شعرلریمیزده، هر قالب آیریقسى سچیم واریدیر کی هنجه دن گچه باعث اولویر او قالب، موسیقی ده آیری

قسینن اوخونا. لازیم دیر دئیبله کی، شعرینگ متنینه هر سچیم بیر بۆتۆن کلمه ده بیل دیر. شعرى اوخویان

دا، اورتادا هر قیسمت دن سورا بیر آن دوک وار کی سچیملری بیر بیر دن آپییریر.

آرخاج (قافیه)

تۆرک ادبیاتیندا، او کلمه لر کی کۆکۆنۆنگ (ریشه) سونکی سۆزلری بیر اولا آرخاج ایشلنه بیلر. بو دئییمدن

اک لر(پسوند) آرخاج توتولا بیلمز، مگر کی کۆکلری بیر بیرینن آرخاج اولالار.

سان: ائل داش - ديل داش - يول داش- و..... بو كلمه لرده،كۆك (ائل - يول - ديل - ...)آرخاجديرلار.بو دئييمه باخيبان، سئرداش - يولداس - آداس و.... آرخاج اولاييلمز. چون كي كۆك لري كي سئر - يول - آد و... اولالار بيربيره آرخاج ده ييل لر.ائله بو سؤزلر اوزوندن بو كلمه لر ينگ هنج بيرى آرخاج اولاييلمز: (ائمه - گلمه - دئمه - گچمه و....)بير آزا سينگه باخساک بيلرک كي بو كلمه لرده (ائد - گل - دئ - گچ و...) كي كۆك يا امرديرلر آرخاج اولاييلمز. اما (جامد - مشتق - مرکب و ...)كلمه لر كي سون سؤزلري بير اولاييلمز. بوردا لازيم دير دئييله كي،سؤزلر كي مخرج لري بير بيره ياخين دير و جمله ده بير بيرينن ده ييشيليرلر،بئله آرخاج توتا ييله رک. سان:(قاف اينان غئين) اوشاق كلمه سينده. اوشاق كلمه سي تک يازيلاندا، ائله اوشاق يازيلير، اما سونوندا بير سسلي سؤز گلسه، "قاف غئينه" تبديل اولوير. اوشاق كلمه سي "ياي نسبت" توتاندا، اولوير اوشاغي، و باغ كلمه سي كي سونوغئين دير، اوشاغ اينان آرخاج اولاييلر.

سان:(يولداس - آس - قوماش - ساواس و.....)

بو قورال خلق ماهنى لاريندا گاهدان ايشلنمير.

بو آساناک دا بو قورال ايشلنميش:

داغلار آي داشلي داغلار نچچه مينگ ياشلي داغلار

آياغينگان ائل كؤچدو آت نالي دوشدو داغلار (پروانه بهرامى جعفر به ي لى)

بو آساناک دا (داشلى - ياشلى و دوشدو) آرخاج توتولموشدور. گؤرورک كي (دوشدو) قاليق آرخاجلاردان آيريقسى دير. داغلار كلمه سي تاي دوزوملرينگ سونوندا دوزگؤ (ريف) آدلانير.

بير اينچه سسلي كلمه اينن بير قالين سسلي يي آرخاج توتساک، لازيم دير كي سونوندا دوزگؤ ايشلدک.

سان : قره قاج نازينان يئريشن يئرده قارلى داغ چولونن باريشان يئرده

بو دوزوم ده يئريشن اينن باريشان آرخاج توتولموش دور. دوزومونگ سونوندا (يئرده) كلمه سي دوزگؤ دور، كي آرخاجلارينگ اينچه- قالين ليگي دوزگؤ باشيندا چوخ بلى ده ييل دير.

سنتى شعر قالييلارى قاشقايى ادبياتيندا

گچن صفحه لرده دئدیک کی تۆرک دیلینده آسکی زامانلاردان تا بۇگۆنچز دۆرد قالب ده شعر یازیلیرمیش، کی قالیق تۆرک دیل لری تکین قاشقایی دیلینده ده شعرلر بئله آدلانیر:

- ۱- آساناک(یئئدی هنجه لی) ۲- گیرایی(سکیز هنجه لی) ۳- قوشما(اونبیر هنجه لی)
- ۴- دیوانی (اون دۆرد هنجه لی) ۵- شاه ختایی(اون بئش هنجه لی)

بو قالب لرینگ هر بیرینی اۆز یئرینده سؤیله بیب و سونوندا اۆز شعرلریمی آیری – آیری سؤیله مه لره اویغون یازارام تا هم قاشقایی ادبیاتی نینگ کؤکلرینی آنگلاشدیرام و هم ده شعرلریمی سیزینگ قولوغونگوزا ارائه وئرمیش اولام.

آساناک

بو قالب شعر قاشقایی تۆرکجه سینده ، یئدی هنجه لی شعرلره دئییرلر کی دۆرد تای دۆزۆمده یازیلیر.بو دۆرد تای دۆزۆم کی ایگی دۆزۆم دۆر،هنجه لر سایغیشی بیربیر اۆستۆنه ایگیرمی سگیز اولاسی دیر. اۆچۆمکۆ تای دۆزۆمده آرخاج ایشلندیگی شاعرینگ اۆز اختیارینا دیر.

سان: بو یول گئدر تیریزه قناتی ریزه ریزه

خودام بیر یول وئر بیزه* بیز گئدک ائلکه میزه

بو آساناک دا (خودام بیر یول وئر بیزه)تای دۆزۆمۆنده ،کی اۆچۆمکۆ تای دۆزۆمدۆر،آرخاج ایشلنمیشدیر. چوخ آساناکلاردا بو آرخاج ایشلنمیر و شعرینگ صنعتینه ده هئچ لطمه ده یمیر.

سان : تئل لرینگ خرمن خرمن عالم اسیر نه بیر من

گل عالمی باغیشلا* تا بیر قالام اسیر من

بو آساناگینگ آرخاجلاری ،خرمن- بیرمن و اسیرمن دیر. اۆچۆمکۆ تای دۆزۆمده (گل عالمی باغیشلا) آرخاج ایشلنمیشدیر .

سچیم آساناک قالیبینده (دۆرد – اۆچ یا اۆچ – ایکی – ایکی یا اۆچ – دۆرد یا ایکی – ایکی – اۆچ) ایشلنمیشدیر .گاھدان بو سچیملرینگ یئرینی ده بیشمگینن آیریقسى قسلى آساناک اله گلیر.

سان: ایکی – ایکی – اۆچ سچیمینینگ یئرینی ده بیشنده ، مثلاً ایکی – اۆچ – ایکیاولاندا

بیر یئدی هنجه لی شعر بو سچیمینن اله گلیر:

قوربان سنه من لئیلیم گؤل لر ده سونا گۆردۆم

باغلار دا قيزيل گول لر داغلار دا صفا گوردوم

بو آساناگینگ سچیمی (۲-۳-۲) دیر. اوخویاندا آیریقسی لیگی قالیق آساناکلاردان بلی دیر.

قاشقایی موسیقی سینده، هر قسّ بیر سچیمینن اویغونلوک واریدیر. بیر- نئچه قسّ لر دن، کی آساناک اینان ایرلانیر، و بوسچیملرینن اویوشماگی بئله دیر :

-آراز قسّی :بو قسّینگ سچیمی " دورد - اوچ" دیر، کی اوزونونگ اوزدش "تصنیف" واری دیر، کی صمد بهرنگی شعرلریندن دیر. بو قسّی سچیمینن اویوشدورماک، بئله دیر: (۲ - ۱ - ۲ - ۲)

سان: آراز آراز جان آراز سولطان آراز خان آراز

آراز سندن کیم گچدی اولدونگ دولو قان آراز

آراز گلیر قیقاجی گتیریر جوقتا باجی

منین سنه پای دیر هر بیر گول آجی

ساوالان دا بوز باغلار اووراسی یارپوز باغلار

گون اوگون اولار صمد ائل لر سنه سوز باغلار

- دوگو دویمک هایناسی :بو قسّینگ سچیمی "ایگی - ایگی - اوچ" دیر. بیر دؤنمه (ترجیع) واری دیر کی آلتی هئجه لی دیر.

سان: هاینا هلی های نا هاینا هاینا های نا . دؤنمه دن گچه واری آساناک لار کی سچیمی (ایگی- ایگی - اوچ) دیر بو قسّینن اویغون تر دیر. البته بو هاینایی قالیق سچیم لرینن ده ایرلاماک اولار .

سچیمینن اویوشماگی بئله دیر : (۲ - ۱ - ۲ - ۲)

- کرکیت هایناسی: آساناک لار کی بو هاینا دا ایشه گندیر ،سچیمینه باخیبان دوگو دویمک تکین دیر . یالینگیز فرقی بو دور کی بو قسّ دوگودویمک هایناسیندان ریتیمیک تر اوخونویر.

سان : هاینا هاینالی قیزلر جیبی اینالی قیزلر

هاینا دندیم گلدی لر بورا مسکن سالدی لار

بو دوزوم لر کرکیت هایناسینینگ دؤنمه سی دیر. ایرچی دن سورا "گروه" بئله بو دوزوم لری تکرار اندیرلر.

-ھومە ى ھلى : بو قسینگ دە شعرلرى سچىمى ائله ھايىلار تىكىن "ايگى - ايگى - اوچ " دۆر. بو قسینگ دۆنمە سى آلتى ھىجە لى دىر . سان: ھومە ى ھلى ھايىنا ھايىنا ھايىنا ھايىنا

- دۆنە دۆنە قسسى: بو قسە " اوچ - ايگى - ايگى " سچىم واردان اويغون تر دىر ،كى بىر دۆنمە دە وارىدېر .

سان : داغلارینگ باشىنا باخ دىيى نىنگ داشىنا باخ

من سە ودىگىم گۆزلىنگ گۆزۆنە قاشىنا باخ

دۆنمە سى: يار يارىم دۆنە دۆنە دۇن قاداتنگ آلام گننە

-اويان ائل قسسى : بو قسسى وارى سچىم لرېنن اوخوماك اولار . بىر دۆنمە وارى دىر كى آلتى ھىجە لى دىر . سان : اويان ائلىم اويان سۆنمز بئلىم اويان

آساناك لار

گۆيدە دورنا دولانىر قاناتلارى بولانىر

تا بىر آنا يئردە وار محبّت اوتويانىر

ياغىش گلير قار گلير دۆنيا بىزە دار گلير

غم يئمە قىشدىن سورا ھنىوا گلير نار گلير

داغلار آى ياغى داغلار ائل لر اوتراغى داغلار

سىزى خزان چورودار بىزى ائل داغى داغلار

دايان باخ دىزە داغلار داياق اول بىزە داغلار

قاشقايى دان بىر سلام آپار تىرىزە داغلار

داغلار آى اوجه داغلار
گۆنۆم دۆر گئجه داغلار
آنالار بئسلدن گۆل
گئندى تاراجا داغلار

داغلار آى سارى داغلار
بو گۆنلر كى بيزده وار
اىل يادىگارى داغلار
اىرىمىز قارى داغلار

بوزه بير اتلى گلدى
گۆلگه سى شئر باشيندا
سۆزلرى دادلى گلدى
لاچين قانات لى گلدى

اتلى تلسدى گئدى
قار تكى سنل يارادى
باغرىمى كسدى گئدى
يئل تكين اسدى گئدى

سندن ايشار قاشينان
قوى منيم عومروم گچه
تا من قاجام باشينان
يانىقلى يولداشينان

سس قوشارام سسلره
گل تا يولداش اورگدك
غووغا دوشر بسلره
تارىخى ناكسلره

دالا گتير داغلارا
كۆلگه سالاك باغلارا

گل تا يولداش اۇرگدك تاريخى اوشاقلارا

بىر سۇزۇم وار سىزلره ال وئرينگ دنگىزلره

هر كه بيله تاريخى گۇل سپه لر بىزلره

ناز قوشا گۇي دار اوماز اوت اۇستونده قار اولماز

گل من آلام دردينكى طبيب كى بىمار اولماز

گل كى يئرینگ خالى دير من جانيم آلمالى دير

بو سوودالى باشىمى تئلينگدن آسمالى دير

آياق سىز قاچا بىلم آامينگدان اوچه بىلم

دنگىزه ختم اولار يول گۇزۇنگدن گچه بىلم

سنى تارى يارادمىش تئلينگ سارى يارادمىش

اۇل سنه باخمىش دير سورا قارى يارادمىش

گۇيده گۇزل فرشته يۇرده يارى يارادمىش

سنىنگ آيرىليغىنگدان جانيم يارى يارادمىش

بو آساناگىنگ سچىمى (۲-۳-۲) دير و قاشقايى نىنگ سننى آساناگلار يىندان آيرىقىسى دير

سونا گۇردۇم

قوربان سنه من لئيليم	گؤل لرده سونا گوردوم
باغلاردا قيزيل گؤل لر	داغلاردا صفا گوردوم
يئل لر كي اسر داغدان	گاه سولدان و گاه ساغدان
الوان بويانان باغدان	متينده خدا گوردوم
گونگؤل آچيليب مئيدان	لئيليم تنل انديب افشان
چيخميش قاباغا جنيران	گويلوم ديوانا گوردوم
قاشلاري كمان ديلبر	افسيلسه قوپار محشر
باغلاردا گويرچين لر	سالميشدى يووا گوردوم
گل نووچا باهاريم گل	گل گل گؤل عوداريم گل
گل صبري قراريم گل	هيجرينگده جفا گوردوم
بولبول كي چيار گولده	خوش نغمه سي وار ديلده
قالميشدى خزان چولده	يانيقلي نوا گوردوم
قالميشدى باهار چاغدا	بير لئيلي وش اوتراقدا
ترلان بالاسي داغدا	باتميشدى قانا گوردوم
افسيلدى قيباخلاندى	گوي گوزلري توولاندى
سان قيشده دماوندى	ياز چاغى دينا گوردوم
گوردوم بزلي ياري	گاه گيلگز و گاه ساري
خنجر تكي قاشلاري	باتميشدى جانا گوردوم
چكديم قاباغا جاني	اوخلارينينگ اوقاني
اتميشدى او موژگاني	باغريم نيشانا گوردوم
داغدان بوغولان سئل لر	هوش وئر كي بوسار يول لار

حق سۆزۆ دئین دیل لر باشلارا بلا گۆردۆم
های چک شاعر-ی- گومنام ظالیملارا وئر پیغام
آخیر دولانار آغشام
دۆنیایی فنا گۆردۆم

بو آساناگینگ سچیمی (۳-۴) دور. بئله شعرلره کی قاشقای نینگ یئنگی ادبیاتیندا باب اولموش (دایاقلی آساناک) یا (دۆزمه آساناک) دئییلیر.

بیر قریب گۆل

چؤل لریمه اکمیشم بیر قریب گۆل بوناسی
قاشقای دا قویموشام یئنگی قوشما بناشی
بیلنگ نه لر چکمیشم یاری اتیم تۆکمۆشم
تا بیرجه بچ اکمیشم قیش یازا توولاناسی
تا افسیله بو باغیم گۆلۆمسنه دوداغیم
گره ک منیم چیراغیم قرنگی ده یاناسی
ایلرکی گۆن تا دۆن بیر تاریخا باخگینن
بو ائله بیر اۆرگنن اۆز کرز آلاناسی
قارا بولوت ائتیردی آی و گۆنۆ باتیردی
جومۆ جوجوق گتیردی قونشوموز آرواناسی*

*-قاشقای لار باورینده آروانا جومۆ جوجوق گتیرنده آخیرزaman قوپاسی!

آتام!

آتامی سه ی سؤیله یین به ی آتاسی وار اولماز
آریقلاشان قوزولار چوبانی ماهمار اولماز
هر کسه من باش اه یمم قیزیل کی داش سانیلماز
تورکه دنمیش، ناپلئون اولر آما یئنیلر
من آلتای اتگیندن قانیمدا وار نیشانیم
قاف داغی نینگ دوشونده یوردوم- یووام- مکانیم
من آتیلا اوغلویم سولطان سلیمان اوغلوم
بیر یانیم آلپ ارسلان دؤنیادا قالخان اوغلوم
هر قسه اوینامازتورک قان دنگیزینده ایزمیش
چین دیوارین قورانلار مندن قولاغی قیزمیش
دووشانچیلینگ کؤلگه سی ابد منیم باشیمدا
قاشقایی یام تا جان وار حواسیم ائلداشیمدا

گیرایی

تورک ادبیاتیندا سگیز هنجه لی شعرلر، گیرایلی آدلانیر. گیرایلی کلمه سی گرایلی طایفاسی نینگ آدیندان توتولموشدور. گرایلی+لی=گیرایلی، کی گچمیش زامانلاردان بؤگۈنچز دیل لرده دئیلمیش و گیرایلی حالتینه دۈنمۈشدۈر. گرایلی لار همی تورک ادبیات و موسیقی سینه و همی ده فارس موسیقی سینه خدمت ائله میشلر. فارس موسیقی سینده بیر گیرایلی آدلی قس وار کی سگیز هنجه لی شعرینن اوخونویر. بو قالب شعر قاشقایی موسیقی سی و فولکلوروندا چوخ ایشلنیر. آنالار لالاسی بۈتۈن گیرایلی وزنینه دئیلمیش.

لالا یاتا شئر بالاغی دۈشده گۈره گۈی قورشاعی*

لالا دئرم لایلاسینا آش قویارام پایلاسینا

لالا دئرم بالام یاتا بۈیۈک اولا تۈفنگ آتا

*- گۈی قورشاعی=رنگین کمان-قوس قزح

و مینگ بنله شعرلر کی قاشقایی آنالاری نینگ سرین طبع لریندن جوشموشدور، اوشاقلارینا محبت، ائلی چوخ سه ومک و ائل کولتورونو بیلیمک و بیلدیرمک اۈرگدیر.

ایگی قس قاشقایی موسیقی سینده وار کی گیرایلی و باش گیرایلی آدلانمیش دیر. بو قسلر اۈستۈنه ده سگیز هنجه لی شعر اوخونویر. گیرایلی نینگ دۈزۈملری گره ک قوشا - قوشا اولالار. دۈزۈملرینگ سایغیشی مطلب ینگ قیسا- اوزاقلیگینا باغلی، ایگی دن تا ایگیرمی و گاه اۈتۈزناجاز یازیلیمیش دیر. گیرایلی دا، گاه ایگی باشداکی دۈزۈمدن گچه، بیر آرخاج تا سونانجاز ایشلنیر کی قاشقایی ادبیاتیندا بو آرخاجی (دایاق آرخاج) آدلایمیشام. قاشقایی موسیقی سینده بو قسلر گیرایلی شعری اینن اوخونویر.

قس لرینن سچیملر

موسیقی ده هر شعرینگ سچیمی بیر قس اینن اویوشویر. بیر سچیم هر قسده ایچریدن ده یشیلیر. سچیم لرینگ ایچریدن خوردالانماگی، قسلرینگ ایریقسلی لیکلی نی گۈرسدیر. بو بۈلۈم، بیر - نچه قسینن شعر سچیمینینگ اویغونلوگو گۈرسنیر.

- باش گیرایلی: هر گیرایلی کی سچیمی (دۈرد - دۈرد) اولا، باش گیرایلی قسینه اویغوندور. بو سچیم باش گیرایلی یا اویوشماک ایچین بو فورما چیخیر:

باشلاما: (۲-۲-۴)

ائمه: (۲-۲-۴)

سان: هر نه گزیدیم سولدان ساغا اوغرامادیم گۈل لۈ باغا

بو حاليمدا جان آماغا خنجر تكين قاش ياد اولسون
-گيرايلى: بو قسّين، بىر گيرايلى (سگيز هنجه لى) كى سچىمى (دورد - دورد) اول
اويوشوير. گيرايلى شعرى ، گيرايلى قسّى اينن ايرلاناندا، سچىمى بو فورما چيخير:

باشلاما: (۲ - ۲ - ۴)

اننمه: (۲ - ۲ - ۴)

- صمصام: هر گيرايلى كى سچىمى (ايگى - ايگى - دورد) يا (دورد - دورد) اول، بو قسّين
اويغون دور. بو سچىم ، صمصام قسّينه اويوشماك ايچين بو فورما چيخير :

باشلاما: (۲ - ۲ - ۴)

اننمه: (۲ - ۲ - ۴)

سان: فلک مئىلى دؤندؤ بيزدن آيرى دؤشدؤك اولكه ميزدن
بؤگون سؤزمك ايچين گؤزدن سئىلاب تكين ياش ياد اولسون
- محمود و نيگار : بو قسّينگ اوزدش "تصنيف" وارى دير، كى سچىمى (دورد - دورد) دور.
قسّ اينن اويوشاندا ، بو سچىم هنج بىر - بيره ده يمير.

سان : اه ولرينده وار بوخارى توت چيخمز اوندان اوخارى
شالبندينگ دن باخ اوخارى گورؤندؤ محمود گورؤندؤ
- ائلخانى "افشارى": بو قسّينگ ده اوزونده "تصنيف" واردير . ائلخانى قسّينگ اوز سچىمى
(اوج - اوج - ايگى) دير ، اما تصنيفى بو سچىمه اويغون ده بيل دير. بو سچىم قسّ اينن اويوشماك
ايچين بو فورما چيخير :

باشلاما و اننمه: (۲ - ۱ - ۳)

ائلخانى تصنيفى: غريم افشار ائلينده
ايريدر بيان ائيله سم
چكمز ارابه درديمى
اوجه داغلارا درديمى

گندينگ يالوارينگ ياخارينگ
بىر يازى يازدام آپارينگ
مشهد زواري قايتارينگ
اونازلى يارا درديمى
- حيدرى باشلاماسى: بو قسّنه، ارسلان ميرزايى بىر تصنيف ياراشتيردى ، كى باشلاماسى آرتى
گيرايلى (دوقوز هنجه لى) و دؤنمه سى گيرايلى دير . بو قسّينگ اويوشماگى، ارسلان ميرزايى
شعرينينگ سچىمى اينن بئله دير:

باشلاما: (۱ - ۴ - ۴)

اننمه: (۱ - ۴ - ۳ * ۱ - ۴ - ۳ - ۱ - ۱ - ۱)

سان: من سنه قوربان جنيران جنيران
ائل سنه قوربان جنيرانيم
چؤل سنه قوربان جنيران جنيران
گل منه قوشول چاغير ائل ، ائل ، ائل
- يار گل آي گل - بو قسّينگ سچىمى (دورد - دورد) دير. هر گيرايلى شعرى كى سچىمى (دورد -
دورد) اول بو قسّنه اويغون دور. بو قسّ اينن سچىم اويوشماگى بئله دير :

باشلاما: (۱ - ۲ - ۲ - ۲ - ۲ - ۱ - ۲ - ۱)

اثنمه(دۆنمه سچیمی): (۱-۲-۲-۱-۲-۲-۱ * ۲-۲-۱-۲-۲-۱) (۱-۲-۱-۲-۲-۱)

سان : ایروان دا بیر قویو وار یار گل آی گل
شکر دن شیرین سویو وار یار گل آی گل
بو قسده "یار گل آی گل" دۆنمه دیر .
سون دۆنمه سی ده "یار مهربانیم گل آی گل آی بیرشیرین زبانیم گل آی گل" دیر .

- اووچو گۆزله:بو قسینگ اؤزوندن "تصنیف" واری دیر .هر گیرایی شعری کی سچیمی (دؤرد - ایگی - ایگی) اوله، بو قسینن اویغون دور .سچیمینن قسینگ اویشماگی، فورمو بئله دیر :

باشلاما : (۲-۲-۴) دۆنمه: (۲-۲-۲-۲-۲-۱-۲)

اووچو گۆزله تصنیفی: جانیم اووچو گۆزۆم اووچو اووچو گۆزله مارال گچدی گل سن آی!

باغینگا گیردی تالانچی اووچو گۆزله مارال گچدی

گۆر نه گۆزل گیردی باغا سولدان ووردو چیخدی ساغا

بئلینده قیزیل دامیغا اووچو گۆزله مارال گچدی

- آنالار لالاسی : لالا شعری، واریسی گیرایی دیر .بو شعرلر خلق ماهنی لریندن دیر،کی دیرلیک سیستمینه باخییان یارانمیش دیر .قاشقایی فرهنگینده لالا، آنالارینگ دیر .هر آنا، ائل فرهنگینه باخییان ،بو گیرایی لاری یارادمیش دیر . بو شعرلرینگ بیر اؤزدش شاعر یوخودور .

سان : لالا دئیرم بالام یاتا بؤیوک اوله توفنگ آتا

لالا دئیرم لالانگ گله ایراق یئردن دایینگ گله

لالا یاتا شئر بالاغی دۆشده گۆره گۆی قورشاغی*(رنگین کمان)

- گئندن آتلی: هر گیرایی کی سچیمی(دؤرد - دؤرد)اوله،بو قسینن اوخونویر .چوخانچاز آشیقلا کمانچه اینن بو قستی اوخویرلارمیش .بیر دۆنمه واری دیر کی هر ایردن سورا "تکرار" اولویر .

سچیمینن قسّ اویشماگی بئله دیر : (۲-۲-۲-۲)

سان : گئندن آتلی قوچونگ قالدی مینگ تومن لیک ماچینگ قالدی(دۆنمه)

سالانییان گئندن دیلبر مالیم یوخدور آلام سنی

- مارالا باخ : مارالا باخ شعرى گيرايلى و دۇنمە سى آساناك دير .سچىمى (دۇرد - ايگى - ايگى) دير،
كى قسّينن اويغون اولاندا بو فورما چيخير : (۲-۲-۲-۲)

سان : ايروان دان برى برى مارالا باخ باخ باخ (دۇنمە)

ابدال اولدوم دۇيدۇم درى مارالا باخ باخ باخ (دۇنمە)

سە وديم آلاگۇز ديلبرى مارالا باخ باخ باخ (دۇنمە)

- وطن : بو قسّينگ ايلاماگيندا ناغاتلى گيرايلى ايشلنير ، كى سچىمى باشلامادا (دۇرد - ايگى -
ايگى) دير. سون تاي دوزۇمدە سچيم دە يشيلير و (اۆچ - ايگى - اۆچ) اولوير .

سچىمينن قسّ اويوشماگى : باشلاما: (۱-۲-۲-۲) ائنمە: (۲-۱-۲-۳)

سان : نه باجيم وار نه ده آنام آليشام اوتوندان يانام

وطن سنه سرگردانام وطن گل بئله گندليم

گۇزدن گندر قانلى جا ياش نه قوموم وار نه ده قارداش

وطن اول قريبه يولداش وطن گل بئله گندليم

- نمچى نمچى : بو قسّينگ تصنيفى گيرايلى- قوشما دير .گيرايلى سينينگ سچىمى (دۇرد - دۇرد) دير
،آما سون كى سچىمينينگ دۇردلۇگۇ (بير - اۆچ) اوخونوير.قوشماسى سچىمى ده (دۇرد - دۇرد - اۆچ)
دۇر، كى قسّينن اويوشاندا بو فورما چيخير : باشلاما:(۲-۲-۲-۲ * ۲-۲-۲-۳)

ائنمە : (۲-۱-۱-۱-۳-۴ * ۲-۲-۲-۱-۳)

سان: (اۆجه داغلارينگ باشيندا نمچى نمچى قار گۇرۇندۇ)

(منيم بو غملى گۇينۆمه گلايير دۇنيا منه دار گۇرۇندۇ)

بول لار اۆسته گۇزۇم قالميش اوزاغ يولدان يار گله يدى

گله يدى گۇينۆمه ماوا سالايدي اينده بير تار گله يدى

سرين چايلار قيراغيندا قه وده قه وده گول اولايدي

بلکم اوردا اويناشالار سونالار منيم گۇزۇم گول اولايدي

آخار گۆزۆم قانلى ياشلار گنجه - گۆندۆز يار يولوندا
او يارينگ بير نيشان وارى گلنده گۆزل قوشما وار ديلينده
(كوچنده)

كور او غلوقسلرى: داشدير بو داغينگ يول لارى: بو قسّينگ اوزدش تصنيف وارى دير، كى سچىمى(دورد
- دورد)دير. بو قسّى ايرلاياندا، دؤندرمه سى سچىمى ده يشيلير و (اؤچ - ايگى - اؤچ) اولوير . بو سچىم
، قسّين اويوشاندا بو فورما چيخيرلر: باشلاما: (۲ - ۲ - ۲ - ۲)

ائنمه : (۲ - ۲ - ۱ - ۲ - ۱)

سان : خان ائىوزيم گندر اولدونگ داشدير بو داغينگ يول لارى
بير بلد دن خبرلشديم داشدير بو داغينگ يول لارى
دميرچى اوغلو دمير تۆكر گه بيم چى اوغلو سنه نۆكر
آتينگ نالى ميخين تۆكر داشدير بو داغينگ يول لارى
كور اوغلو دئير حقيم چوخدور حق بيلير گوناھيم يوخدور
كندى آزيدر داغى چوخدور داشدير بو داغينگ يول لارى

- دورنالار : دورنالار قسّى ده كور اوغلو قسلريندن دير كى ناغاتلى گيرايلى اينان ايرلانير.

دورنالار شعرينينگ سچىمى (دورد - دورد)دير . بو سچىم اينن دورنالار قسّينينگ اويوشماگى بئله دير :
باشلاما: (۴ - ۴ * ۱ - ۳ - ۱ - ۳)

دؤنمه : (۱ - ۳ - ۱ - ۳ * ۱ - ۳ - ۳ - ۱)

سان : گۆيده گندن اؤچ دورنالار اؤچ دورنالار بنش دورنالار(گل ايمانيم گل)
گۆى تنل لى سرخوش دورنالار باخ گور ائىوز گورونؤمير
(قوچ قارداشلار گورونؤمير شئريولداشلار گورونؤمير - دؤنمه)

دورنا گۆيدە دۆزۆم دۆزۆم	بوينو قاناتيندان اوزون
دورنا منيم ايگى گۆزۆم	باخ گۆر ائپوز گۆرۆنۆمىر
(قوچ قارداشلار گۆرۆنۆمىر	شئر يولداشلار گۆرۆنۆمىر – دۆنمە)
دورنا گۆيدە قوشا قوشا	قارلى داغدان آشا آشا
گلدی خونكار گلدی پاشا	باخ گۆر ائپوز گۆرۆنۆمىر
(قوچ قارداشلار گۆرۆنۆمىر	شئر يولداشلار گۆرۆنۆمىر – دۆنمە)
دورنا گۆيدە بورما بورما	قاشى قارا گۆزۆ سۆرمە
كوراولغو دئير جانيم دورنا	باخ گۆر ائپوز گۆرۆنۆمىر
(قوچ قارداشلار گۆرۆنۆمىر	شئر يولداشلار گۆرۆنۆمىر – دۆنمە)

– خان ائپوزيم گئدر اولدونگ :بو قسئینگ دە شعرى گيرايلى دير ،كى (دۆرد – دۆرد) سچيمي اينن ايرلانير.دۆندرمە سيندە بو سچيم (اۆچ، بير – دۆرد) اولوير . بو سچيملرينن ،قسئینگ اويوشماگى :

(۴-۴) * ۲-۲-۲-۱-۳)

سان :	خان ائپوزيم گئدر اولدونگ	دۆنچە گۆزلرم سنى-گل - گل آى
يانان اوتو	جانا سالدینگ	سۆنچە گۆزلرم سنى- گل - گل آى
آغاج آتينا	مينن چز	بولاغ باشينا دوران چاز
مولّا ناماز-ى-	قىلن چز	قىلن چە گۆزلرم سنى - گل - گل آى

– گورجستان سفرى :بو قسئینگ گيرايلى ،اۆزمە گيرايلى دير،كى سچيمي (دۆرد – دۆرد) دير . "فقط"ايرلاناندا ،هر بۇلۆگۆنگ سون تاي دۆزۆمۆندە سچيم دە يشيلير و (ايگى – دۆرد – ايگى) اولوير.

بو سچيم ،قسئينن اويغونلوگو بئله دير: باشلاما : (۲-۲-۲-۲ * ۲-۲-۲-۲) ائنمە : (۲-۲-۲-۲)

سان : سفر دۆشدۆ گورجستانا بيزيم اينن گلن گلسين

مرد گلسين نامرد گلسمين قانلى چايدان گچن گلسين
 بو دۇنيانينگ هامى ايشى هم يازى وار هم ده قيشى
 پولوو باشيندا چوخ كيشى گورولاير گورولاير
 چنلى بئل ده اوت بيجنلر قرنتى گوروب قچنلر
 آنالاريندان كوسنلر گندينگ بولونگ سردارينگىزى

– گۈزل جان : هر گيرايلى كى سچىمى (۴-۴) اولاه، بو قسّ اينن اويوشار . هر تاي دوزوم ايرلاناندان سورا ،گۈزل جان "تكرار" اولوير . هر گيرايلى قوشا دوزوم دور. بو قسّ ده ، سونكى تاي دوزومدن سورا بو دۇنمه تكرار اولوير : هااااى گۈزل جان جان گۈزل جان گۈزل جان آى !

گۈزل جان قسّى ، سچىمينن اويوشاندا بو فورما چيخير : باشلاما و دۇنمه سچىمى بير دير: (۴-۴-۳)

سان : سحر وقتى گۈزوم "غافل" (گۈزل جان) دوشدو بير چشم-ى-مستانا (گۈزل جان)

بيلمه ديم روشن اوزويدو (گۈزل جان) يا گون چالدى كوهيستانا (گۈزل جان)

(هااااى گۈزل جان جان گۈزل جان جان گۈزل جان جان آى)

سن كى جانيم آلاسى يانگ (گۈزل جان) هانسى حورونگ بالاسى يانگ (گۈزل جان)

هانسى چولونگ لالاسى يانگ(گۈزل جان) نسبتنگ هانسى بوستانا (گۈزل جان)

(هاااى گۈزل جان جان گۈزل جان جان گۈزل جان جان آى)

- هوياهويا : اوشاقلار قسّى دير كى كوچ اوستو ،كۇرپه سورمك چاغيندا ،اوشاقلار بئلنه بو قسّى اوخويلار.هوياهويانينگ اوزدش شعر وارى دير كى گيرايلى دير ،وسچىمى(۴-۴)دور. قسّه سالاندا بو سچيم (۲-۲-۲-۲) فورمونا چيخير .بو قسّينگ دۇنمه سى آساناك دير كى سچىمى(۲-۲-۳) دور.بو سچيم قسّه گلنده (۲-۲-۱-۲) اولوير.

سان : هوياهويا هوياهويا اوبا قونار باليق لى يا

هوياهويا هوياهويا

كۇرپه قچينگ قورد گلدى

هوياهويا قچينگ دانا اوبا قونار دارينگانا

ھويا ھويا ھويا گلدی

کۆرپه قچینگ قورد گلدی

ھويا ھويا شنگ-ی-شیره اوبا قونار تنگ-ی-تیره

ھويا ھويا ھويا گلدی

قوزو قچینگ قورد گلدی

ھويا ھويا ھويا ھويا قوزو قچه امه دویا

ھويا ھويا ھويا گلدی

اوغلاق قچینگ قورد گلدی

ھويا ھويا گچی- پازان انام ساغا دولاقازان

ھويا ھويا ھويا گلدی

کۆرپه قچینگ قورد گلدی

ھويا ھويا قچینگ دانا اوبا قونار اردکانا

ھويا ھويا ھويا گلدی

کۆرپه قچینگ قورد گلدی

– های آغالار همداد اندینگ: قریب- صنم قسلریندن دیر. هر گیرایی کی سچیمی (دورد – دورد)اولا بو قسّ اینن اویغون دور. بو قسّینگ اوزونده بیر "تصنیف" واردیر کی قسّ اینن اویوشاندا بو فورما چیخیر:

باشلاما: (۱-۱-۲-۲-۲) ائنه: (۲-۲-۲-۲)

سان: های آغالار ایمداد اندینگ و ارام صنم ائل لرینه

چوخ مودّت دیر نابلدیم بلد اولام یول لارینا

هر ایش اندی گونگول اندی آغیریدیم اونگول اندی

بیر بینوا بولبول اندی اوچم قونام گول لرینه

گيرايلى، انله داياق آرخاچينگ ايشله مه سى اوزوندن نئجه يئره بولونوير كى بنله دير:

۱-يالخی داياق ۲-قوشا داياق ۳-دوزمه گيرايلى ۴-اوزمه گيرايلى ۵-ناغاراتلى گيرايلى

۶-يالخی دوزوم، كى ايگى يئره بولونوير، داياق لى و داياق سيز. داياقلى دا آرخاج ايشلنمگى، سان "غزل" عرب ادبياتيندا دير، و داياق سيز ده، آرخاج ايشلنمگى، "مثنوى" يه بنگزير .

۱- يالخی داياق گيرايلى: بير گيرايلى كى باشلاما بولوگونده، داياق آرخاج بير كرز ايشلنميشدير .

سان: تبارك بوميشك-ى-پئى دن اوچدو، يئره گلدى گوى دن

توكدو پئيمانايا مئى دن منى مست-ى-الست * اندى

+..... +.....

+..... است * اندى

ارسلان دئر جانانينا عقله دينه ايمانينا

اوت دوشسون رغيب جانينا آرتيق گوينوم پابست * اندى

(ارسلان ميرزايى)

* -الست و ..پابست بوردا داياق آرخاجديرلار، (اندى) بو شعرينگ دوزگوسودور. داياق آرخاج كى شعرينگ باشلاماسيندا بير كرز ايشه گندميش، سونونانچاز انله بو ترتيبين ايشلنير.

(بو گيرايلى يالخی داياق دير)

ياد اولسون

گوزلريمدير غم خومارى جانيم آيريليق بيمارى

خوش گۆندە ياد انديم يارى دار گۆندە قارداش ياد اولسون
هر نه گزديم سولدان ساغا اوغراماديم گۆلى باغا
بو حاليمدا جان آلماعا خنجر تكين قاش ياد اولسون
فلک منيلى دۇندۇ بيزدن آيرى دۇشدۇك اولكه ميزدن
بۇگۈن سۆزمك ايچين گۆزدن سئيلا ب كيمين ياش ياد اولسون
اوزاق يولدان گلن يوخدور بير احواليم آلان يوخدور
بير درديمى بيلن يوخدور حال بيلن يولداش ياد اولسون
حواسيم اوجه داغلاردا گۆيده يانان ياناقلاردا
يارپاق گۆندە باغلاردا داردا گۆلن باش ياد اولسون
يارى عومروم هئچه واردى ياريسين غفلت آپاردى
گۆينۆمۆنگ رازى آغاردى وفالى سئرداش ياد اولسون

بو گيرايلى يى (خان ائىوزيم گندر اولدونگ) قسى اينن اويغون موسيقى ده ايشلنميش دير.

آغير ائليم اوزاق ياشا داياناک باش قوشاك باشا
دردينگ ده يسين داغى-داسا اوجه داغلار اوقانينگدا
شئر ايگيدلر دامانينگدا

گل كۆيلۆمدن آچ دۆگۆن لىر	تئل لىرىنگدن دارا چىن لىر
آغشامىنان تاي اولاردى	گلمسە يىدىنگ منە گۆن لىر
سىل كۆيلۆمدن غم غوبارى	يالوارىرام سنى تارى
قىش لىر بىزە ياي اولاردى	سنى باخايدىنگ بىزە سارى
** **	** **

لىئىلى گلمدى

احوال ئالمادى ئالمادى	يار بى پروا گچدى بوردان
سحر اولمادى اولمادى	ھىرنە باخدىم شام-ى-ھىجران
زار-ى-بىمار قالىب چۆلدە	ھىچ دىئمدى نە احوالدا
لىئىلى گلمدى گلمدى	چوخ مودت من گۆزۆم يولدا
اوت سالىمىش درد اۆرە گىمە	بىيان ائىم دردىم كىمە
چارا قىلمدى قىلمدى	منىم بو يامان دردىمە
گوزار ائىلى لىئىلى باغىنا	يان اۆرە كى مجنون داغىنا
عومروم قالمادى قالمادى	دۆشدۆم ايل لىر اوزاغىنا
بولبول گۆل اۆزۆنە گۆلدۆ	باھار اولدو گۆل آچىلدى
لىئىلى گلمدى گلمدى	قىش باش اولدو باھار گلدى
قىشنگ بويلو وحشى سونا	چوخ بى پروا چوخ بىوفا

قانمادی گۆزۆم ياشينا	درديم بيلمى بيلمى
عيشق اوتونا منى سالىدى	گۆزۆم ياشى سئىلاب اولدو
هيجران دردى جانيم آدى	لئىلى گلدى گلدى
گۆزلىرىمدن تۆكر قانى	لب -ى- لعل-ى- بدخشانى
هئچ زامان من-ى- گىريانى	يادا سالمادى سالمادى
فلک چوخ سىتم ائيله دى	خوشلوگومو غم ائيله دى
اليف قديم خم ائيله دى	يولا گلدى گلدى
بىرسوروش عاشيق حاليندان	بئى باد عومروم احواليندان
كىمى گۆردۆنگ مرگ اليندن	آخير اؤلمدى اؤلمدى
گل آى رغيب سنى تارى	يانديرما من-ى- بيمارى
هانسى باهارينگ گۆلزارى	خزان اولمادى اولمادى
** **	** **

دۆزمه گىرايلى: آديندان بللى دىر كى بو قالب شعر ائله گىرايلى دىر(سگيز هئجه لى) كى بىر- بىره دۆزۆلمۆش و بىر اون آلتى هئجه لى شعر يارانمىش دىر. بو قالب شعر ايگى نومرا دئىيلر.

۱- بۆلۆنن ۲- بۆلۆنم

۱- بۆلۆنن: دۆزمه گىرايلى نىنگ هر تاي دۆزۆمۆ سادالىگا ايگى يئره بۆلۆنه بيلر و بىر دۆزۆم گىرايلى اله گلر. بئله شعرلرده، گاهدان "اورتا آرخاب" ايشلنير، كى شاعر ايختيارينادير. "اورتا آرخاب" ايشلنمه سه ده، شعرينگ صنعتينه هئچ لطمه ده يمز.

سان: اويانسىن غيرت اوغلانى قيزل دايلار آياقلاشير

دايانارشئر بالاقلارى چيخر مئيدان سوراغلاشير

بو مئيدان خان-ى-زىنيان دىر باخىنگ تورپاغى آل قاندىر

نه چالشمالى مئيدان دىر قره قاج بوغولوب داشير*

هله غيرتلى سردارىنگ دولانير داغلارا هايى

اوز ايل گچميش اما دوشمن هله ياس توتמוש آغلاشير

بو اوچ دوزوم شعرىنگ، بير دوزومونده "اورتا آرخاب" بللى دىر. سون كى دوزوم ده اورتا آرخاب ايشلنميش.

۲- بولونمز : بير نومرا داها دوزمه گيرايلى دىر كى هر تاي دوزومو اون آلتى هنجه دىر، اما "سچىمى" بولونن دوزمه گيرايلى دان آيرىقىسى دىر. بو نومرا دوزمه گيرايلى لار تاي دوزوملرىنى ايگى يئره بولمك اولماز.

سان: نازيم آچ ال لرىنگى بويگنجه سن تارى يا سارى

تا منيم جانىما باغىشلايا بير صبر-ى- قرارى

** ** *

يا : گولوم آيريلما كى گول باغدان آرا دوشسه سوفالير

كىم چكر نازىنگى آى ناز گولو كيم دردىنگى آلير

بو دوزمه گيرايلى نىنگ بير "تاي دوزومونو" هر جورا بولسك، گننه ده بير - بىرىنن قارشى ده بيل دىر.

بىر دئىمدن داها، بو نومرا شعرلرىنگ تاي دوزوم لرىنى هنج يولدان بولمك اولماز .

(بولونن دوزمه گيرايلى لار)

خان-ى-زىنيان

اويانسىن غيرت اوغلانى قيزيل دايلار آياقلاشير

دايانىب شئر بالاقلارى چىخر مئيدان سوراقلاشير

بو مئيدان خان-ى-زىنيان دىر باخىنگ تورپاغى آل قاندىر

نه چاليشمالي مئيدان دىر قره قاج بوغولوب داشير

هله غيرتلى سردارىنگ دولانىر داغلارا هايى

اوز ايل گچميش اما دوشمن هله ياس توتמוש آغلاشير

دئير "والعاديات" داشلار نر اسلانلار ساواشىندان

گلر جنگناما قسىندن قولونلار چولده اويناشير

باخىنگ توز قوزانىب چولده گورونگ سردارىم اتلانميش

توروب سسلن خان ائىوزى كوراوغلو تك ساواشلاشير

ايگيدلر داغى جانيمدا قريشميش دردى قانيمدا

گوزومدن قانلى ياش قاينار اوزومدن چاي تكين اشير

بو سوزلر نازلى قوشمادير سارالميش باغ بوداق سولموش

توكنميش ياز گلر سون ياز بولوتلار گويده چاخناشير

جان مشعلى

سن آى دوس آسىمان بويلو كى گويلر ده نيشانىنگ وار

منم تورپاقدا بير دوشگون كى يئردن قوزانا بيلمم

ساياقدان انل لريم دوشدو اوزولموشدور اليم سندن

سن ائيله جان كوچر تندن هارا بيردن قونا بيلمم

اوره ك ترپدمه بولداشيم كى عنقاميز هله قافدا

سهنديم هانى گون بيردن دونه بير وولكانا بيلمم

دينا داغى منيمك يوردوم داغيستاندا نيشانيم وار

بيل آى قافقالى سويداشيم كى سندن بودانا بيلمم

دۆشۆب دۆر تورپاغا آرخام چاراسیز من الیمدن توت

قانات سینمیش آیاغیم یوخ یئریمدن قالخانا بیلمم

قالیبیدیر اورتایا کویلۆم کی بیلمم هانسی یاندا دیر

کۆچر ایستانبولایا کی گندر هشترخانا بیلمم

آغیر قاشقای ایلیندن سلام اولسون سنه قارداش!

سن عیشقینگ جاندا مشعل دیر اما سن سیز یانا بیلمم

یاغی جئیران

بو مهوش یاغی گۆزلردی اوخ آلیب دیر بیداد ائیلر

توتوب نئیزه خشایاری بۆگۆن پرویزی یاد ائیلر

چکیب خنجر کمان قاشدان چیخیب مئیدانا داد ائیلر

ائله سان روستم-ی-دستان گلیب مئیدانا مئیدانا

کمند آتیب قارا ساچدان توتوبدور هیند و تاتاری

نه بیر من ناتوان اولدوم خلیق جمله بیماری

سرانداز آلدی باشیندان نمایان اندی روخساری

آلیب مشعل یانیق مأوام اندر ویرانا ویرانا

ملکلر آی جمالیندان گلیب تورپاغا همپایا

خلایق عیشوه نازیندان چیخیلر عرش-ی-اعلایا

قویار حلاج کیمین داردا خلیق باشی سوودایا

کی یعنی زهره گلیمیش جان آلاز مستانا مستانا

دیرنگ ائیله دی دور یاغدی کی من شاهلارا سولطانام

خوتا میسکی یمن لعلی خوتن شهرینده جئیرانام

دندیم دیلبر چیخر جانیم دندی من درده دارمانام

گلر سوهرابی مرگیندن سورا دارمانا دارمانا

دندیم آی دوسّ خوتا جئیران نه گزیر مولک-و-ایران دا

دندی باخ گور قارا کویلونگ قالار باغلی زرخدان دا

سینیق کویلوم کیمین بیژن قالیبدر چاه-ی-توران دا

کمند آتیب چکر چاهدان سالار زیندانا زیندانا

دولاندیم تورک-ۆ- تاتاری تاپام یوسوف خریداری

فلک بیر کوهنا سووداگر کساد ائیله دی بازاری

دوشوم تیفانلی دریادیر جانیم دریا گیریفتری

اولوب غواص اوره ک قانلی گزر دوردانا دوردانا

پریشان یازدیگیم سوزلر داوود دان چوخ نیشان واری

منم مآذونا بیر یوسوف یانیق باغیریم تا جان واری

دیر یلمیش شاه ختا گلیمیش نواسیندا فیغان واری

آسار جانیم کسر باشیم دولار پئیمانا پئیمانا

سن آی موطروب بو مجلیسده چالیب شور و نوا ائیله

جانیم بیمار-ی-هیجران دیر طبیبیم گل دوا ائیله

سن ائيله ياخشى ليك آى دوس جفا ائدمه وفا ائيله

يامانليک شوم رغييلردن قالار دوورانا دوورانا

دولاندير کوهنا منى ساغى فلک قصدى عيان اولماز

آمان ديوانا دوسلاردان بيلن دوشمن يامان اولماز

بيلن دوشمن جفالارى بيزى کؤيله گيران اولماز

صلاحدير وحشى دوسلاردان اولام بيگانا بيگانا

گؤلومسن

گؤلوم سن تا گؤلومسننگ داغ-ى-داشلار گؤلومسنر

درد و محنت جانندان گندر گوزده ياشلار گؤلومسنر

سن يئریشنگ سرو-ى- ناز دا يئریشمگدن قالار حئيران

تر چيچک ده اويناماغى چؤلده باشلار گؤلومسنر

سن اواسانگ قليبمه همدم معنى وئرمز درد و ماتم

سنينگ ساچينگ طناب اولسا داردا باشلار گؤلومسنر

اونودموشام عقلى باشدان گؤزليم گؤزل خييالينگ

گاهى خييال عالمينده منى داشلار گؤلومسنر

بیرجه کلام ديلشنده سنه ديلداش اولار گؤلر

گؤلش- گؤلش نغمه لنيب گؤيده قوشلار گؤلومسنر

سؤزلرينگدن قالديم حئيران توردن تاريما قوربان

دور ياغاندا گۈل دوداغىنىڭ گۈزلىرى - قاشلار گۈلۈمسىنر

سەن گەندە زار اۆرە بېيەم اونودار اولدوزو - آيى

نەغمە نەنر سامان يولو شادلىق باشلار گۈلۈمسىنر

ياز اولسون چۇل بوداق آچسېن سەن اولماسانگ سان كى قېش دېر

بېر قېياخسانگ يانېق باغرىم غەمى بوشلار گۈلۈمسىنر

گل آرخا وئىر آيرىلىغا نازىم اە يلىش گل بارىشاك

بېز قوراك شادلىغا مجلس يار - يولداشلار گۈلۈمسىنر

-بو دۆزمە گېرايلى يى دە يرلى بولداشېم كرم الله باقرى اېچېن يازدېم.

اە يرى اېقبال

يانا قالمېش آيرىلىقدان ەر نە قاچدېم بودانمادېم

بو يانمېش ەيجران الېندن آلىشىب نە يچى يانمادېم

گۈزۈم چاي اولدواتگە اۆرە ك "غواص" اولوب آما

بو عومرونگ خرە گۈلۈندن گۈمۈش گوهر قازانمادېم

نە اولۇم آچى دېر نازىم نە دە دېرلىك بئله شېرىن

اۆرە ك حئيران قالىب نە يچېن بو دېرلىكدن يوسانمادېم

يارى جان و يارا باغرى سوسالمېش دېر آياق يولدان

گەننە دە اە يرى بو غېفلتدن اويانمادېم

آلیش- وئریش

هر کیمسه ماییل دیر بیزیم دۆنیامیزا سولطان اوللا

اول گره ک ناز بئسلنیب ناز قوشلارا ترلان اوللا

آند اولسون عیشقینگ باشینا آلاه دا عاشیق دیر بیزه

هنچ اولمامیش طبعیم گۆرنگ باشدان داشا وولکان اوللا؟

پس بیزده آلاهینگ گره ک جان عیشقینه باغیشلاپاک

آلیش – وئریش بازارى دیر ارزیش گره ک میزان اوللا

هر کیم گۆزل دیر دۆنیادا شادلیق دولانماز کامینا

آی ناز گۆلۆم دۆنیاکى دیر یوسوف گره ک زیندان اوللا

بیر عومر اولار صرف انیله یم هر لحظه دارمان دالیچاز

دارمان بولاندا یئنگى دن دردیم تورا قالخان اوللا؟

هنچ کیم بوجور بئسلدیمیش یازقیم یازان یازمیش بئله

من عیشقى باشدان آتمايام تا گۆز یاشیم آل قان اوللا

آهای داغداکى !

آهای داغداکى قال داغدا آداملیک دۆزده قالمامیش

اوجاقلاردا نفس بوخدور ایشیق گۆندۆزده قالمامیش

دمیر سئیلایى یولدادیر تۆتۆندن یاشلى دیر گۆزله

گۆلۆمسنمک سویولموش دور دوداقدان اوزده قالمامیش

اۆره ک ترینمز آزاردان سوروشماز داهی یار یاردان

قولاغيم لاي لاي انشىدمز اوره گيم سيزده قالماميش

كوهئيلان كيشنمز چولده هئيوان دان اثر يوخدور

داهى تاريخ آراسيندا چاپار شبديز ده قالماميش

اوره گ لرقانى وولكان دير انالار باغرى سى قان دير

محبّت اورتادان كؤچمؤش "حجاب" دا قيزده قالماميش

آغارماز يازى آى باتماز خوروسلار كيمسه آييدماز

قارالميش گؤيلرينگ آلى سحر اولدوز دا قالماميش

حصاردا دوساغى ائل لر اونودموش لار شيرين ديل لر

داهى بير كف سورن دالغا دلى دنگيز ده قالماميش

قويون گورناش ووروب كوپ-كوپ ملشمز قوزولار چيغده

چوبان ياتماك دان آييلماز تاباقدا دوز دا قالماميش

كسيلميش دير مرام ائلدن سوروشماز حاليمى (مسعود)*

نه دئيرنگ (صابر)* اول آى دوس! توانيم ديزده قالماميش

آهاى داغداكى قال داغدا صداقت هر نه وار سيزده

بيزيم ديل لرده بير احساس كلامدا سؤزده قالماميش

بيزيم سؤزلوك ده البيرليک يئرى ديرناق آراسيندا

بنله بيل دريا بندر ده قالى تبريز ده قالماميش

*-مسعود صابرى، انلیمینگ گۆزل سسلى ایرچى لریندن دیر .

ديليم يانسین

نيگاريم چالماسا حوسنونگ داها آى-گون چالا بيلمز

سن آخسانگ آی سرین چشمه چیچکلر هنج سولا بیلمز

قوشا خال کی یاناغینگدا سانازدا سانیرام دانسو

بو حوسنو تاری وئرمیش دیر کی هنج کیمسه آلا بیلمز

سؤزوم یوخ اوزگه ده نازیم گلیب سن گون تکی باش وئر

رغیب اولدوز تکی چالسا قاباغینگدا قالا بیلمز

سه وینجی قوشلاری باخ گور نیجه باغلاردا اؤتمگده

گؤلوم! عیشق اولماسا قوشدا بئله غوغا سالا بیلمز

ایپک ده گوزلریم قالمیش کی بنگزر ساچینگا نازیم

دیلیم یانسین ایپک تاری بئله نازلی اول بیلمز

گوزل لر گوزلری یاخشی، "اصالت" آیری بیر زاد دیر

قره گوز* یازقیسی هرگیز قیزیل گول یازیلا بیلمز

چوکوب غم باغریما یولداس! اما شادلیق امید واریم

قارا قیش اولماسا یازدا چیچک لر آچیلا بیلمز

قیش اولسون قار قالاق اولسون باشینگدا بئسله یازلاری

تالاش اند سن بولانگ شادلیق سنی شادلیق بولا بیلمز

*- قره گوز=بیر بوتادیر کی یازا یاخین چاغ ریزه ریزه آغ -ساری گول آجیر .

آی آیریلیق!

آی آیریلیق یان آیریلیق آیریلدیم آیدان آیریلیق

یانیم گندر جانیم گندر یوخ جاندا بیر یان آیریلیق

سان بیر الوو دور جانیم باغریم بیشر کویلوم یانار

كاش گلميشديم دۇنيايا ائيله دى پئشمان آيرىلىق

بىر باخمادىنگ احوالما جان گندى من ده دالىچاز

گۇزلىر الينگدن اولدولار چاي آيرىلىق سان آيرىلىق

آلىشدى ياندى دفترىم بىر يان پوخوم همداد ايچين

تلواسالىك چوخ ائلمه تور شعرىمى قان آيرىلىق

سويدونگ اوره گدن شادلىغى بيلم نه دىر من قالدىگىم

آلدىنگ منىم آرامىمى واي آيرىلىق يان آيرىلىق

غمدن گۇزۇم آچىلمادى يورناق اوره ك هئچ گۇلمدى

من بىر كرز باخديم آيا باشلاندى تىفان آيرىلىق

گۇزلىر يارانمىش دىر گره ك هر گونده بىر محشر گوره؟

تا چاي تكين ياشدان سوزه بلكم چىخه جان آيرىلىق

اينچه باخيش

بو غونچا عىشقىنين گۇلسه اينانمام كى سولا قارداش

مگر كى اينچه باخيشدان باخان گۇزلىر دولا قارداش

"لطف" كى بولا قدا وار يول آچماز هئچ يانا داشدان

مگر داش ائرى يه يا كى بولا قدا داش اول قارداش

جىگر قان دىر بو چوخلون دانىشانلار آز بىلن لردن

تالاشىم وار بو توپلومدان يول آچام بىر قولا قارداش

(بۇلۇنمز دۆزمە گىرايلى لار، تازالىگدا قاشقايى ادبىياتىندا باب اولموش. اون آلتى ھىجە لى دىر. اما ھىچ يولونان بۇلمك اولماز. بو دۆزمە گىرايلى لارينگ، بىر تاي دۆزۈمۈندىن، بىر دۆزۈم گىرايلى دۆزدمك اولماز.)

عشق بلاسى

نازىم آچ ال لرینگى بۇيگنجه سن تارى يا سارى

تا منىم جانىما باغىشلایا بىر صبر و قرارى

تنىم ايسىدمه سى آراميشىمى آلمىش الیمدن

انله بىل جان يانير و "شعله" چكىر باشدان اوخارى

گۇينۇم اىستر قوش اولام دامىنگىزا بىر قونا كۇيلۇم

سورا بالىم سینه تا اوچمه يم عومروم گچه وارى

انله من باشىما گلмыш كى جانىمدان خبريم يوخ

بو نه آغير بلادير عشقىنگ اندىب جانىمى يارى

گل كى آوار اولابام نازى گۇلۇم نازلى خىيالىنگ

دۇشۇمه رخنه سالیب گل گۇزلىم گل سنى تارى

چاغير ايمدادا گله ياز چىچكى اوینادا يارپاق

بلکه "محمود" خىيالىندا گۇره بىر نازلى نىگارى

بئله من گۆینۆمه گلیمیش کی چیخر جانیم الیمدن

نازیم آچ ال لرینگی بویگنجه سن تاری یا ساری

گۆلۆم آیریلما

گۆلۆم آیریلما کی گۆل باغدان آرا دۆشسه سوفالیر

کیم چکر نازینگی آی ناز گۆلۆ کیم دردینگی آلیر

گۆل اگر باغدا قالا زار اوخویار نغمه لی بولبول

هئچ اینانما کی بو قوش بیرجه گۆلۆنگ دردینه قالیر

گۆلۆم آیریلما کی جان آیریلیغا طاقتی یوخدور

منه غم وئر کی بو جان شادلیغینان اولفتی یوخدور

زیندگانلیک بلا دیر عیشق و محبت غمی اولسه

سان کی بیر سولموش آغاجدیر جانی کی محنتی یوخدور

گۆلۆم آیریلما کی باغچام پوزولار یارپاغی یانیر

نازیم اه یلش کی یاناق گۆز یاشینا قانلی بویانیر

سنی تاری بیر ایمگلن کی جانیم باشلایا دیرلیک

مرحمت ائد منه بیر باخ کی نیجه باغری پوسانیر ؟

یارانیب عیشق منیم جانیم یولداش از لیندن

داهی جان یوخ اوره گیمده غمینن محنت الیندن

منه همزاد يارانيب آى گوزليم درد-ى-محبّت
يوخ گيلئيليك اوره گيم درده دوشوب اوز عمليندن

الولو هيجران
هانى سينميش اليدى اورتاميزا "فاصله" سالدى
كى سنينگ ايريليجينگ جاننما پئس ويلويله سالدى
منه بايرام چاغى بايرامليجينى پايلادى هيجران
گوينومونگ آغ دونونو پوزدو اونو ياشيلا سالدى
گور نيجه ايريليجينگ طبعيمى زيندانا ساليبدير
كى غزل يازماگيمينگ وقتينى ايلدن ايله سالدى
باغبان آيرى دوشه گول پوزولار باغچا تالانير
بو نه هيجرانيدى كى يانميش الولار گوله سالدى
شعريم ايلهامينى بير داشلى اوره ك مندن آيپردى
نه كى يانديردى منى بلكى غلط اينجيله سالدى
گوينومونگ گول كشه لى يوردونو اودلادى بو هيجران
سورادان ايقباليمينگ ماواسينى بير كيله سالدى
اوره گيم گاه ناليخار كاش كى سنى تاننماميشديم
كى بؤگون ايريليجينگ درديمى ديلدن ديله سالدى

سنینگ عومرونڭ اوزانا گاهدا منيم حاليمي بيل دوس!

نازی گۆل بېر گۆره رنگ گلدی اجل فاصله سالدی

اۆز مه گیرایلی

بئله کی آدیندان بلی دیر، بو شعرینگ آرخاجدان ساری هئچ باغلانتي لیک بېر بېره بوخودور. بو گیرایلی تازالیگدا قاشقایی ادبیاتیندا دئییلیر. ائله گیرایلی تکین سگیز هئجه لی دیر .

اما آرخاج ایشلمگینه باخییان سنتی گیرایلی دان آیریقسى دیر. گیرایلی باشلاماسیندا دایاق آرخاجدان دانیشمیشام. دایاق آرخاج بېر آرخاجدیر کی بېر شعرینگ سونونانچاز ایشلنیر. اۆز مه گیرایلی نینگ فرقی داها گیرایلی لاردان بو دور کی دایاق آرخاج ایشلنمیش دیر. گیرایلی دۆزۆم لری قوشا-قوشا دیر. هر شعرده ، باشا چاتانانچاز بېر آرخاج تکرار اولویر(دایاق آرخاج). اما بو گیرایلی دۆزۆملری قوشا-قوشا آرخاجلاری بېر دیر. هر قوشا دۆزۆم داها قوشا دۆزۆم دن ، یا هر دۆزۆم داها دۆزۆم دن آرخاجی فرق اندیر. گاهدان یالخی دۆزۆم آرخاجی بېردیر. بو نومرا شعرلرده شاعرینگ آرتیقتر مجال واریدیر.

گۆزۆم یولدا

یئرینن گۆی بېر اولاسی

ائشیدمیشم بېر گلن وار

قلم ده شمشیر اولاسی

اوشاقلارینگ بورماغیندا

اينانميشام چالار بير گون
آي و اولدوز چالخالانير
بير دامچا قان گوزگون اوسته
دامار چيراق چيراق يانير

گلر بير ياز قديمينده
سويوز چول لر بوداق آچار
سولموش باغينگ چيچک لري
گوي قوشلارا قوجاق آچار

گلر بير قوش الوو پرلي
وورغون اولار وايقوشلارا
بير آسيما بولوت گلر
سنل قاييران ياغيش لارا

ايشيدميشم بير گلن وار
تاريخان گوتورر ياسي
گيزلين گيزلين آخان چشمه
گول اولوب دنگيز اولاسي

قالخان بير باخ گون باتانا
آسيما ايلدير يم چالير
بولوت لاري گوزله ين چول
آسيما دان بوداق آلير

تاريخدا قيشله ين دنيا
بير گولونن ياز اولاسي
قاناتلاري سينن لاجين
نغمه سي پرواز اولاسي

گلر بير قوش قانات ياشيل
کولگه سالار دنياميزا
بيرکھکشان آي و اولدوز
ياتاق سالار باغچاميزا

دامچا دامچا دامان قانلار

قره قيشدن يورناق گوزلر

سنل ياراديب يولا دوشر

باغچا باغچا گوله دوشر

گنجه گوزله گون چالانى

مينگ قرين دير بشر گورموش

اينتظاردا اثر واردير

هر گنجه وه سحر واردير

دانگ اولدوزدا گوز ياشيندا

ايريليق دان ياسلى گوينه

چالخالانير بير آي اولار

بايرامينان توي پاي اولار

اولگر اولدوز سالخيم سالخيم

بير آسيمان گولش اولدوز

اينجى سپر دونياميزا

ياتاق سالار باغچاميزا

باش اولار دونيا گنجه سي

آچيلار اينتظار قوفلو

ايشيق گوردك بو دونيائي

آغاردار بو "معمايى"

گلر بير ياز داها سولماز

سولموش باغينگ چيچك لرى

تيكان لار دا بوداق آچار

گوى قوشلارا قوجاق آچار

پالار بير گون قدمينده

قرنگى ينن آياق كييمسه

هر اولگر كهكشان اولار

شام گوزونه تيكان اولار

قول-قانات سيز قالان اوره ك اتلانيان يولا دوشر

اوزاق يولدا قالان گوزلر ابد سولماز گوله دوشر

گل بو قيشده قار آلتيندا ياز ياديني باشدا بئسله

آي قرنگي گنجه لرده گون آديني باشدا بئسله

چال آي دونيادا باتماز گون دار دونيائي چالخالاندير

آيريليق اه وينه اود سال

اينتظار عومرونو ياندير

يلدا قریشمیش قوربانا

قاپينگيزدا نيازيم وار سن آلاه باشلاما نازی

بیر افسیل گوينوم اه وينده گله چنگی چالا سازی

قارا ساچلار سانکی يلدا دولانمیش دیر بايراميما

آي اوزونگدن گون يارانمیش ايشيق سالمیش آغشاميما

نه گوزل دیر يلدا ساچينگ قوشولموش بايراما گلير

گورنگ نئچه يانيق گوينو باغلامیش دیر داما گلير

سن گلندن سورا گۆلۆم یورناق اۆره ک جانا گلیمیش

ائله سان کی یلدا شامی قوشولموش قوربانا گلیمیش

سنینگ بیر باخیشینگ بس دیر کی چۆل لر یازلانا واری

چیچک لر اویناشا چمده چیلشدیره ناز قوشلاری

سنی بیر دم گۆرن گۆزده عقل و اۆره ک قالمامیش دیر

سالمیشانگ هر گوله کۆلگه ابدنچه سولمامیش دیر

بیر نفسینگ منی چاتمیش بیر عومور نالی سام آز دیر

یانیق دۆشۆم یلدا شامی ائله سان کی گۆلش یاز دیر

قاشلارینگ گۆرن کیمسه باغریسیندا یارا بیتمز

"عافیت" دیر یار یاراسی بیر نیشان دیر اولمز ایتمز

سنی آند وئرمیشم عیشقه قوی باشینگا دۆنه جانیم

بودور عاشیقلار مرامی تاجان واری یانا جانیم

عیشق عالمینده سول یان یوخ واری یان ساغ دیر و ساغلیک

نه سولماک وار نه پوزقونلوک

واری شادلیک داماق چاغلک

دومان گلیر

ساری گؤمۆش تئل لرینگه عومرو اوزاق یاز اکه رم

گل نازی گؤل یول لارینگا بیر دیناچاز گؤل تۆکه رم

بیر اټک اولدوز سپه رم شاملارینگا یاشیمینان

سن کی گلنگ یول لاری من دۆشه یه رم باشیمینان

قیش دولانار داغ باشینا یاتمیش اوشاقلار دۆشونه

دومان گلر دوز آپارا یئدی یاشار قیز آپارا

آتمیزی هگرله رم تاری دان ایمداد ایسته رم

چۆلده دولانمیش دوماننا دوز اۆکله رم* قویروغونا قوز اۆکله رم

اوشاقلارینگ گۆن کی باتار بالیشتا باش قویوب یاتار

دۆشده گۆررلر قیش اولویر دوز آپاران دومان گلیر

چاغیر اوشاقلار اوینا تور بیر ایشیق سال دوماننا

اثریدہ داغلار قارینی قرّی گرہ تامدارینی

قویما دومان دوز آپارا

انڈی یاشار قیز آپارا

*- بو دوزوم ده شعرینگ قالبی گندمیش بئنگی یازین ایچینه .بو دوزوم (گیرابلی سان)بئنگی قوشما دیر کی بئنگی یازین قیسمتینده سؤیله یه رم.

نواسیز ائل

قرنگی شام دولانمیش دیر داها ائل نفسی گلمیر

یوخو گوزدن بودانمیش دیر داها لایلا سسی گلمیر

کسیلمیش دیر قرار جانان بیقرارلیک بیداد ائیلر

توکنمیش دیر اوره ک صبری گوز یاشینا همداد ائیلر

گولش یازیم توزا باتمیش چیچک لردن خبر یوخدور

سان خزان یئلی اسمیش گوئجه باغدان اثر یوخدور

اشیق لار قلبی چاک اولدو "محمود" آغلار نیگارینان

شادلیق کؤچدو ماتم قوندو داوود آغلار "سه تار"ینان

یاش تۆکر معصوم و صمصام ارزروما قیش دولانمیش

كرم گندن يول باغلى دير عاشيقليک باغى تالانميش

کيمسه وارکى ائلدن گندر کيانى دؤنيا دان گندى
نوا سيز ائل لر آغلاسين صفا بو مأوادان گندى*

بيزه منت قويدو تارى ائله کيانى بئسلندى
بيرقرين لاپلاى سسيندن داغلارينگ داشى سسلندى
اينانميرام ائل باغيندان داهى کيانى بئسلنه
گؤزل سسى اوچلنده زار اوره گلر گؤلؤمسنه

مگر بو کى تارى بيزه "لطف" ائده يول لار آچيلا
پوزقون "هنر" باغچاسيندان
گننه دن گؤل لر آچيلا

*- بو بير قوشاء، حاج محمدحسين کيانى نينگ مزارداشى سى اوستونه يازيلميشدير.

آناسيز ائل

آغ بولوتلار چاخناشماسا گؤلده گؤل سونا يوخدور
قوروياندا چاي – بولاقلار گؤل باغيندا معنا يوخدور

قوی جانینگی قار آپارسین

گیرمه نادان بوجاغینا

تورپاق سدینگ باشا تۆکنگ

قاچ هلئینگان آیاغینا

عومرو صرف اندمه اوولادما

لاچین اولماز چؤل بایغی سی

بیلم لر ده یر وئر تا

یانا بیلمز لر باغری سی

سئیرنگ عیشقینگ معناسینی

گل عاشیق اول آغیر ائله

ائلی دایاق ائدن صولت

عالمه سالدی ویلویله

اؤچمه بایغی قاناتیینان

اؤز یئرینگدن قالخانماسانگ

گندمیش یول باشا چاتماز

تا یئرینگدن قالخانماسانگ

یولداش پناه آپار عیشقه

عیشق آدامینگ دالاسی دیر

ایستیرنگ سه گۆرنگ عیشقی

آنا عیشقینگ معناسی دیر

یاغیش سیز معنا یوخ سنل ده

بو یاغیش دیر سنل یارادیر

آناسیز ائل باش قووزاماز

آنا دیر کی ائل یارادیر

سن بیر آلاه کؤلگه سی ینگ

اؤزۆنگۆنن اول ساریگار

گۆل یارادان اؤزۆگۆل دیر

آخار قویودا هر نه وار

"رونق" وئرر ائل مرامین
جانی کی ائل بنسله میش دیر
هر کیم کی ائل بالاسی دیر
ائله قوربان اولاسی دیر

ائل آناسی! اوز جائینگ چاز
سن اولسانگ دؤنیا واریم دیر
من ده بو ائل اوشاغی یام
سن سیز آلاه قوناغی یام

هئچ گامسین او گون لر کی
چالخالانیر جان کاساسی
هم ائل سیز هم آناسیزام
او گون داها دؤنیاسیزام

سن گندلی

سن گندلی بیلمدینگ من
"غم" اه یلشدی باغیریم اوسته
آسیمانیم بولوتلاندی
اؤره بییم آلیشیب یاندی

سن گندلی بیلمدینگ من
گولش گونلر منه اولدو
جوشغون اولدو گوزوم چایی
آی قرنگی گنجه تایی

سن گندلی ساری تنل لیم
گول لریم ده سونا گزمز

سن سيز عيشقېنگ معناسى يوخ اوشاقلار دا آنا گزمز

سن گندلى شيرين سۆزلۆم منيم اينن ديل لشن يوخ
گۆزۆم چايى قيراغيندا ايمگنئيب اه يلشن يوخ

سن گندلى دوسلاريم دا مندن احوال سوروشمازلار
قار آلتيندا يانان خورلار البير اولوب آيشمازلار
سن گندلى منيم گۆيده آيينان گون داهى چالماز
منيم آى سيز قارا شامدا اولگراولدوز ايشيق سالماز

اينانميرام بيزيم گۆيده بير آيينان بير گون دوغا
باش وئرنده سحر چاغدا اولدوزلارى بير- بير بوغا

گن باتميش دير منيم گۆيدن منه اولگر چيراق اولماز
ايشيقده ياشايان كۆيلۆم دانگ اولدوزا آياق اولماز

ايندى منيم گۆزلريمدن سوروشان يوخ نه يچين آغلار
نه يچى كۆيلۆم ياسا باتميش نه يچى باغريم قارا باغلار

ايندى منيم يانئق باغريم آى غمئندن ياسا باتميش
چوخ كيمسه ده قايعى سيز وار آيى اولدوزلارا ساتميش

محبت

گيريفتار اولماميش بيلديم (محبت بير بلاشئي دير*)

محبت گويدن ايلهام دير نه پئيمانا نه ده مني دير

گيريفتار اولماميش گوردوم محبت آدى ديل لرده

بير اينالي سادا دوشده نه باغلاردا نه گول لرده

بو سوز حقدن نيشان واري كلاميندا بويورموش دور

ايشيق دن عشق ماواسي اوره گلرده قايرميش دير

ائشيد يولداش! محبت دير بير آلاه كولگه سي يئرده

آنالار سسلنن لاي لا اوجو گوي ده سسي يئرده

*- بو بير تاي دوزوم آذربايجانلي شاعري واقف دن دير .

۵- ناغاتلي گيرايلى :بو نومرا گيرايلى لار آشيفلار ساز- سوزونه اويغون بير گيرايلى دير كي هر بولوكده دايق آرخاج يئرینه بير تاي دوزوم باشلامدان سونانچاز "تكرار" اولوير .بو تاي دوزوم يا انله او ناغات آشيق لار سازيينان اوخونان چاغ ،نئچه آشيق بنلنه تكرار انديرلر . بو گيرايلى لار چوخانچاز "سرود" دا ايشلنير، و ناغاتا باخيبان يالخي دايق و قوشا دايق اولاييلر.

بو ناغاراتلی گیرایلی یالخی دایاق دیر.

وطن

قیش باش اولوب یاز گلنده باغچالاردا گؤل گؤلنده
گؤلۆستانینگ افسیلنده وطن! جانیم سنه قوربان
چای اولوب داغدان سۆزۆلنگ گؤل آچیبان وطن گؤلنگ
منیم جانیم "قابل" بیلنگ وطن! جانیم سنه قوربان
دۆشمنی حئیران ائیله رم باغریسینی قان ائیله رم
سنی گؤلۆستان ائیله رم وطن! جانیم سنه قوربان
گۆرملی دیر دماوندینگ هم ساوالان هم سهندینگ
داغ-ی-داشینگ شهر-ی-کندینگ وطن! جانیم سنه قوربان
جانیم قوربان خوراسانا مازندران گؤلۆستانا
هم قاشقاییم هم گیلانا وطن! جانیم سنه قوربان
آذربایجان غیرت اه وی همدانینگ "حکمت" اه وی
وطن! سننگ "وحدت" اه وی وطن! جانیم سنه قوربان

۶- يالخی گيرايلى : بو نومرا گيرايلى لار ،انله گيرايلى تكين هر تاي دوزوم ده سگيزه نجه وارى دير .
ايريقسى ليگى قاليق گيرايلى لاردان بو دور كى ، داها گيرايلى لار تكين دوزوملرى قوشا-قوشا ده ييل
دير. هر دوزوم بو گيرايلى لاردا يالخی دير . قاشقايى ادبياتيندا آرخاج ايشلنمگينه باخيبان ، ايگى نومرا
يالخی گيرايلى واردير :

أ- دياقلى ب- دياق سيز

دياقلى يالخی گيرايلى لاردا آرخاج ايشلنمگى سان "غزل" آرخاجى عرب ادبياتيندا دير . بو گيرايلى لاردا
دياق آرخاج ، شعرينگ باشلاماسيندان سونونانچاز "تكرار" اولوير .

دياق سيز يالخی گيرايلى لار ، آرخاج ايشلنمگينه باخيبان سان "مثنوى" عرب ادبياتيندا دير . بو گيرايلى
لاردا دياق آرخاج ايشلنمير .

(دياقلى يالخی گيرايلى:)

ائل سه ون

اۆره گيمه قان دئيه رم	داغلارا اووقان دئيه رم
آلجى لاجين گندلى	وايقوشا ترلان دئيه رم
بس كه اوزومدن ايرام	اوزگه لره جان دئيه رم
دوشمنى يولداش سانى ييب	جانيمى قوربان دئيه رم
ياز گول اليمدن چيخه لى	ياسا موغئيلان دئيه رم
بيرسوزومو گول لى چيمن	بيرسوزومو قان دئيه رم

اوت سالارام گؤل جانینا	شیمشادا یووشان دئیہ رم
قوی تا یاغام گؤز یاشیمی	کور بولاغا سان دئیہ رم
بس که چالیشدیم چؤلونن	داز یئرہ بوستان دئیہ رم
ائل سه ویرم ائل سه ونه	داغدا نر آسلان دئیہ رم
سنینگ گؤزل گؤزلرینگی	چؤلدہ کی جنیران دئیہ رم
جانیم اجلدن آپاریب	ائل ! سنہ قوربان دئیہ رم
اؤزگہ سنہ یاس دولاسین	من سنہ الوان دئیہ رم
دردینگی جاندا توردیب	دردیمہ دارمان دئیہ رم

قوشما

تۆرک ادبیاتینینگ بیر بؤیۆک توپلوسو قوشما دیر کی قوشولماک کۆکۆندن توتولموش دور . قوشما کلمه سی ادبیات دا ایگی معنادا ایشلنیر : ۱- عام ۲- خاص

۱- عام معنا سی بو دور کی ، تۆرک ادبیاتیندا هر سۆز کی نظمہ چیخمیش اولا قوشما سؤیلنیر ، کی بو بحث ده بیزیم "منظور عام" معنا ده ییل دیر .

۲- خاص معنا قوشما دا بنله دیر: بیر اون بیر هنجہ لی شعر کی چوخانچاز "حماسی" - توپلومسال- "عاشقانه" - "اخلاقی" و..... "موضوع" لاردان دانیشیر .

ایلر کی شاعرلریمیز بو "قالب" شعری قاشقایی ادبیاتیندا ایگی سچیم اینن دئمیش لر (دۆرد-دۆرد- اۆچ و اۆچ- اۆچ- بئش) . تازالیک دا بو سچیم لرینگ یئرینی ده بیشمگین قوشمالار یارانمیش کی ایچری قسّ لری بو قوشمالاردان آیریقسى دیر . قوشما کی سچیمی (دۆرد- دۆرد - اۆچ) دۆر ، اول کی سچیمی (دۆرد) گۆتورۆلسه یئرینده قالان بیر آساناک دیر . سون کی سچیمی ده (اۆچ) گۆتورۆلسه ، یئرینده قالان بیر گیرایلی دیر . ایندی آساناک و گیرایلی بیر بیرہ قوشولسا شاه ختایی یارانیر . بو دئییمہ باخیبان ، بو قوشمانینگ اؤزۆ تۆرک ادبیاتیندا بیر بۆتۆن کۆک دور .

آرخاج ايشلدمگينه باخيبان قوشمالار نئجه يئره بؤلونوير: ۱- قوشادايق ۲- يالخی داياق ۳- اوزمه قوشما، کی قوشالار و بئش تاي لارا بؤلونوير ۴- يالخی قوشما ، کی داياق سيز و داياقلی دير. داياقلی يالخیلار دا آرخاج ايشلنگی سان "غزل" عرب ادبياتيندا دير، و داياق سيزلرده ، آرخاج "مثنوی" تکين ايشلنير .

قاشقايی موسیقی سينده، بير-نئجه قسلر کی قوشما ينان اويوشوير، بو قسلر دير :

- خسرو : بو قسینن اويغون قوشمانینگ ، سچیمی (دورد - دورد - اوچ) اولاسی دير .

بو سچیم قسینن اويوشماگی بئله دير : ۴- ۴- ۱- ۲)

سان : قالما جئيران سن کی ماوانگ چولده دير قالانلارا هامی زنجير قولدا دير

سيزی تاری دينا گوزو يولدا دير قونان ائل لر کؤچونگ ائلن قالمايینگ

- باش خسرو: بو قسده، قوشمالار کی سچیمی (اوچ- اوچ - بئش) اولا ، اويغون تردير. بو سچیم باش خسرو نان ايرلاناندا ، خوردالانير و اويوشماگی بو فورما چيخير :

(۱- ۲- ۳- ۲- ۱- ۲)

سان : لعنت اولسون قحطی-عیشقینگ عصرينه عربينه عجمينه ميصرينه

شئيدا شیرين بير گله يدی قصرينه تيشه سسی بیسوتوندان گله يدی

-هلئی لی خسرو : قوشمالار کی بو قسه اويغون دور ، سچیمی (دورد - دورد - اوچ) دور. بو سچیم قسه گلنده بو فورما چيخير : (۴- ۴- ۲- ۱)

سان : خلق ايچينده چالينان سوز راز اولماز اينتظارام غم کویلومدن آز اولماز

کیم دئمیش دير بير گولونن ياز اولماز منیم گولوم اگر گلسه ياز اولار

- دلی خسرو: هر قوشما کی سچیمی (دورد - دورد - اوچ) اولا، بو قس ايرلانير .

سان : گوزل بايرام قاريشاندا سيجاغا ايتمیش اوغلونگ گئنه گلدی قباغا

آنا کيمین آل باشینی قوجاغا تا بيلنگ کی غم چؤلونده وئيلان دير

- زارينجی خسرو : بو قس ده قالیق خسرو لار تکين ، بير قوشما ينان ايرلانير کی سچیمی (دورد - دورد - اوچ) اولا. بو قس ، سچیم اينن بئله اويوشوير : (۳- ۱- ۲- ۲- ۱- ۲)

سان : گچمیش عومرونگ خاطره سی ديریلدی ياشلی گوزلر قباغينا سريلدی

زار اۆره بيم وارى كسدن يورولدى گلديم سنينگ آياغينگا باش تۆكم

- گئدن آغير ائل : قوشماسى نينگ سچيمى (دۆرد - دۆرد - اۆچ)دۆر. اما بوسچيمينن هر قوشما گئدن آغير ائل قسّينه ايرلانا، سچيم خورد اولوب و (دۆرد - ايگى، ايگى - اۆچ) اولوير.

سان : بايراميدى داشدا بولبول چيلردى چاي كمينده كۆرپه قوزو ملردى

ائل آناسى بالاسينى بنلردى غم بيلمه ين اوشاقلارينگ ياد اولسون

- بيسوتون : بو قسّينگ قوشماسى سچيمى (دۆرد - دۆرد - اۆچ) اولاسى دير . بو سچيم قسّه گلنده ، ده يشيلير و (اۆچ، بير - دۆرد - اۆچ) اولوير.

سان : گئدن يوخدور ناما يازام ائل لره قضا ايشى منى ساليب چؤل لره

آخ چكه رم گۆز تيكه رم يول لارا جان وئر ميرم اينتظاريم وار منيم

(صمد بهرنگى)

- نيگار داغى : بو قسّ بيسوتونا چوخ ياخين دير . قوشماسى سچيمى (دۆرد - دۆرد - اۆچ)دۆر. بو سچيم نيگار داغى قسّى اينن ايرلانا، باشلاماسى فرق ائدمير، اما ائنيمينده ده يشيلير و (اۆچ، بير - يئدى اولوير. نيگار داغى قسّى نينگ اؤزدش قوشما واريدير .

سان : نيگار داغى هامى داغان اوجه دير هر نه باخسام هئچ گورؤنمز يار داغى

قارشيميزدا اوجه اوجه داغ اولور يار سينه سى جئت اولور باغ اولور

نئچه پيلته قوسام يارام ساغ اولور هئچ ساغ اولماز سينه م ده كى يار داغى

يارالى يام اوز اووراما باخارام قانات چالدام آرخام اوسته قالخارام

ماحمود دئير من او گؤندن قورخارام اولم قالا بير ناكسه يار داغى

- حنيدرى : هر قوشما كى سچيمى (دۆرد - دۆرد - اۆچ) اولما، بو قسّينن اويغون دور .

سان : بير چيخايديم دام- قاينينگ باشينا بير باخايديم گچميشينه باشينا

بير گؤره يديم نه لر گلמים باشينا بير بيله يديم آيريليغى كيم ساليب

(استاد شهر يار)

- معصوم : بو قسینگ سچیمی (اؤچ - اؤچ - بئش) دیر، کی ایرلاناندا خوردالانیر و (اؤچ - اؤچ - اؤچ) اولویر.

سان : او گوندن قورخارام قوپا قیامت یئل اسه تنل لرینگ پریشان اولا

- حسینقلی خانی : بو قسیه بیر قوشما او یغون دور کی سچیمی (اؤچ - اؤچ - بئش) اولا . بو سچیم حسین قلی خانی قسی اینن ایرلاناندا خوردالانیر و (اؤچ - اؤچ - اؤچ) اولویر . لازیم دیر دنیلله کی : هر سچیمینگ آراسینا تحریر گلیر ، کی تحریرینگ اوزون-کوتالیگی ، قسینگ آیریقی لیگینا باغلی دیر . بو قسینگ آیریقی قالیق قسلردن بو دور کی (دورد - دورد - اؤچ) سچیمین ده اویشویر .

سان : داغی کی اوجه دیر باشی قارلی دیر اینانما قار اوزو لاله زارلی دیر (۳-۳-۵)

بیزیم ائل لر قارشی گلیمیش سهنده هیجران قاری تنل ده چکمیش کمنده (۳-۴-۴)

- ال قره : بو قسینگ قوشماسی سچیمی (۴-۴-۳) دور، کی سچیمین اویشماگی

بنله دیر : باشلاما و باشلاما : (۲-۲-۲-۲-۳)

- بوزداغ : بو قسینگ سچیمی (۴-۴-۳) اولاسی دیر . بو سچیم بوزداغ قسی اینن ایرلاناندا، خوردالانیر و (۴-۲-۲-۲-۱) اولویر .

سان : اینن یوسوف داها گلمز کنعانا داها پایان وئرمز درد-ی- هیجرانا

بو دردی کی تۆکر گوزدن قانلی یاش مات اولموشام انریمیش داغ-ی- داش

- هومایونی* (کی باباپیر سارویی یا نسبت وئرلییر) . بو قوشمالار دا ائله مولّا باباپیر سارویی دان دیر ، کی بو قسینن ایرلانیر . سچیمی (۳-۳-۵) دیر .

بیر دم گچیردمدیم خوش خیالینان آچی صحبت اینن قیل و قالینان

جوانلیک سیویشدی کج خیالینان عومرا باخ گورنیجه بی توخار گندر

علی بابا دئیر بیلیرم ساغی همیشه یانمادی ایگید چیراغی

فلک خزان اندر آخیر بو باغی منیم ظاهر عومروم آشیکار گندر

- کوچ ائیوز : کور اوغلو قسلرینینگ بیرسی دیر . بو قسینگ اوزونده بیر "تصنیف" واردیر کی قوشما - گیرایی- آساناک دیر . قوشما سچیمی (۴-۴-۳) دور . بو سچیم، کوچ ائیوز قسینه گلنده، خوردالانیر و (۴-۱-۱)

۳- ۱-۲) اولویر. گیرایی سچیمی(۴-۴) دیر، کی قسّه گلنده خوردا لانمیر. آساناک سچیمی (۴-۳) دۆر، کی قسّه گلنده خوردا لانیر و(۴- ۱- ۲) اولویر. لازیم دیر دئیله کی: گیرایی - آساناک کۆچ ائیوز قسّنده دۆنمه دیرلر .

سان : قریدی های دلی گۆنۆم قریدی قوزای لاردا قار قالمادی انریدی

بئشه خزان اولدو کاروان یئریدی کۆچ ائیوزیم های کۆچ(دۆنمه)

هااای ال مشعلیم های کۆچ(دۆنمه)

کۆچ ائیوزیم بیچ ائیوزیم تور دولاناک باغلاری (دۆنمه)

گۆن گنّدی کۆلگه دولاندی کۆچ تا آشاک داغلاری (دۆنمه)

- ائیوزیم : کور اوغلو قسلرینینگ بیرى دیر. بو قسّینگ اؤزدش قوشما واری دیر ، کی سچیمی

(۳-۳-۵) دیر. بو سچیم ، ائیوزیم قسّی اینن ایرلاناندا، چون کی تکرار اولویر ، ده یشیلیروبو فورما چیخیر:(۳-۳-۴-۱).

سان : اوجه داغ باشیندا آی-ی- گۆرمۆشم اؤزۆم ائيله میشم کیمدن گۆرمۆشم

خان ائیوز دریندن ابدال اولموشام داغلار هامسی جوشای گلر ائوزیم

- کرم : بو قسّ کرم-اصلی قسلریندن دیر. بو قسّینگ اؤزۆنده بیر تصنیف واردیر، کی سچیمی (۴-۴-۳) دۆر . بو سچیم ، کرم قسّی اینن ایرلاناندا، باشلاماسی بو فورما چیخیر:(۶-۲-۳) واننمه سی ده(۸-۳) اولویر .

سان : باشی پارا بوز دومانلی قارلی داغ دامانینگا قونان ائل لر نیچ اولدو

اصلیم کۆچ ائيله دی من ده دالیندان اصلیم گنّدن اوزاق یول لار نیچ اولدو

قارشی میزدا آرزیرومونگ داغی دیر قوم و قارداش هامی بیزدن یاغی دیر

للم اؤلّمۆش آغلاماگینگ چاغی دیر دانیش للم دیل لش للم گۆل للم

- صنم تویو : قریب و صنم قسلرینینگ بیرى، صنم تویو دور. بو قسّینگ اؤزۆنده بیر قوشما واردیر کی سچیمی (۴- ۴- ۳) دۆر ، کی قسّینن او یغون دور.

سان : بیر سفرسال میشام اوروم ائیلینه یارالیندن دۆشدۆم یادلار دیلینه

اطلس پارچا لاردان اینچه بئیلینه اؤزۆم خیاط اولدوم بیچدیم ده گلدیم

سازى توتونگ صنم گله اويونا من قوربانام قامتینه بويونا
بنده قریب شاه صنمینگ تويونا مالیمدان مولکومدان گچدیم ده گلدیم

*** **

قوشا دایاق قوشمالار:

جئیران گله یدی! (سچیمی: ۴-۴-۳)

چيخدی جانیم جوور-و- خزان الیندن	ياز اولاییدی باغا ریحان گله یدی
باهار اولوب آچیلاییدی گؤلۆستان	بو چمنه سروی- روان گله یدی
ستمدن ائيله دی ویران یئری چرخ	تعجیل ائدمه بیر دم آسا یئری چرخ
مینگ دؤرد اوز ایل دولاناییدی گئری چرخ	بیر عرصه یه شاه-ی- مردان گله یدی
شام گچه یدی هیجر انته یدی پایانا	یانیق باغیریم غمدن اولدو ویرانا
ایتن یوسف بیر گله یدی کنعانا	فریادیم صاحب زمان گله یدی
بو هیجراندان جانیم یاندی دیل یاندی	اولکه یاندی مأوا یاندی ائل یاندی
باهار یاندی چمن یاندی گؤل یاندی	سونبول تتلین آچیب افشان گله یدی

بیرلیک یئلی بیراسه یدی ائل لره	گئنه سونام دولاناییدی گؤل لره
شئیدا بولبول بیر قوناییدی گؤل لره	ياز اولاییدی چؤلّه جئیران گله یدی

روزوگاردان چكмыш عومروم عتابى
ازل گۆندن گۆردۆ جانيم عذابى
شوم فلكىنگ يازقى يازان كىتابى
سنى تارى ده يمه باغريم يارادير
بىزدن يارا اوجه داغلار آرادير
آى اوزۆ درديمه دارمان گله يدى

ده وره چاغ (سجىمى : ۴-۴-۳)

چرخ-ى- فلک آيرىلىقدان "گريانام"
"محنت" چكىب ستمىنگدن حئيرانام
مئى تۆكمه دىنگ مئى ايچنلر جامينا
وارى چاغدا گزىدىنگ نامرد كامينا
صىياد اولوب تۆكمه لاجىن بالينى
"غم" چكмыш بىلمىنگ عاشىق حالينى
سونا بىدىم بالىم گۆلدن اوزۆلمۆش
بولبولودوم اليم گۆلدن اوزۆلمۆش
داها "طبيب" دارمان اندمز بيمارا
چرخدن اه بىل بىر سۆزومه قان فلک
ائيله مىشنگ جىگرىندىم قان فلک
لاچىن لرى سالدىنگ بايغى دامينا
بىر ده بىزىم كامىمىزا دۆن فلک
اوخا تىكمه جئيران لارىنگ خالىنى
اينانمىرانگ عىش اوتوندان يان فلک
جئيرانىدىم جانىم چۆل دن اوزۆلمۆش
گل منىم نىن آيرىلىقدان يان فلک
شئىدا بولبول داها قونماز گۆلزارا

آه-ى- نالام دۇشدىن چكىر شرارا

گۆزىاشىمدان يولا دۆشمۆش سان فلک

حاج محمدحسين كيانى - حبيب خان گرگين پور و طهمورث خان كشكولى ماتمبنده :

اوج لاجين (سچمى : ۳-۳-۵)

آغير ائل نغمه سى ياسا دولاندى بولبول لار اوچدولر گولزاريم آغلار
ياناقلار ماتمدن قانا بوياندى اوره گلر داغلى دير داغلاريم آغلار
آلجى لاجينلار داغلاردان اوچدو قاشقايى باشيندان يامان سنل گچدى
كيانى - طهمورث خان ائل لردن كوچدو سنتوروم چوگوروم سى تاريم آغلار
گولوستان بيغيلدى چاپلار چميندن حبيب خان داغيندان ائل ماتمبندن
نالى دى بيسوتون فرهاد غميندن ماحمودونگ دردينن نيگاريم آغلار
آغير ائل زارينجى معصوم چالينماز كيانى لايلاسى تارا سالي نماز
يارالار بيتيشمز درديم ساغ اولماز صمصامينگ هيچريندن افشاريم آغلار
گوزل جان ياد ائدى جنت باغينى اوره گلر تاب اندمز ماتم چاغينى
كيم چالار كيم دئير نيگار داغينى لاي چينار غميندن چيناريم آغلار
ايگى داغ بير جانا ووردو نيشترى سينديردى لاجينينگ ايگى شهپرى
ياش توكر نالى يار معصوم - حيدرى جنگناما ده وره دير طوهماريم آغلار
اوره گلر بازينى اوولادان اولماز تالانميش باغچالار گولوستان اولماز
اويان ائل درديميز هنج دارمان اولماز قره قيش دولانميش باهاريم آغلار
بو نيجه ماتم دير دولاندى بيزه اينانمام داهى يول گنده تبريزه
داغلار بو نه قاردير كى ياغميش سيزه چاركوها قيش گلنميش چاهماريم آغلار
طهمورپ خان ماتمى اثريدر جاني اصلى سى دالى چاز كوچدو كيانى
گندميشلر تاپالار ناز حبيب خانى غم چوكموش باغريما غمخواريم آغلار
ياز چاغى كوچ اوسته ائل لر آغلاسين نواسيز غوبارلى چول لر آغلاسين

باغچادا پوزولموش گۆل لر آغلاسين

ماتمدن سوغولموش گۆلزاريم آغلار

اتل شاعرى ارسلان ميرزايى، چشمه ى ريشته شعرينده دنميشدى:(انليمينگ باشيندان ماتام بو ايشده كيم بۇركۇ گۇتورمۇش كيم قولاق كسميش).من بوقوشمايى جوغابيندا يازديم:

ارسلان!(سچىمى:۳-۳-۵)

ارسلان! مات اولما انلینگ باشيندان
يولداشلىك سه وره يولونگ داشيندان
من خالى قوياندا اتل آرخاسينى
تورماديم سينديرم دۇشمن داسينى
ناخلف اوغولجوق چكمز پسينه
كيم حريف اولاردى قيزقلعه سينه
انلى كى ديل يوخو آخبر نفسده
قارقالار اؤتمگده لاجين قفسده
هئچ قاجور بو گۆيده اوچه بيلمزدى
كرگدن بو چاي دان گچه بيلمزدى
تبرلى باغبانلار كسدى لر باغى
گون باتان چاغ انلینگ اغشامى چاغى
هئچ يولداش بيلمدى يولداش نه حالدا
تاجانيم باشدا وار باشيم بو يولدا
ارسلان! دانيشما سانجيلار يارام
اووچو من ايندى گۇريولسوزشيكارام
سن بۇركۇ گۇتوردونگ من قولاق كسدیم
فيرز آياق گۇتوردوم يئدى داغ كسدیم
اؤلدوردوم انلیمی توتدوم ياسینی
چیلواری تنخادان بیر دوواق كسدیم
دار گونده اوینایان دۇشمن قسینه
نعره لی قافلاندان من جنیناق كسدیم
نه فايدا چارا يوخ اوپان اتل قس ده
ترلانلار يولونو سول و ساغ كسدیم
هئچ لاجين بو سودان ايچه بيلمزدى
بو چايينگ باشيندان من بولاق كسدیم
پئس هلئى لى لر هلئىگان داغى
باخار- كور گۆز اولدوم پئس چاپاق كسدیم
يول داشلى جان يارى آغير اوک دالدا
فيكر اندمه بو يولدان من آياق كسدیم
يولوم يوخ كيمسه يه بير جار آپارام
آلیجی لاجين دان من ديرناق كسدیم

او گۆن کی لال اولدوم دیلی لایلادیم
اوغرادیم بیر سنله یولو لایلادیم
آرخایی طیفایی ائلی لایلادیم
بیر گودارگچمیش اوز بویناق کسدیم

یالخی دایاق قوشمالار: اول کی ایگی دۆزۆم ده دایاق آرخاج بیر کرز ایشلنمیش. بو قوشمادا دایاق(.....)ا
دیر آماقویمازلار) دیر.

آما قویمازلار! (سچیمی: ۳-۳-۵)

گیله یلیک واریم دیر اوزۆم اوزۆمده
چؤل لرده کوربايقوش منیم گۆزۆمده
قویمازلار قورۆموش گۆله آغلايام
ایسته سم هر گۆنده بئله آغلايام
بیر باخینگ "حقیقت" گۆرن گۆزلره
دۆشده کی دیلک لر گلسه اوزلره
فریادیم گۆزلردن آخان یاشیمدا
ایشلنسه فیکری کی منیم باشیمدا
حق گۆرسه حقیقت گۆزۆن آچانلار
شورازار چؤل لرده ساری تیکانلار
یئریشلی جئیرانیم قرشی دن باخسا
کۆپرۆکلر اوخونو باغریما تاخسا

باخیشلی مارل تک بیرجه قیباخسا

اوزۆ بیر دۆنیا دیر آما قویمازلار

- اۆز مه قوشمالار: اون بير هنجه لى شعرلر ،كى سونوندا ، داياق آرخاج ايشلنميش اولاء، اۆز مه قوشما سؤيلنير. بو قوشمالار اۆچ يئر ه بؤلونؤير . قوشمالار كى قوشا- قوشا آرخاجلارى بير اولاء، قوشا قوشمادير.

اۆز مه قوشمالارينگ بير نومراسى داها "بئش تاي" آدلانير. بو فورم قوشمالاردا هر بؤلوك بئش تاي دؤزؤم دؤر، سان : استاد شهريارينگ حيدر باباسى و وارى "بئش تاي" آدلانير.

بئش تاي دؤزؤمدن اۆچ باشداكى بير آرخاج و ايگى سونداكى تاي دؤزؤم ده بير آيرى آرخاج ايشلنير.

(اۆز مه قوشمالارينگ قوشاسى:)

لاچين يولو (سچيمى: ۳-۳-۵)

بیر یانیم خرّه سنل بیر یانیم الوو چینار دا باش اه یمیش هر یانا اوینار	گۆزلریم قوماشیر کۆله – تورپاغا لته بان ال ائدمیش بیخچی – اوراغا
نفس لر دؤشلرده حبس اولموش آما گئجه دیر گئجه اینن ساواشمایشام	هؤفۆرن اولماز بیر کور قیمیشیقه ایننیتظار واریم دیر گلم ایشیغه
بیر یانیم اژدها بیر یانیم یوها چنگه یی گچیردمیش اوره ک یخه یه	قرنگی دولانمیش گۆز گۆزؤ گۆرمز آی و گۆن گۆرمگه اوزون چه ویرمز
لحظه لر گۆن اولور گۆنلر آی و ایل بیر مرهم قومیراک آزمیش یارایا	ایل لر ده گچرلر عومور باش اولور بو عومورونگ امگی قانلی یاش اولور
بیلمدیم دؤنیایا گلیمیش نه دن	بیلیمیش گلمدیم گه وم دوداغی

بو تورپاق سريلميش آياقلار ايچين گلمديم سوورام باشا تورپاغى

آى يولداش! يانينгда ديلم قيسادير بير ايشيق سالماديم ائل اوجاغينا
سوغولموش تورپاغاي بير دان اكمميش اينتظار قالميشام باهار چاغينا

ائليميز بيزلرى داياق اندميش سه گند گنديش چاغى دير قالان ده بيل دير
اسيلان قاپيشماز آغا قووق دان اتالار سوزلرى يالان ده بيل دير

بير يانيم اوچوروم بير يانيم قه يه من اوژوم اوچمگه بير قانات چالدام
اولوركى قارداشيم منى سمه يه من اوژوم لاجين دان بير ايلهام آلام

چيراغى سوندوردوم (سجيمى: ۳-۳-۵)

چيراغى سوندوردوم كيمسه بيلميه سن بيزيم گوزلره آياق باسميشانگ
عالمه بلى دير اوزونگ چيراغى هر تالا تنلینگدن بير جان آسميشانگ

چيراغى سوندوردوم كيمسه گورميه سن "منت" قوموشانگ گلْميشنگ بيزه
كيبيريك لر صف چكيب گوز قاباغينا ائله سان قيزيل باش گلْميش تبريزه

مينگ چيراق سونولسه اوزونگ چيراغى عاشيقلار يولونا ايشيق سالميش دير
افسيلميش سارى تئل ياناقلار اوسته هر تارا بير منصور داردا قالميش دير

افسيلميش سارى تئل ياناقلار اوسته
من داها بورونماز بوينوم آى - گونه
ائله سان باسالمش دير دومان گوى باغى
بیر آى دير بیر ده گون اوزونگ ياناغى

بیر مثل (سجیمی: ۳-۳-۵)

بیر مثل ائله وار ائشید ناز گولوم
نه بولدوک مینگ قرین قانلی یاشلاردان
هئچ یاتان دالیندان قاخان اولماسین
دوشمن ده گوز یاشی آخان اولماسین
دوشمنه دوغرو یول دوسلارا ساغلیق
اؤره گده بیر دیک واریم دیر منیم
آنالار باشیندا یاشیل چارغادان
بیر تیریش سه میشم ائله بایداق لیق

اوچوروم (سجیمی: ۳-۳-۵)

اوچوروم قانلی یاش یوخسول لوک آجلیک
جان چکمک آدینی قویموشاک دیرلیک
بو منیم دیرلیگیم یولوم یولاغیم
اژدها سول یانیم یوها دیر ساغیم
دیلیم یوخ چیغیرم دیلیم وای دیلیم
آبیلماز یاتاق دان ائلیم وای ائلیم
یولسوزلار توتموشلار یولو مئیدانی
یول بیلن کیمسه یه مئیدان دار اولموش
بیر سولموش گولشن ده بیر سویوز باغدا
اوراق لار - بیخچی لر مئیداندار اولموش
کیمسه کی دانیشمیر آماز حقیقی
آسالار دیلیمی دانیشا بیلیم
دیل بیزه سان کی بیر سونمز قیلیج دیر
کوتالسا قیلیجیم چالیشا بیلیم

آى غيرت دۆشگۆنۆ جيسارت لى ائىل كسدیلر ديلينگی نه دن ياتميشانگ
 كور-ى-پير آنالار ساخلادان ديلی مرسى يه مامانا چنه ساتميشانگ!
 من ده بير اولوسام سان عرب سان روس پس نه دن اوخويوب يازا بيلمم!
 بير دۇنيا ديلين لال اولوب قالدیم نيچ اولموش درديمه دارمان قيلمم!
 آلدیلار ديلیمی جوغرافيامی پوزدولار قاشقايی ويلایتینی
 كاپيتان جانینی آياز آلميش دير ايندی من وئرسيم غرامتینی!
 من آتام نامرده معنا وئرمميش غفلتی بئسldمز غيرت اوغلانی
 ديلیمی پوزدوران دۆشمن دير بيزه باج وئرمز دۆشمنه صولت اوغلانی
 بير سيلن اولمادی گۆزۆم ياشینی كىم واردير آنگلایا كيم واردير سنزه
 شايد بير گۆينۆ آغ گلدی مریخ ده گلدی بو شعرينن سۆز قوشدو سۆزه
 قوی تا بو سۆزلری انشيدمه يه لر يازدام تا فریادیم قالا تاريخا
 شايد بير قوملاقدان بير گۆل آچیلدی شايد بير سئرچه نینگ گۆينۆ داريخا
 ائلی كى ديلینی يازماز اوخوماز "نكبت"دن چيخمگی "هيهاهت"دير "هيهاهت"
 ديلی يوخ ائىل لره واجب دير بۇگۆن بير حمد و بير سوره بير اوزاق "صلوات"

بئئنه (۳-۳-۵)

باش وئرينگ بير بيره آغلاشاك ائليم ائىل ايچين آغلاشان گۆزلر وار اولسون
 آرخا وئر اؤزۆنگه هر نه وار سنده اؤزۆندن قچنه دۇنيا دار اولسون
 سن گلنگ من گلم بيز اولداك قارداش! دال وئرسه ك بير بيره داغلار ده وريئر
 دامچالار سان اولار سنل يولا دؤشر موغیلان چؤل لرده گوله چه وريئر

ۋوز قرين ياشاميش ائل سه يسان ايله
 پوزولماز مو اولماز دۇنيا دووروندان
 آى غيرت اوغلانى ۋره ك ترپدمه
 ظاليمدا بقا يوخ سۇنمه جووروندان
 يوسانميش ۋره گيم بيلمز كيمسه دن
 يورناغام ۋزۇمدن ايراق اولموشام
 بير گۇلشن بۇسلىميش اوراق دۇشۇنده
 سان آجاج بيخچى يه آياق اولموشام
 ياش منه پايلانميش قوى من آغلايام
 گۇلوم سن گۇلومسن تا دۇنيا گۇله
 عومروموز باش اولسا ائل لر يولوندا
 بۇسله رك بير چيمن تا دۇنيا گۇله
 ۋزۇمۇ تانيميش بيلميشم كيمم
 هئچ زامان ۋزۇمدن بولداش! بودانمام
 ائل عيشقى جانىما الوو سالميش دير
 هر شمعينگ اوتوندان آليشيب يانمام
 باش وئرینگ بير بيره آغلاشاك ائليم
 آغلاساك بۇلنه سئل يولا دۇشر
 آنالار ساغليگا ننى ترپدمه
 بۇسلنر بير آغير ائل يولا دۇشر

بئش تاى لار : ۋزومه قوشما ائله كى آديندان بلى دير ، اون بير هئجه لى شعرلر دير كى داياق آرخاج
 يوخلارى دير. ۋزومه قوشمادا هر بۇلۇگۇنگ آرخاجى ۋزدش دير. بو نومرا قوشمالار قاشقايى ادبياتيندا ،
 ايگى يئره بۇلۇتوير. قوشا قوشمالار كى ، دۇزۇم لرینگ آرخاجى قوشا – قوشا بير بير تكين دير.

اما بئش تاى لار ، آديندان بلى دير كى ، بئش تاى دۇزۇم قوشمادان ، بير بۇلۇك يارانير. تۇرك ادبياتيندا بو
 فورم قوشما چوخ تائيش دير. بير "نمونه سى: حيدر بابا يا سلام دير كى ، تۇرك دۇنياسينينگ آدى-سانلى
 شاعرى استاد محمدحسين شهرياردان يادگار قالميش.

سان: بير ۋچه يديم بو چيربينن يئلين

باغلاشايديم ئاغدان آشان سئلين

آغلاشايديم اوزاق دۇشن ائلين

بير گۇره يديم آيربليغى كيم سالى

ۋلكه ميزدن كيم قيريلدى كيم قالدى

(استاد شھریار)

قاشقايى ادبياتيندا، نئچە "مجموعه" حيدر بابا تكين ياراشميش دير، كى (گوروش دينا داغينان) منصور شاه محمدى دن، (اوزاق يول) ارسلان ميرزايى دان و (يتيم يال) شعرلرى بو مكتوبدا، وارى سى بنش تاي آدلانىر.

يتيم يال (سچىمى: ۴-۴-۳)

"غم" تىكانى اوره ك لردن قازيلماز

بيزه شادلىق سرنويشتى يازيلماز

مثل دير كى هئچ يازيلان پوزولماز

گره ك منيم يازقيم بئله يازيلدى

غمناماسى ديلدن ديله يازيلدى

آيرىلىق دان گونلريميز يامان دير

يول اوزاق دير داغلار - داشلار دوماندير

دؤن گنرى باخ گور نه آخيرز امان دير!

آيرىلىق دان باتميش قانا اوره گيم

(پرواز ائيلر هشترخانا اوره گيم)*

يتيم ياليم شادلىق گونو گچميش دير

ترلان قوشو داغلار يمدان اوچموش دور

ائل لر منى يوردا قويوب كوچموش دور

آغ چشمه* يى يادا ساليب آغلارام

غم گورميش اوره ك لرى داغلارام

آند ایچمیشم آغیر ائلینگ باشینا

قوربان اولسون جانیم داغ-ی- داشینا

باخان اولسا تاریخینا یاشینا

بیزیم باشدان اوچلمیش دیر دار باشی

بیز اولموشک تا ساغ اولا یارباشی

نه بایراما شادلیق ائده اوشاقلار

نه گونلره گولومسنه دوداقلار

نه ایمیده ایشیق ساللا اوجاقلار

یتیم یالیم ایشیق گورم اوجاغینگ

یاتاق ائدمیش بایغی سنینگ قوجاغینگ

گون باتیبان قورد قاشلارا چاتمیشلار

ایچر - دویماز دیشلر قانا باتمیشلار

کیمسه لر کی عقلی باشدان آتمیشلار

آی و گون دن آسیمانی سویارلار

یئرینه بیر دانگ اولدوزو قویارلار

ال یویاسینگ کاس گورسدن دیاردان

دیرلیک چاغی دانیشیرلار مزاردان

خرک* آجی سر آپارمیش چیناردان

کلمیش اولگر آی و گونه چاتمیش دیر

بو اورتادا منیم بختیم یاتمیش دیر

یتیم یالیم سن انگلارانگ سوزومو

اۈز بورماغيم چاخاردميش اۈز گۈزۈمۈ

بيلم نە دن لايلاميشام اۈزۈمۈ

كوربولاق لار جوشدو سرين چاي اولدو

گنگ دۇنيادان بيزه دارليق پاي اولدو

كيمسه يوخدور بيرفيكر انده بيزلره

بلكم گله باشداكى لار اۈزلره

نە سۈيله يم ائل غمىندن سيزلره

من كى اۈزۈم اۈز ايچيمده قالميشام

غونچا وئريب سارى سولماز* آلميشام

خلق ايچينده چالينان سۈز راز اولماز

اينتظارام غم كۈيلۈمدن آز اولماز

كيم دئميش دير بير گۈلۈنن ياز اولماز

منيم گۈلۈم اگر گلسه ياز اولار

سنيلان قوشو* قاناد چالار باز اولار

كورقيمشيق ديرچلين آى اولدو

كۈلگه سينده بير "ظلمت" پاي اولدو

بيزيم بايرام قيشلرينن تاي اولدو

اينانميرام بيزه شادليق پايلانا

آسيمانيم اولدوزلانا آيلانا

خران اسدى گۈل- يارپاق لار تۈكۈلدۈ

آيرىلىق دان سىنمىش بئلىم بۆكۈلدۆ

آغىر انلىم يولدان يولا اكيلدى

يتىم يالىم گۈينۆم اه وى شاد اولماز

اىل يولونا اولن لردن ياد اولماز

محببتىنگ كاروانلارى كۆچدۆلر

اكىنچى لر اكىنلرى بيجدىلر

خرمن انديب دان ساماندان سچدىلر

بىز قالمىشاك خالى جووال قارنى آج

اولۆم دۆر كى تىلكى شۇردن آلا باج

قالما جنئيران سن كى ماوانگ چۆلدە دىر

قالانلارا هامى زنجىر قولدا دىر

سىزى تارى دىنا گۆزۆ يولدا دىر

قونان اىل لر كۆچۆنگ انلدىن قالمابىنگ

بىزلر كىمىن محبت سىز اولمايىنگ

قرە قىشلىر باشىمىزدان كۆچندە

دورنا گۆيدە صف باغلايىب اوچندە

يتىم يالىم انىناق اىل لر كۆچندە

هر نه دۆشمم گۆزل لرىنگ يادىنا

سلام اولسون قشقايبى نىنگ آدىنا

گۆزل بايرام قارىشاندا سىجاغا

ايتميش اوغلونگ گننه گلدی قباغا

آنا تکين آل باشینی قوجاغا

تا بیلنگ کی غم چؤلونده وئیلان دیر

سندن آیری دیرلیک اونا زیندان دیر

آه چکه رم شادلیق اه وین ایخه رم

بو چؤل لره حسرتینن باخارام

یاز یاغیش تک گؤز یاشیمی آخارام

چؤل لرده کی چیچک لردن خبر یوخ

غملی بولبول نالاسیندا اثر یوخ

گچمیش عومرونگ خاطره سی دیریلدی

یاشلی گؤز لر قباغینا سریلدی

زار اوره گیم هامی کسدن یورولدو

گلدیم سنینگ آباغینگا باش تۆکم

سنینگ اینن قول- بوین اولوب یاش تۆکم

قارشیداکی یل ایگیدلر مئیدانی

آغ چشمه دیر تاریخ اندمیش بیانی

داش-ی- تورپاق اجنبی لر آل قانی

کیملر گلیب بو یول لاردان گچدی لر

کاروانلارینگ توزو قالدی کؤچدولر

یاساق* اولموش محبت دن دانیشماک

شئیدا بولبول گۆل لرینن چالیشماک

یولداشلاری تانیشدیرماک تانیشماک

آلاه بو نه دیرلیک اولدو اولوم دور

اول اولن منیم آغیر انلیم دیر

بیز اوگون کی سنگر اولدوک وطنه

بیر تن اولدوک باسیلمادیک اوز تنه

افسوس اوردان "فرصت" وئردیک دوشمنه

ناحق یئره اولدوردولر صولتی

آغیر ائلدن سیندیردیلر صولتی

یتیم یالیم نه لر گلدی باشلارا

یانان یوخدور گوزدن آخان یاشلارا

یاد اوگون کی قورد گلمزدی قاشلارا

کورپه قوزو آناسینی امردی

بولاغ اوتو چشمه لرده چیمردی

بایرامیدی داشدا بولبول چیلردی

چای کمینده کورپه قوزو ملردی

ائل آناسی بالاسینی بنلردی

غم بیلمه بین اوشاقلارینگ یاد اولسون

گولومسنن دوداقلارینگ یاد اولسون

ائل آناسی آند اولسون اوز باشینگا

طاقتيم يوخ گۆزۆم دۆشه ياشينگا

جانيم قوربان اولسون قلم قاشينگا

دماونديم ، سهنديم سن دينام سن

جنير انيم سن تر لانيم سن سونام سن

من گۆرمۆشم سن بئسلدن سونبولو

يارپاق آچار گۆلۆمسئر ياز گۆلۆ

منيم باشيم داردا قالسا آسيلى

جان وئرن دم ديله چالدام آدينكى

ائل يانيندا چاخاردارام آدينكى

يتيم ياليم آچيلاندا نوباهار

مست كه يليگلر داشلارينگدا قاز ييلار

قيش باش اولوب ياز بيتنده "لاله زار"

باشى داردا گۆلن لرى ياد ائيله

حق دانيشان اولن لرى ياد ائيله

باش قووزا بير آغير ائلى سسله سن

تفرقه نينگ تئلين قانا ايسلا سن

گل غيرت چك بير كوراوغلو بئسله سن

تا بير اولاي يانيق يئر نينگ ياماغى

خزان گۆرمۆش سويوز باغ نينگ بولاغى

ايندن بئله سويا دۆشمۆش اولدوزوم

درد اليندن قوی آغلايا قان گۆزۆم

بو نامحرم اوبا منيم سئرسۆزۆم

های جار انديب ديلدن ديله سالدیلار

قسه سالیب هر مجلیسه چالدیلار

یتیم یالیم هنج یامانلیق اولماسین

دۆشمیننگ ده گۆزۆ یاشدان دولماسین

تیکان لاردا سارالماسین سولماسین

اؤجلمه سین هنج وایقوشونگ نالاسی

قافلانیگ*دا آجیقماسین بالاسی

گولور گولور سۆزۆلنده گۆز یاشیم

داغا دئرم دردم نه دیر یولداشیم

تا داغ دئییه دردم نه دیر یولداشیم

قارشی دئسم یال بو سۆزۆ دؤندرmez

دوغرو دینمز جوغابیمی گؤندرmez

*- یتیم یال شعرینینگ سۆزلۆگۆ: (اغ چشمه = بیریم کی اولوسلار ساواشیندا ، قاشقایی لارینان اینگیلیس لرینگ ساواش مئیدانی، کی شیراز شهرینینگ باتی سیندا دیر .) (خرک = یاریاغی انلی ،توزلو گۆیرتی دیر کی بچ یئرلردن گۆیریر.) (ساری سولماز = بیر تیکانلی قیسا گۆیرتی دیر کی واری گۆیرتی لردن آرتیق یاشایر .) (یاساق = ممنوع ، تۆرکیه دیلینده یاساک دئییلیر.) (قافلان = پلنگ ،بو کلمه تۆرک دیلینده قاپلان دا اوخونویر.) (بو تاي دۆزۆم قاشقایی شاعری میرزا مآذون دان دیر: پرواز انیلر هشترخانا اوره گیم)

**

**

**

**

**

**

ایشیق-آیدین گلجک لر* (سچیمی: ۴-۴-۳)

دۇن باشا دۆش بىر يادا سال اوزۇنگۇ

تامن تورام ائلجار * ائدم سۇزۇنگۇ

قۇرنگى يە گۇوندىرمە * گۇزۇنگۇ

ايشىق- آيدىن گلجك لىر بىزىم دىر

چۇلدە يانان گۇل- چىچك لىر بىزىم دىر

باش قالدىران دىرلىگىنى تالايان

دنگىزلىرىنگ دالغاسىنى * جالايان *

اۇلكە مىزى اۇزگە لىردن اله يىن

قىلىچ چالان آلپ ارسلان * بىزىم دىر

داغ-ى- داشا قى ها سالان بىزىم دىر

ايگىد لىك دن چوو سالانلار اه و رانا *

بىزلىر ايچىن آتادىرلار هم آنا

ايگىد او دور ائل يولوندا دايانا

بىلمىش اول كى ائل اوره گى بىزىم دىر

ياشاماگىنگ باش امگى * بىزىم دىر

گره ك ده بىل گرچك اول دۇشلىرىم

داها گچمىش ياخارىش * دان ايشلىرىم

اينانمىش اول يازا دۇنر قىشلىرىم

چۇل لىردە كى سويوز گۇل لىر بىزىم دىر

الولاردان قالان كۇل لىر * بىزىم دىر

ايشىقلىك دن ياز بىزلىره يازى * سن

قىش اورتاسى باشدا بئسلە يازى سن

اويان، دايان، تۇرد، چوخلا* آزى سن

سويوز يئردن باش قالديران چيچك لر

انله سان كى ديلده قالميش ديلك*لر

دايان ديزه تور ديزلشدير بئلى سن

تاسينديرنگ داغ يوموران سئلى سن

هر نه سه ونگ گئنه آزدير ائلى سن

سه وينجى قوش* بيلر سه ومك انگلامى*

ائل ساغ اولسون قوى بيز اولاك لئيلامى*

*- بو قوشمانينگ سۆزلۇگو: (آلپ ارسلان= پهلوان ارسلان،آلپ=پهلوان، سلجوق شاهی کی روم امپراتوروو ،رومانوس ديوجانسى اسير ائدى.) (دالغا= موج ،دريالار مووجو.) (اه ورن= كاپيتاينگ وارىسى .) (باش امك= بۆيۆك ثمر و سود.) (الولاردان قالان كۆل لر= ققنوسونگ عومرو باش اولاندا آليشير يانير.سورا بو قوشونگ جيجه سى كولوندن قوزانير.) (يازى= مکتوب، نامه.) (گلجك= آينده) (آيدين= ايشيق، آيادين.) (الجار= وارى كيمسه يه بيلديرمك.) (گۆونديرمك= گۆين خوش اندمك ، اۆره ك باغلاماك.) (سه وينجى قوش= سارى – ياشيل قوش دوز كى فارس ديلينده "مرغ عشق" سۆيلنير.) (انگلام= معنا، هر سۆزۆنگ معناسى.) (لئيلامى= نابودلوک.) (ياخاريش= يالوارماک التماس)

**

**

**

**

**

غم پوزدوران (سچيمى: ۳-۳-۵)

شاميدى غم گلدى آيناشدى منه

بیر دۆنیا پایى درد اه یلشدی منه

بو حالدا بیر ملک زنگلشدی منه

سؤیله دی موبارک سنه بو بایرام

سان گۆنۆز اولموشدو آی قرنگی شام

سان ایپک سسیندن یاغدی محبت

قویاردیب آپاردی اۆره گدن محنت

بیلمه دیم آرادا نه واردیر "حکمت"

اۆره گیم تیتردی یانیق دؤشۆمده

آی گۆمۆش سپیردی منیم باشیما

قرنگی شامیما اولدوز الندی

پوزولموش باغچاما گۆل سچلندی

اۆره گدن غم گندیب قایغی تۆکندی

"احساسیم" یئنگی دن "افسانا" باشلار

بیر سولماز گۆلۆستان سنه باغیشلار

"محبت" باغی دیر نازلی جمالینگ

"صداقت" مولکۆ سن یوخدور زوالینگ

جان وئرر جانیما سنینگ خیالیینگ

(نه باطل خییال دیر اونودام سنی)

(باشارمام خییالیینگ دیریدمیش منی*)

بو جانیم قوی سنه "پای انداز" اولا

سه وینجی قوشلارا "هم پرواز" اولا

آرادا قوی سۆزۆم قالا راز اول

هئچ اوزگه بو سۆزۆ مندن ائشیدمز

بیلیمیش اول اوره گیم یاراسی بیتمز

*- دیرناق ایچینده کی بیر دۆزۆم، طیبه کریمی جعفر به ی لی نینگ فارسی دا بو شعرینینگ چه وریمی دیر:

(چه خیال باطل آنکه تو را ز سر در آرم که ز سر به در نیایی که دل از تو زنده دارم)

** ** * * * * *

-یالخی قوشمالار: اون بیر هئجه لی شعرلر کی آرخاجینا باخیبان، یا "مثنوی" سان دیر یا دا "غزل" سان.

"مثنوی" سان لار، دایاق سیز یالخی قوشما و "غزل" سان لار، دایاق لی یالخی قوشما سؤیلنیر.

-دایاق سیز یالخی قوشما:

یئنگی یورد: (سجیمی: ۴-۴-۳)

هاچانانچاز باغلی درینگ دالیندا قار ایچینده قالاک اولۆم حالیندا

گل تا گئدک تورماک اولماز بو ائلهه بیر باغلی در وورماک اولماز بو ائلهه

بو اولکه ده نفس چکمک قلان دیر اینانیدیگیم گرچک واری یالان دیر

دۆز دانیشان پئشمان اولور سۆزۆندن دۆشر واری قوم و قارداش گۆزۆندن

هئچ ائشیدمز قونشو قونشو نالاسی کس کسینن گره ک ناکس اولاسی

بو اولکه ده گیزله یرلر آجلیگی باجی - قارداش بیر بیرینن ناجلیگی *

بو اولکه ده الوودا دا نفس یوخ لاجین اۆچمز بایغی لارا قفس یوخ

بوردا باغبان الینده ده تیر وار اینانان یوخ گنجه لرده سحر وار

لاچین لارا بوردا ارزیش قویان یوخ قارقالارا دولاشان یوخ ده ین یوخ

قار آلتيندا الوولانماز اوجاق لار
گون يئرینه دانگ اولدوزو قويولموش
بیر قه وده گؤل اوره ک لرده ديلنمز
بئی باد عومرو زار اوره گی هايينا
جان قوشونا قاييرميشاک بير قفس
آت واریدی هگر- اوگن واریدی
بو چؤل لرده کۆرپه جنيران قچردی
اووچولار دا تير و کمان يوخودو
نيچ اولموشدور نفس چيخمير سيزلردن
قوشماسی وار هايناسی وار سازی وار
يوخو باسميش اوزه صفا وئريرلر
اووچولاردا تير و کمان اولمايا
قورد و قويون باريشديراک عيشقين
ديرليک اندک اولومون چاليشاک
کاس گؤرسدن يوخو باسميش اوزلری
باخيش اولسا کوربايقوش دا باز اولور
سوق گچه قيروو سینه گؤل لردن
اويناشديرار قولونلاری داييلاری
سُرچه لر ده دامدا يووا دۆزه لر
اوز ايچيمدن لايلاميشام اوزومو
گل تا قالاک اوز عومروموز هايينا

گۆجکی ده گؤلومسنمز دوداقلار
گؤلومسنمک دوداقلاردان سويولموش
بو اولکه ده قيزيل گؤل ده ايلنمز
هر کيم قالميش اوز چوره گی هايينا
بیز ديرليگی ائيله ميشک بی نفس
ياديمداير، بير سن و من واریدی
او زامانلار لاجين قوشو اوچردی
بو اولکه ده قفس يونان يوخودو
ديرليک ايندی شرمنده دير بيزلردن
گل تا گندک بير يئره کی يازی وار
بير يئره کی عومرا باها وئريرلر
لاچين لارا قفس يونان اولمايا
تا بير اوجاق آليشديراک عيشقين
ديرليک چاغی ديريليکن دانيشاک
بلکم يوياک چاپاق کسن گؤزلری
"همت" اولسا قيش اورتاسی ياز اولور
نفس چک تا قار انری يه چؤل لردن
قار انری سه يولا سالار چاپيلاری
تاسونالار گننه گؤل ده اوزه لر
بير آسيما بولوت آلميش گؤزومو
بیز قانميشاک کوربايغولار وايينا

بو اولکده ده بیر دیلک وار اوره گده
 یارانمیش چوره ک ایچین بو اوره ک
 دیرلیک یولو ختم اولمامیش چوره گه
 گل دایاناک آی- قرنگی شام چاغی
 لعنت اندمک قرنگی یه ایش اولماز
 قیش اورتاسی گل تاپازا فیکر اندک
 آی و گونو گل اولدوزدا بئسلدک
 قرنگی ده عشق و امید چیراق دیر
 نا ایمیدلیک دیری لردن ایراق دیر
 آیلینگ بیر قیمیشیقه یان وئرک
 اولولره امید وئرک جان وئرک

دیل دوگوشو (سجیمی: ۳-۳-۵)

بیر جانلی میلتم اوزدش دیلیم وار
 کیمسه کی دیل واری هر نه سر واری
 دیلی کی بئسلدنگ شیرین دانیشانگ
 من تورکم دیلیم دیر یولوم آرمانیم
 اوغوزام آغ اوزم اوزو آغ منم
 من آتام آلتای دیر کیملیگیم اورخون
 من اوتوز میلیون نام دلی دومرولام
 اوچ میلیون قافلانام سونمز آغیر ائل
 ایریقسی بیر آج آیری گولوم وار
 اولوسلار ایچینده اوجه یئر واری
 دوشمنی دوشونده تورانگ چالیشانگ
 وار لیغیم دیر لیگیم کیم لیگیم شانیم
 وولکانلی تیترمز داغلی داغ منم
 یورولماز دونمز بیر آخان جیحون
 شونیسیم باشینا گره ک یومرولام
 قیر آتلی کوراوغلو اه ویم چنلی بئل

تورکمنم خاجم قاجار - افشارام سه یسان ایل اوره گده آز میش دیر یارام
 سه یسان ایل اولموشام قاجور آماجی سوسالمیش یوسانمیش اوزگه مُحتاجی
 سه یسان ایل دیلیم دن یوخدور خبریم اولموش دور قانلی یاش گوزده ثمریم
 أما سن یوسانما یولداش آرخاداش من تورکم یئنیلمز تورکونن آداس
 ظنّ اندمه اوچ میلیون قافلان داغیلار بیر قیها چکسه لر یول لار آچیلار
 بیر نفس کافی دیر قارلار پوزولا یاناقلار دوداق لار گولش یازیلا
 قاشقای سان کی بیر گرموش آینادیر محبّت بولاغی دوشده قاینادیر
 تا آینا بۆتون دور بیر آسلان گورر سیندیرمه سیندیرسنگ مینگ شئر بغیرر
 اویاق اول آیلماز یاتانیم دا وار بیر کاسلی باتلاغا باتانیم دا وار
 قرنگی اشمیش چاقال اولاشیر دوشمن لر بویونا گوزلر قوماشیر
 من غافل سیغیلدیم اوزگه یانینا سو تۆکدوم اوزگه لر ده بیرمانینا
 آیلینگ دوشمنی سچینگ آیرینگ دیلین بو ائله "رُتبه" قاییرینگ
 باریشماز دوشمن لر دیل دوشمنی دیر دیلیندن قاچان تورک ائل دوشمنی دیر
 کیمسه کی آناسی مامان سؤیلنیر گوزونده "زعفران" سامان سؤیلنیر
 اوشاق کی تانیمیر سول و ساغینی آناسی کور اندمیش ائل اوجاغینی
 کیم سایار کیم گزر بنله میلتی اولموش دور دؤنیادا قوربانلیق اتی
 هر دورد و بئشی بیر یئردن آسيلمیش کاروانی سویولموش یول لار بوسولموش
 اوچ میلیون سان قوزو اوچ میلیون جئیران شوونیسیم چنگینده یارالی آل قان
 أما سن بیلمیرنگ هانسی کیمسه دن آیریلدینگ کؤکونگ دن بیر قولان نه دن!
 اوچ میلیون باغلی دیر بئش اوز میلیونا گوز یاشی تۆکسه ده چاتار جئیحونا
 سوزولر دوزولر بیر سئل یارادیر یئنیلمز تۆکنمز بیر ائل یارادیر

من تۆركم اۆز دىلېم "افتخار" يم دىر بىر اه ورن اۆنۆچز ناز دىل واريم دىر

كىم دئمىش قاشقايى دىل مُحْتاجى دىر

آسلانېنگ قوېر و غو تىلكى تاجى دىر

مانقورت* (سچىمى: ۴-۴-۳)

گورناش- گورناش* داياميشاك باش باشا
ياتميشاك تا بىر اوياردان بولوشا
هارايلارام هاراي* گلمز هئچ يئردن
ايلدن ايله خبر توتماك بىر بىردن
ديزى لرينگ سوروشميراك حاليندان
جان وئرنده داراشيراك داليندان
دؤشه وورداك قاشقايى ليك داشينى
بىشيريپك باشدا مانقورت آشينى
تۆركۆ- فارسى دانيشماك دان اوتانماك*
اۆزگه لره باج وئرمك دن يوسانماك*
تاكى نالام دورد اوشاغى اوياردار
اۆز بورماغيم اۆز گۆزۆمۆ چاخاردار

ياتميشالارينگ اوياردماگى قولاي* دىر

گۆر كى بيزيم يول لاريميز دولاي* دىر

*بو شعرينگ سۆزلۆگۆ: (مانقورت= باسيلمىش كيمسه لرى دؤشمن بىر جورا بئسلدىر كى اۆز گچميشينى و حتى آتا - آناسينى ياد دان چاخاردىر. اوندا داها بىر ايزاردىر اۆزگه الينده. ممكين دىر دؤشمن امرى اينن اۆز آتاسينى يا آتاسينى دا اولدۆره و شادليك انده كى دؤشمن امرينى يئرينه انتيردمىش دىر.) (گورناش= ايسىجاق دا قويونلار باش باشا وئريپلر و بىر كۆلگه ده راحتلشيرلر.) (هاراي= ايمداد استه مك) (اوتانماك= "خجالت" چكمك) (يوسانماك= ديزدن دؤشمك، ناتوان اولماك) (قولاي= سهل، آسان) (دولاي= چتين يول)

ائل آناسى (سچىمى: ۳-۳-۵)

قره قاج نازينان يئريش يئرده داغ دىبى چؤلۆنن باريشان يئرده

قارلى داغ اوردا كى بوين اه يمىش چؤلّه اؤن اندمىش دنگيزه چايينان بئله

اوردا بير ائل واردير ائىناق گۆرملی
 جئيرانلار اۆزۆندن گۆزۆ سۆرمه لى
 هئچ گۆزل اۆزگه ديل دانيشماز اوردا
 هئچ اۆزگه چيراغى آليشماز اوردا
 ياتان لار گۆزلرى آيىغا بنگزر
 اوياقليک حالتى سايىغا بنگزر
 هميشه گۆلش دير آنا دوداغى
 "اصالت" باغى دير ائلينگ اوشاغى
 كوهئيلان نسلى دير آتلا اۆرگه سى
 دولانير داغلارا ايگيلر سسى
 اوچوروم باشيندا لاجين يوواسى
 نر آسلان بئسلدير ائلينگ آناسى
 چيچك لر اويىناغى چاپلار چمينده
 بير عومور بيزيم ائل عيشق عالمينده
 هر آنا اۆره گده مينگ ديلک وارى
 ال لرى آيريق* دير گۆيلره سارى
 دۆشمه دۆزلۆك سر دوسلارا ساغليک
 بو ائلينگ يازقى سى يازيلميش آغليک
 آنالار بئسلدير ائل اوشاغينى
 آليشيق ساخلادير ائل اوجاغينى
 هئچ دۆشمن بو يولدان ساغليگا ورماز
 ائل چتين چاغلاردا اۆزگه چاغيرماز
 تا ائلينگ آناسى مامان اولماميش
 گۆن هله بو ائله يامان اولماميش
 قاليلار نقشى دير اورخون* تامغا* سى
 آنالار قوجاغى "عصمت" ماواسى
 بيزلر ده وآلاه بو ائل اوشاغى ياک
 چتينليک چاغيندا سۆنمز داغى ياک
 قالاسى آليشيق بو ائل اوجاغى
 ايتيرمز اصلينى ائلينگ اوشاغى
 ننى لر ترپنير صولت* آدينان
 قطارلار باغلانير بهمن* ياديينان
 هلئيوان* ايلخى ده نازلى داي* وارى
 قونشولا بير بيرده هله پاي وارى
 هئچ قارداش قارداشى اونودماميش دير
 دۆشمنليک چيراغى بوردا خاموش دور
 تا بيزيم آنالار ائل آناسى دير
 اوشاقلار ننى ده شئر بالاسى دير
 هئچ اوغلان آتاينان اۆجه دانيشماز
 چوبانلار قوردونان هرگيز باريشماز
 هميشه جوشغون دور بولاقلاريميز
 آچيلان چاغدا دير بوداقلاريميز

بو ائلينگ باغچاسى ھىچ زامان سولماز دۆشمن لىر آياغى بيزه آچيلماز
او گۆن كى تارى بو ائلى يارادميش اولكه ميز دۆشمنى ايقبالى ياتميش
بو ائلينگ اناسى صولت بئسلميش
تارىخ چاز ايرانا "عزت" بئسلميش

داياقلى يالخي قوشمالار: بو فورم قوشمالار آرخاج ايشلتمگينه باخيبان، داياق آرخاج شعرينگ سونونانچاز ايشلنير. بير دنئيم دن داها، بو قوشمالاردا آرخاج ايشلنمگى، سان غزل آرخاجى عرب ادبياتيندا دير. ائله بو سببدن بو قوشمالارا "غزل سان" دا دنئيه بيليرك.

بونلردان گچه، ايندى يانچاز قاشقايى ادبياتيندا، قوشمالاردا ايگى سچيم ايشلنميشدير. (۳-۳-۵) و (۴-۳-۴) كى قوشمالارينگ ايچرى قسئنى بيلديرير. ايندى بو سچيم لرى، آگاهليگينان خوردالاساك، يا يرلرينى ده بيشسك، يارانان قوشمالار ايچرى قسندن سارى آيريقسى دير.

سان:

جان اوچوسو (سچيمي: ۳-۲-۳)

گله يدينگ جانيمي قوربان اندرديم سنى گۆز ياشينا منهمان اندرديم
سنينگ بير عيشوه نك اولسايدى منه پاى گۆزل هر لحظه ده اوز قان اندرديم
قياخسايدينگ نه كى غمدن چيخارديم چاراسيز دردلره دارمان اندرديم
گۆلوم سن اوچو اولسايدينگ گلرديم جانيم قاشلارينگا اووقان اندرديم
سنينگ بير پئيغامينگان بئسلنر جان گله يدى من فدا مينگ جان اندرديم
سه وينجى قوشلارى من بئسلدرديم دومانلى داغلارا ترلان اندرديم

اولارديم يوسوف-ى- خسرو كيم عاشيق سنى قوشمالارا سولطان اندرديم

يار ديلگى (سچىمى ۴-۳-۴)

آى منيم باغرىمى قان ايسته ين
حاليمى هر لحظه يامان ايسته ين
گل كى جانيم اوچموش اليمدن گندير
آل جانيمى عيشوه لى جان ايسته ين
دردينگ اليندن يانيم اولماز ورام
اولماز اولانگ قلبيمى يان ايسته ين
هر ديلينن آخ چكرم انگلامانگ
چاى تكى گوزياشى روان ايسته ين
من سنه هرگيز دنم آى نازگولوم
باغچامى هرگونه تالان ايسته ين

كاش اوره گينگ سان اوره گيم قان اولا

آى منيم باغرىمى قان ايسته ين

** ** *

بيرجه ديلك (سچىمى ۳-۱-۳-۴)

دردينگى قوى گوينومه ماوا سالا
ناز باخيشينگ جاننما غووغا سالا
گوينوم اه وينده يئريش آى ناز گولوم!
دونيا تا وار گوزلره آينا سالا
عومرومو قوى دردنگينن باش اولا
جاننما يئر "سوره ى طاهها" سالا
آلما ياناغينگ دئ منه دؤن گولوم!
تا باغنما گورمه لى هنيوا سالا
بير برى باخ غمزه لى تا باخيشينگ
جان تنيمه سان كى مسيحا سالا
تا چاليشام يادينگينان شام چاغى
دفتريمه دوغولو* قوشما سالا
بير منه سارى قيباخ آى ترسا گوز!
تا اينامينگ* گوينه كليسا سالا

هانی "کیانی" سسینی قاینادا	اٹل داغینا داوودی لایلا سالا
یا گیره اٹل مئیدانینا سرداریم	آتانا بیر داغلارا قی ها سالا
اٹل غمینی من چکرم شادلیگا	قوی بیر عومور گوینه واویلا سالا
اولماسا اٹل دؤنیادا غووغا یاتار	کیم توراسی محشر-ی- کُبرا سالا
اٹل بالا بئسلر تا چتین چاغینا	دردینه بیر یئرلی * مُداوا سالا
سن چکینگ * من چکیم کیم قالار	تا اٹلینن دؤنیادا غووغا سالا
بیرجه دیلک ایسته میشم تاری دان	دردینگی قوی گوینومه مأوا سالا

* - شعرینگ سؤزلوگو: (دویغو=احساس لی فریاد)(اینام= ایمان، اینانماک کؤکوندن دیر)(کیانی= اٹلیمینگ گوزل سسلی ایرچی سی، حاج محمدحسین کیانی، کی اولوموندن سورا سان کی اٹل موسیقی سی یاسلانمیش دیر)(یئرلی= ریشه لی، عمیق)(چکیمک=قیراق چکمک، آیری بیلیمک)

دیوانی *

بیر اون دؤرد هئچه لی شعر تۆرک ادبیاتیندا مرسوم دور، کی دیوانی آدلانمیش دیر. بو شعرلر ده آرخاج ایشلمگینه باخیبان، شاه ختایی تکین دیر. بیر دئییم دن داها، عرب ادبیاتیندا سان کی غزل دیر.

تۆرک ادبیاتیندا، امیرعلیشیر نوایی، گورکانلی لار وزیر ی شاه ختایی دان گچه، دیوانی شعرده دئمیش دیر، کی بو شعر، نوایی نینگ بیر دیوانی لاریندان دیر.

یارنیشانی *

ای صفحه - ی- رخسارینگ ازل خطی دن انشا	دیباچه ی حوسنونگدا ابد نقطه سی طغرا
ذرات آرا هر ذره کی بار * نیکرینگه ذاکر	امطار آرا هر قطره کی بار حمدینگه گویا
گون شکلی یوزونگ سجده سیدن بولدو موشگیل	تون طره سی قهرینگ بیلدینگ بولدو مطرا

محتاج سنینگ درگاهینگا خسرو و درویش پرورده سنینگ نعمتینگه جاهل و دانا

گؤل یۆزۆدا بولبول سنینگ اسرارینگا ناطق شمع اوتودا پروانا سنینگ حوسنونگا شیدا

عشاق آرا یارب کی نواینی قو مقامی

بیر گؤل کی سنینگ حمدینگه بولسون تیلی* گویا

بو فورم شعرلرده ، ایگی آساناک دۆزۆمۆ ایشلمیش کی، باشدا کی تای دۆزۆم سچیمی ده وره دیر، آما سون تای دۆزۆمۆنگ سچیمی اۆز یئرینده دیر. قاشقای ادبیاتیندا چاغداش* شاعرلریمیز ده بو قالب شعر از واردیر. قاشقای دیلینده، بیر قطعه بو شعردن "کاوه ایروانی کشکولی" دا وار کی بو شعر دیر :

باریشیق

آلاه سه یه بیر گۆین آچیلا سۆز قوپا بری بیر گؤل یار ادام قیش پوزولا یاز قوپا بری

قوشما بودانیب دویغو* لاریم گۆزلری باغلی گۆز قوشوق* اولای یار بیریکه ناز قوپا بری

آغشام باشالا* بیر چالا آیی گۆزۆم آیایدین قوشما دۆزۆله قاپیمیزا توز قوپا بری

گۆینۆم داریخار کۆلگه قونار باشیما آیی کاش آلاه باریشا بیر قییمیشیق اۆز قوپا بری

*- دیوانی سۆزلۆگۆ: (یارنیشانی شعرى نوایی دیوانیندان سچیلیمیش، سالطانعلی مشهدی خطی اینن کی ۹۲۰ ایل قمری هجرت دن گچه یازیلیمیش) (دیوانی=اون دۆرد هنجه لی شعرلر تۆرک ادبیاتیندا) (بار= نوایی شعرینده ایشلمیش دیر کی "وار" معناسیندا دیر. بو گچمیش ده "ب" و او اولموش.) (تیل=بو کلمه یی ده نوایی دیل معناسیندا ایشلمیش دیر. بو گچمیش ده "ت" دال اولموش دور.) (چاغداش= معاصر، هم زمان) (دویغو=فریاد) (قوشوق= پنجره، روزنه) (باشالا= باش اولای)

شاه ختایی

امیر علیشیر نوایی گورکانلی لارینگ بیلجی وزیری، اول بار بو قالب شعرى یاراشدیردی. بو قالب شعرده ، بیر تای دۆزۆم گبراییلی و بیر تای دۆزۆم ده آساناک ،بیر بیره قوشولویر و بیر اون بئش هنجه لی شعر اله گلیر. امیر علیشیر نوایی دان سورا ،شاه اسماعیل صفوی بو قالب شعرلری اووجا انتیردی(کی

سچیمی، گیرایی- آساناک) دیر، و چون شعرده ختایی تخلص ائدیردی، بو قالب شعر تورک ادبیاتیندا شاه ختایی آدلاندی.

شاه اسماعیل شعرلریندن بو شعر قاشقایی لار ایچینده معروف دور:

قارا داغا قار یاغاندا داشلاری بیر بیر اوچر

توی یاتیب موطروب قوجالیر رینگ و تار الدن گندر

بو باهار دار هر نه وارینگ وئر مئی شاد ایچکینن

تا گوزونگ آچیب یومانچاز بو باهار الدن گندر

قاشقایی نینگ ایلری کی شاعرلری ایچینده آتر بو قالبه شعر دئیلمیش. میرزا مادن ایگی قطعه، نکيسا بیر قطعه، و حاج موسی خان کشکولی(سامی) اوچ قطعه شعر، شاه ختایی قالیبنا و ارلاری دیر. مادن دئین شاه ختایی شعرلر، کی قاشقایی دیلینده دئیلمیش سچیمی(گیرایی- آساناک) دیر و نکيسا اینان حاج موسی خان دئین شاه ختایی لارینگ سچیمی(آساناک - گیرایی) دیر. لازیم دیر دئیله کی شاه ختایی عوام شعری ده بیلمیش.

چوخانچاز بو قالب شعره اعیانی گوزونن باخیرلارمیش. شاه ختایی شعرینه باخیبان، بیر قس ده قاشقایی موسیقی سینده یارانمیش دیر، کی شاه ختایی آدلانیر.

قاشقایی شاعرلریندن، نچّه دوزوم شاه ختایی:

مادن: آسیمان بیر قارا بختینگ آدینی اینسان قویار

سالار دونیا جفاسینا اوره گینه قان قویار

گنجه- گوندوز رنج و زحمت خوف و محنت ترس و بیم

بیغر بیر ابله وجودا آدینی سولطان قویار

** ** *

بو گلن نوجوانینگ وار لیبنده جان شیره سی قارداشی بئله اولانینگ جان اولار همشیره سی

** ** *

محمد ابراهیم نکيسا: ای صبا مندن خبر وئر اهل-ی- حال یولداشلارا

سویلرنگ آیریلماغیمزینگ ایندی چاغی دیر گلینگ

تئز گلینگ دارمان ائدینگ چوخ کاری دیر دردیمن منیم
تا جسد دن چیخمیش جان تاکی باقی دیر گلینگ
اولدوگوم گۆندن بنش اوز مینگ نازینان بئسلدیگیم
بیوفا روحوم تنیمن ایندی یاغی دیر گلینگ
من "مسافر" یول خطرناک عقل زایل آغیر اؤک
نابلد حرفیم غلط کؤیلۆم دوساغی دیر گلینگ
ای صبا ابراهیمه وئر اصل - ی - مطلبدن خبر
شاه-ی - مردان کوثر اوسته ایندی ساغی دیر گلینگ

**

**

**

حاج موسی خان کشکولی(سامی)*:

گۆز جادو هندو خالینگ زولفونگ ختا اوزۆنگ فرنگ
آی مسلمان زاده نه یچین کافرستان اولموشانگ
قاش کمان موژگانینگ اوخ مستان گوزۆنگ قیباخماگی
آی شکرلب دیشی اینجی شوخ و مستان اولموشانگ
من خوماری چشم - ی - مستینگ ساغریندن اسریدر
عاریضینگ گۆل(سامی)بولبول سن گۆلۆستان اولموشانگ

**

**

**

واعظا عاشیقلاری هر دم نه چین منع ائیلرنگ
گۆز قارا قاشلار کمان بو وحشی جئیرانی گۆرۆنگ!

صورت -ی- اسلامینی بیر خال کافر تک توتوب

آی مسلمان لار گلینگ بو کفر و ایمانی گورونگ

وعده وئردینگ غم یئمه سامی طبیب-ی- دردینگم

درد و غم آرتیق اولوب بو ترسه دیوانی گورونگ

**

**

**

زولفلارینگ چوگانینا تا من گیريفتار اولموشام

بولبول-ی- شئیدا کیمین سرمست-ی- گولزار اولموشام

عهد و پئییمان باغلا دیم من بیر بوتون پئییمانان

باوفا دیر دیلبریم پابست-ی- ایقرار اولموشام

بو جاهاندا هر خوماری چشم-ی- مستینگ اسریدر

سرخوشام(سامی) دنیر من مست-ی- دیلدار اولموشام

**

**

**

*- حاج موسی خان کشکولی نینگ تانیماگی ایچین ، بو کیتابا "مراجعة" ائدینگ: "سامی کلانتر هنرمند، عوض الله صفری کشکولی"

شاه ختایی شعری، قاشقایی ادبیاتیندا ایگی سچیمینن دئیلمیش دیر ، کی باشدا سؤیله دیم.(گیرایلی - آساناک) (آساناک - گیرایلی).اؤز شعرلریم ایچیندن بیر،نئچه شاه ختایی :

چایلان داشی*

جان آلان در دینگ الیندن بو یانان گونگوله باخ

غونچادا پوزقون اولان یاز گونو سولموش گوله باخ

بیر گون آتام دندی بو فیکری دایاق اند باشینگا

بیر قیزیل آتلی گلر تا نفسینگ وار چوله باخ

دئمہ کی گویدہ منیم بیر دانا اولدوز دا یوخوم

آیینان گون یارادان یئرده بیر آغیر ائله باخ

گوزلرینگ دنکیزینی سالما منیم جانیمما دوس!

ایمیدیم یوخ کی چاتا دالغادا* بیر ساحیلہ باخ

منہ بیر عیشوہ اینن غمزہ لی گیزلین قیباخانگ

ائیلہ یر زیر و زبر جانیمی بیر "زلزلہ" باخ

منی پس درد و غمہ سالماکی جانیم پوزولار

گوزلریمدن سوزولن جانیمما دوشمن سنلہ باخ

زاریدیم باخدی مسیحا نفسی چاتدی منہ

مریمی گورمک ایچی شام چاغی بیر اینجیلہ باخ

بو طبیب یوخ اوره گی وارسادا چاپلان داشی دیر

دردیمی سنزیمک* ایچین هفته یہ باخما ایلہ باخ

عومرومونگ یاری سی نی اینتیظارا پوزدو فلک

قالیغی افسوسونان دیر بئلہ گور حاصلہ باخ

*- بو شعرینگ سوزلوگو: (بو شعر دایاق لی شاه ختایی دیر کی سچیمی آساناک- گیرایی دیر)(چاپلان داشی= آل بویالی داشلار کی چای ایچینده دوشنمیش لر) (دالغا= موج، دریا موجو)

سن ساغ اول*

داغیدار آیریلیغی سنل تکی گوز یاشلاریمیز

گننه مجلس بز دیر یاز چاغی یولداشلاریمیز

بیز کی غم زنجیرینه قول لاریمیز باغلی قالب

قوی اوجه باشلی قالا باکی* دا قارداشلاریمیز

یاشا سن تا یولونگا جانیمی قوربان ائیله یم

سن ساغ اول قوی تا بیزیم داردا قالا باشلاریمیز

هر که بیر گول یارادا یاز ائیله یر اولکه میزی

سونا کیم گولده چیمیر* نازلی قلم قاشلاریمیز

اولموشاک عنقا* تکی بیر آدیمیز دیلده قالب

تا بیله دردی میزی قاف* دا کی سئرداشلاریمیز

*- بو شعرینگ سوزلوگو: (بو شعر دایاق لی شاه ختایی دیر کی سچیمی آساناک- گیرایی دیر) (باکی= آذربایجان جمهوریتی نینگ باش کندی) (چیمیر= سودا اوزر) (عنقا= تورک ادبیاتیندا "اونقون" کلمه سی دیر کی انله او دوشانچیل دیر، فارس ادبیاتیندا سیمرخ سؤیلنیر کی بو آد دا تورک ادبیاتیندا "گرتنه" گوتورولموش. قاراخانلی شاهلاریندا بیر لاجین نیشانی وار کی قاراقوش سؤیلنیر بو آد، فارس دیلینده "سیاه مرخ" کلمه سینه چه ورلمیش. سورا "سیه مرخ" و "سی مرخ" و "سیمرخ" فورمونا چیخمیش دیر.) (قاف= تورک ادبیاتیندا انله او قاققاز داغی دیر. بو داغ فارسینان عرب دیلینده بیر "افسانه" ای داغ دیر.) (سنزمک= بیلمگینگ بیر "واریانتی" دیر. سان: سنزمک- قانماک- بیلماک- دوشونمک- دانماک- آنماک- تاتماک- آنکلاماک و.... واری بیلیم مرحله لری دیر.)

نغمه لی لای لای*

اه گه مریم سن اولانگ من ده کلیسایا گلم

نه کلیسا کی دؤنؤب مذهب-ی- ترسایا گلم

قوروموش بیر آعاجام یاغ یاغیشیم یاغ تا منیم

گننه گؤینؤم گؤل آچا آلمایا هنیوایا گلم

گنجه نینگ یاریسی دیر زار اوره گیم دار اوتوروب

گون تکی چال تا گؤلوم من ده باخام آیا گلم

اولور آی نازلی گؤزل گؤزلرینگه من دولانام؟

کعبه م اول تا منادان من ده "مصلاّیا" گلم

چاگیر ایمدادا علی تا گؤزلیم من ده توروب

"متوسّل" اولوبان حضرت-ی- زهرا یا گلم

گؤزلرینگدن او خورام دؤنیا پایی شرم و حیا

بیر ده گیزلین بری باخ تا گننه دؤنیا یا گلم

آی تکین چیخ چؤله تا من ده بو "عزلت" اه وینی

یاندیرام گؤین آچیلا اوردا تاماشایا گلم

گنجه دیر اؤز اؤزومه دانیشیرام آدینگینان

بو خییالان یازّی یا بیر داها اولمایا گلم !

باش قویاندا یاتاغا نازلی شیرین یاتماق ایچین

آنا تک من ده گره ک نغمه لی لای لایا گلم

آییلاندا بوخودان سئیرم اولام بیرجه داراق

سان ایپک ساری تتلینگ تارینی سایمایا گلم

بس كه هر يانا قاچار دوشموش آياقدان اوره گيم

بیر اولایدی یانینگا آخسایا آخسایا گلم

اوتوراندا خییالینگ گوزلریمینگ قاییغی نا

ایسته رم بالیق اولوب اوزملی دریایا گلم

هئچ اینانما کی چیخم دارلیق اه ویندن گوزلیم

هانی خوش گؤینۆمۆنن من ده تاماشایا گلم

*- (بو شعر دایاق لی شاه ختایی دیر کی سچیمی آساناک - گیرایی دیر)

نازی گؤل*

ایندی دن من اوزۆمۆنگ یازقی* می بیلدم نازی گؤل

یازقیم اولسا بئله من چارا نه قیلدم نازی گؤل

جانیم اووجومدا انله بیر قوشا بنگزر گوزلیم

دیله چال بال آچارام یانینگا گلدن نازی گؤل

منیم اولدۆرمگیمه هئچنه ده گیل باغلی گؤلۆم

بیر باخانگ جان توتارام باخماسانگ اولدم نازی گؤل

گل تا گؤل لر ده گوله آچيلا کؤیلۆم بوداغی

گلمه سنگ غونچا تکین قاردا کسیدم نازی گؤل

تۆکۆل آی گۆز یاشی تا نازلی سونام گۆلده اوزه

کیپر یگیم یاغلیق ائدیب یاشیمی سیلدم نازی گؤل

گؤزلیم بیر دوداق آچ سن دی کی گلدم یانینگا!

اؤره گیم سان کی چیچک یولدا سر یلدم نازی گؤل

من اوزوم بیلدم و جانیم کیمه نه! من اولسیم!

بنله عاشیق جانیمینگ چاراسی قیلدم نازی گؤل

یانارام عیشق اوتونا هانی "سعادت" بنله دیر

کؤل اولوب یول لارینگا من ده سپیلدم نازی گؤل

قوی تا عیشقیم یولونا جان گنده باشیم کسپله

اوندا من عاشیق اؤره گلرده سه ویلدم نازی گؤل

*- سؤزلوک: (بو شعر دایاقلی شاه ختایی دیر کی سچیمی آساناک - گیرایی دیر) (یازقی = سرنوشت)

یول چیراغی *

من او گؤندن کی سنی ائلده سوراغ ائپله میشم

گؤل آچیب دفتریمی نغمه لی باغ ائپله میشم

آسیمان آچدی قوجاق تاری گره ک باخدی منه

کی سنینگ آی اوزونگو یولدا چیراغ ائپله میشم

بیر گؤره یدیم الی کی آچیرام آلاها ساری

سان ایپک * تنل لرینگه بیرجه داراق ائپله میشم

گورموشنگ دفتریمینگ هر یانی بیر جور بویالی؟

گئجه لر قانلی یاشیم اوزده بویاق ائيله میشم
 بو دور عومروم ثمری آغیر ائیلینگ ائگینه
 اکمیشم غونچالاری باغچا- بوداق * ائيله میشم
 داها گچمیش دیر اولوم نازیم ابد گل یاشایاک
 من سنینگ دوولتینگه عومروم اوزاق ائيله میشم
 نازی گول! جام ایچه رم بویجه سنینگ ساغلیگینگا
 اوره گیمده چاراسیز دردیمی ساغ ائيله میشم
 ابدنچز داها من دوشمز آیقدان اوره گیم
 ساری ساچلارینگی ال لرده دایاق ائيله میشم
 تا سنینگ شووکتینگه حورمت آزالمایش اولا
 باشیمی دوشه میشم یولدا آیق * ائيله میشم
 یول آپازماز اوره گیم نازلی پری لر یانینا
 تا سیزینگ قاپینگیزا ماوا - دوراق * ائيله میشم
 "ابدیت" یولونو باشلایانانچاز داها من
 آیریلیق فیکرینی باشیمدان ایراق ائيله میشم
 اوره بیم سن کی وارانگ داهی یوسانماز * غمین
 انله بیل آرخا*سینی بیر قارا داغ ائيله میشم

* - بو شعرینگ سوزلوگو: (بو شعر دایاق لی شاه ختایی دیر کی سچیمی آساناک - گیرایی دیر) (اییک= ابریشم) (آیق= پست، واریدان آشاغی)
 (بوداق= تازا آچیلان گول، تورک دیلینده هر گولونگ عومرو، مرحله مرحله دیر. آچیلماش گول غونچادیر، بیر آز آچیلاندا بوداق آدلانیر، کامل
 آچیلاندا چیچک سویلنیر) (دوراق= تورماک یئری، ایستگاه) (یوسانماک= یورناق لیک دان بیر مرحله سورا، جانان گندمک) (آرخا= بوردا تکه
 دیر، پشت، پناهگاه)

پريشانليک*

دونيایي بهر ائدنگيز من کی دئم هانی منه

شالا من یوسوف اولام قوي چاتا زیندانی منه

ایریلیق هر نه یامان دیر قوي آرامیزدا قالا

تا کی باغیشلایا جان گوزلرینگ آل قانی منه

من سنه ناز دئمیشم نازینگی چکدم تا و ارام

ناز اندر اولکه میزینگ عیشوه لی سولطانی منه

هر زمان مئیلینگ اسه دؤن تا سنینگ نازینگ آلام

تاریمیز نازی یارادمیش سنه هیجرانی منه

من گره ک ایریلیغا تابیم اولا نالیمایام

"مصلحت" دیر کی رغیب تنگ انده مئیدانی منه

ننچه دنگیز* یارانیب دؤنیامیزا نازی گؤلوم؟

آلاهینگ لوظفونا باخ وئردی پريشانی* منه

ایریلیق درد و غمی هر کسه ده یمز دالاشا*

البته تاری سه میش تا چاتا بیر یانی منه

سن گلنگ غمزه اینن بیر ابدیت یارانار

اوز اندر دؤنیامیزینگ بایرامی قوربانی منه

*- بو شعرینگ سوزلوگو: (بو شعر دایاق لی شاه ختایی دیر کی سچیمی آساناک - گیرایلی دیر)(دنگیز= قاشقایی دپلینده دریا دیر، کی باتی اوغوزلار دیلی، سان آذربایجان و تورکیه ده دنیز سویلنیر. انله بو کلمه لاتین دیل لرینه ده قاریشمیش و دنیس و تنیس فورمونا چیخمیش) (پريشان= بو شعرده کازران شهرینه یاخین گؤل دیر کی فامور دا دئییلیر.بو شعرده منظور پريشانلیک دا واردیر.) (دالاشماک= یخه یه یاپیشماک ،بوغوشماک،بو کلمه قاشقایی دپلینده دالاشماک سانیمیش.)

یاری یول*

یاری یولدا منی سن آسیلی قویدونگ کی نیجه؟

آلدینگ آرامیشیمی صبریمی سویدونگ کی نیجه؟

چاراسیز دردیمه بیر چارا کی سن قیلمه دینگ هنج!

جانیم یاخدینگ الوو دردیمی ده بیلمه دینگ هنج

مندن آیریلدینگ و من قالدیم ابد اینتیظارا

یا سنینگ دؤنمک و یا مرگ ائده بو درده چارا

ایندی ده قوی تا منیم زار اوره گیم داغلی قالا

ایسته میش دوس بئله کی جانیمی بیر درده سالا

هنج اینانما کی داها شادلیگینان دانیشارام

سن گندن دن سورا من دردینگینن چالیشارام

سنی من تانی یالی دقتیریم اولموشدو بوداق

ائله سان گویده ملک لر منه آچمیشدی قوجاق

ائله سولموش باغیمی یاز نفسی چاتمیشیدی

یا کی جانیم قوشو کوثر سویونو دادمیشیدی

ایندی من قالمیشام و داغلی اوره ک یاری نفس

بو نه هیجرانیدی کی جان قوشونا اولدو قفس

نازی گؤل هنج دئمینگ بیر یاری جان بوردا قالیر؟

بوردا احساس باغی نینگ غونچاسی یانیر سوفالیر*؟

شالا اوز قيمتيمه ساتميش اولايدينگ منى سن

درديم اولمازدى كى هر درده سالايدينگ منى سن

نه خلاف اولدو كى گوز ياشيمي آخدينگ گندينگ

چاراسيز قويدونگ و چؤل لرده بوراخدينگ گندينگ

كيمسه يوخدور كى داها انگلايا كويلوم غمىنى

ايندى كى ايريلغيگ ياخدى جانا ماتمىنى

تارى يا تاپشيرارام هيجران اكن لر حيسابى

قالميشام بوردا وئرلر نيجه آلاه جو غابى

هرنه كى قويموش اولانگ نازى گؤلوم باغريما داغ

آلاها يالواريرام تا سن اولانگ غمدن ايراق

*- شعرينگ سؤلمه سى: (بو شعر، داياق سيز شاه ختايى دير كى سچيمي آساناك- گيرابلى دير) (سوفالماك= بيرمرحله پوزولماك دان سورا دير، بير شئى انله قوروموش اولاكى هئچ نم وجودوندا قالماميش اولاكى).

يئنگى يازين

بير ده رىلى بؤلوك قاشقايى ادبياتيندان دير كى سه يسان اون ايل ليگيندن برى آرتيق گوج گؤتورموش.لازيم دير دنئيله كى ،مينگ اوچ اوز يئدميش دن برى، فيروزآباد شهرينده قاشقايى نينگ ادبياتى قورومو باشلاندى . بو جلسه لر كى هر هفته ده بير اوتورومودو، باعث اولدو كى شاعرلر تورك ادبياتينا آرتيق قورشانالار. بو اوتوروملارينگ ثمرى بنش ايل او ايلانى دان سورا، يئنگى ادبيات

باشلانماگييدي .مينگ اوچ اوز يئدميش بئش ايلينينگ يازى ،قاشقايى دا يئنگى ادبياتينگ دوغوم ايلايى دير ،
كى سوراڭاكى صفحه لردە يئنگى قالب لر ينگ هر بيرينى اوز يئر يندە سويلە رم .

تورک ادبياتى نينگ كوكو هنجە اوزوندىن دير . من دە بو بولوك دە ، قاشقايى نينگ يئنگى ادبياتى نى هنجە
اوزوندىن آييريپ و ياراشان كلمه اينن آدلاندير ميشام . سويلە مه سيندن گچندە ، هر قالب دن بير يا نچە قطعە ،
اوز شعرلر يمدن ، و اريم اولماسادا ، قاشقايى شاعرلر يندن يا تورک ادبياتيندان ارانە وئردم .

قاشقايى ادبياتيندا يئنگى قالب لار : ۱- بئش هنجە لى (بئشليک) ۲- آلتى هنجە لى (اه يسى آساناک)

۳- اون هنجە لى (اه يسى قوشما) ۴- اون اوچ هنجە لى (اويسى ديوانى) ۵- يئنگى قوشما ۶- آغا قوشما

بئش هنجە لى (بئشليک)

آديندان بللى دير كى هر تاي دوزوم ، بئش هنجە وارى دير . بئشليک قاشقايى ادبياتيندا بير قيسا دوزوم
شعر دير كى ، قاشقايى شاعرى ارسلان ميرزايى ، اول شاعر دير كى قاشقايى ديلينده ، مينگ اوچ اوز سه
يسان اوچ ايلينده ، بير قطعە بو شعر دن ياراشدير ميش دير . بو دن يمدن ارسلان ميرزايى بئشليگينگ
ياراشديرانى دير .

سان :

اولگر

آليب توانيم او كمان قاشينگ

قصد انديب جانيم هوالى باشينگ

افسيل اوينا ما جوشوب قابينا ما

ده ييب آينا ما گوزليم داشينگ

پئيمانام بوش دور اوره گيم خوش دور

اون دور د- اون بدش دير گوزليم ياشينگ

گۆزلریم دولار	گۆل لریم سولار
سنینگ سئرداشینگ	اۆره گیم اولار
سازینان ساغلیق	گۆتۆردم یاغلیق
قاینایار آشینگ	بیر داماق چاغلیق
آینا - داراگی	گۆتۆر دوواگی
تۆکمە سن یاشینگ	گۆلدۆر دوداگی
اۆره گیم یارار	گۆندر و تورار
قانلی ساواشینگ	قلبیمی یورار
منی بوراخیر	گۆندر و باخیر
یازیلار داشینگ	ارسلان آخیر

اه یسی آساناک

آدی اوزۆندن بیلینیر کی بو قالب شعر آساناک هنجە سیندن بیر هنجە اه یسی دیر. بو مکتوبونگ باشلاماسیندا سۆیله دیم کی آساناک یئدی هنجە لی دیر. پس بو قالب آلتی هنجە لی اولاسی دیر.

سان:

بلالی باش

نه وار داها گلە	بلالی باشلارا
بیر باخان اولمادی	بو قانلی یاشلارا
بیر دامچا قان دامار	جوشار یولا دۆشر
بو دۆنیانینگ گۆزۆ	قیزیل گۆله دۆشر
اوزاق اوزاق یولا	گۆزۆم باخ و یاشار

قوى تا منيم ايشيم	اولا بير اينتظار
هر گونده من ايشيم	بير اينتظار اولار
داريخما گونگولوم	قيش ده باهار اولار
بير تارى قاصيدى	باش اندر اينتظار
بير الده لير كيتاب	بير الده ذوالفقار
چال آى گونوم تا آى	دوشونگده مات اولا
بير داها سرنگون	لات و منات اولا
ديندير سه تاريمى	سويما قراريمى
بيرجه گولوم آچيل	بزد باهاريمى
گوتور بو دونيانينگ	تاريخدا ياسيني
دارداكى باشلارينگ	گل آل قصاصيني
بير باغچا بنسله در	بير دامچا قانلى ياش
گوزل آياغينگا	كيملر قوياسى باش!
بختيم اوياق ده گيل	آى اوزونگو گورم
هانى سعادتيم	يولونگدا جان وئرم

اه يسي قوشما

اون هئجه لى شعرلرى قاشقايى ادبياتيندا ، اه يسي قوشما آدلانديرميشام. آسكى يازين لاردا ، قوشمايى سؤيله ديم كى اون بير هئجه لى شعريدى . اون بير هئجه لى كى قوشما سؤيلنير ، بير اه يسي اولسا ، اه يسي

قوشمادير. مينگ اۆچ اۆز يئدميش بئش ايلينينگ يازيندا "آي قوناقليغي" شعريني ياراشديرديم كي اون هئجه ليدى. بو ايلايى قاشقايى نينگ يئنگى ادبياتى نينگ دوغوم ايلايى دئيه بيلرك، كي اه يسي قوشما دا يئنگى ادبيات اوستونه ساييلير. هر اون بير هئجه لى شعر دن كي قوشمادير، هر يئر يندن بير هئجه گؤتورسنگ، اه يسي قوشما يارانماز. بو قالب شعرينگ ياراشديرماگى ايچين، چوخ دقت لازيم دير. آي قوناقليغي شعرى كي قاشقايى ادبياتيندا اول كي اه يسي قوشمادير، بير(اۆچ- اۆچ- بئش) سچيم لى قوشمانينگ، اۆچؤمكؤ هئجه سيني گؤتورمؤشم تا بو قالب ياراشميش دير.

سان: آي قوناقليغي شعرينينگ، باش دؤزؤمؤ قوشما تكين سچيملنسه بو قوشما دؤزؤمؤ اله گلير:

(ياز دير سن گه چيخك سئيلانا جنيران شادليق ايم تنز انتر پايانا جنيران)

بو دؤزؤمده، اينچه يازيلى هئجه لرى گؤتورسك، اه يسي قوشما دؤزليير، كي سچيمي(ايگى- اۆچ- بئش) دير.

آي قوناقليغي

ياز دير گه چيخك سئيلانا* جنيران شادليق تنز انتر پايانا جنيران

هيجران اوتو سالما جانا جنيران قوى آليشا هيجران يانا جنيران

آيريلما گوزل قوپار قبيامت

گل خوشلوق اندك تا الده "فرصت"

گل سئيلانا سولدان ساغا بير باخ قارلار پوزولوب سن داغا بير باخ

چؤل لرده گؤمؤش* يار پاغا بير باخ بولبول چمنه قونماغا بير باخ

دؤشمز بو قوشونگ نغمه سى ديلدن

"حيف" اولمايا فُرصت گنده الدن؟

قوشلار بوگنجه ياتار گول اوسته گل باغريمى سن باغلا تئل اوسته

باخ گور بوغوشار سونا گول اوسته آي چالدى قيزيل* سپدى چؤل اوسته

اولدوزلارا باخ گؤمؤشلىير* لر

اولگر باشيم اوسته دؤشلىير* لر

جئيران سنه چؤل موبارك اولسون بولبول سنه گؤل موبارك اولسون

اىل لىر سىزه يول موبارك اولسون اوغلان سنه اىل موبارك اولسون

آيريلما سن ائلدن كى آمان دير

آيريلما كى ياخشى گون يامان دير

آيريلما من اولموشام پشيمان وئيلان * گزرم چؤلده جيگر قان

باغريم چؤلونو گزمدى جئيران كؤيلوم داغينا قونمادى ترلان

من آيريلالى جانيم پوزولدو

هامى ياخشى ليك يامان يازيلدى

سن سىز گؤزليم سؤنؤب * چيراغيم اسميش بوغاناق * اولوب ياناغيم

بولبول سىز اولوب صفالى باغيم غم ياتاق انديب منيم قوجاغيم

وئيلان گزرم چيراغ بولونماز

سن سىز منه بير داياق بولونماز

داغلار باشينا دومان بيريلدى غم باسدى جانيم باغرى ياريلدى

اوغلان سىز ائليم يولا سريلدى مئيدان توتان اىل لريم يورولدو

اىل لىر تاراليب چكىندى * يولدان

آتار هگرى بوزاخدى بئلدن

ايندن بئله يازقى ميز قارالميش اوغلان آتادان داها تارالميش

سليم اىخيليب گؤلوم سارالميش گؤزلىر ياش ايچين گره ك يارانميش

شام دير من و گؤز ياشى اوياغاك

دوردان بزنيب آيا قوناغاك

*- بو شعرینگ سۆزلوگو: (سئیلان = گل گشت) (گۆمۆش = نُقره ، بوردا نُقره تکین بویالی) (قیزیل = طلا، آلتون) (گۆمۆشلنمک = ایشارماک) (دۆشلنمک = دۆش اۆسته سرېلمک) (وئیلان = در به در ، آوارا) (سۆنمک = خاموشلوک) (بوغاناق = فارسی جادا، گردباد) (چکینمک = چپراھلیک)

والئیلی

یادینگدا گۆزل کی عیشق اه وینده نازلار گۆلۆ باغچادان گۆوردی

سۆزلر سانازی* دوداق بزردی جان باغچالاری سمن سه وردی

من نه سؤیله یم کی سندن آیری گۆزلر یاغیشی یاغا یاغا دیر

گل تفرقه دن باریشماغا دۆن ائل باریشیغی* دایاق داغا دیر

بیر من ده بیلم کی قالمیشام آس* عیشقینگدن اولوب آوارا مجنون

"والئیل" اوخویاردی سۆز دولاشدی وا لئیلی دندی بی چارا مجنون

یاتمیش دۆشۆمه الوولو سۆزلر کۆیلۆم اوجاغی یانا یانا دیر

بیر وایلی* سۆزۆم دیله گنیرسم چۆل لر بویانیب قیزیل قانا دیر

کاش یاغی مارال داما گلله یدی گۆرمز گۆزۆمه چیراغ اولایدی

بیر گۆل یارادایدی جان چۆلۆنده سینمیش دیزیمه دایاق اولایدی

هر گۆنده منیم بو سۆز دیلیم ده گل دیرلیگیمه دایاق اول آی دوس!

اه یش آیاغینگ قو گۆزلر اۆسته گۆینۆم اه وینه قوناق اول آی دوس!

پوزقون اوزۇمە گۈزل گۆلۇمسن جان غونچاسىنى بوداغا دۇندر

آيريلما جانيم آييرما تندن

گل تفرقه يى تيفاغا* دۇندر

*- بو شعرينگ سۇزلۇگۆ: (ساناز=گۆل يارباغى) (باريشيق=صلح و صفا) (آس=يوخسول) (وايلى=غملى) (تيفاغ=البيرلىك، اتحاد)

آرتى قوشما

قوشمايى باشداكى بۇلۇملرده سۇيله ديم. بيليرك كى قوشما، اون بير هئجه لى شعره دئييلير. بو بۇلۇم ده هر شعر كى، هئجه سى قوشمادان بير آرتيق اول، آرتى قوشما آدلاميشام. قاشقايى ادبياتيندا هر اون ايگى هئجه لى شعر، آرتى قوشمادير. هر آرتى قوشمانينگ، سچىملرينگ دۇزۇلمگينه باخيبان، ايچرى قسى آيريقسى اولوير.

بير آرتى قوشما:

تور آهاى گۈزليم بير اويان يوخودان ياز اولوب چۇله باخ گۆل و گۆلزارا
سۇزۇلۇب يئريشر قاباغا سمنيم ساچى زۇنارا باخ زولفو شاهمارا باخ
قياخار اوره گيم اولار اوخ اماجى قاپيسيندا جانيم چكىلر دارا باخ

اه يسى ديوانى

باشداكى بۇلۇم لرده، ديوانى شعرينى سۇيله ديم. ديوانى بير اون دۇرد هئجه لى شعردير، كى آرخاج ايشلنمگينه باخيبان، شاه ختايى تكين دير. اون دۇرد هئجه دن بير اه يسى، اون اوچ هئجه اولوير. اه يسى ديوانى بير اون اوچ هئجه لى شعردير، كى قاشقايى ادبياتيندا "انلن بودانديم" شعرى اول كى اه يسى ديوانى دير كى مينگ اوچ اوز سه يسان..... ايلينينگ ياراشدير ميشام. اه يسى ديوانى يى، آرخاج ايشلنمگينه باخيبان "داياقلى" و "داياق سيز" يازماك اولور، كى شاعيرى نينگ سليقه سينه باغلى دير. بو شعرى

سچیلندیرمک ایچین لازیم دیر دئیبله، بیر قوشما کی سچیمی (دورد- دورد- اوچ)اولا، ایگی هنجه آرتیرساک ، اه یسی دیوانی یاراشیر. بو یولاق ، شاعیرینگ سلیقه سی اوزوندن ده بییشیلملی دیر.

بیر اه یسی دیوانی:

انلن بوداندیم*

سونیاز* دیر و یارپاق* سپلمیش سوزلریمده	بیر آسیمان آغیر بولوت وار گوزلریمده
گوینوم داریخمیش دیر گننه ائل ماتمندن	ایستر کی دالا* بسنده شعر عالمندن
مریم! سنی آند وئرمیشم گوز یاشینا گل	آت یالینا* تاپشیرمیشام ائل یاشینا گل
بیلم "مقدس" دیر سنه ائل باشی مریم!	چوخ آلاین سوز واری دیر گوز یاشی مریم!
باخ بیر منیم احوالیم انلن بوداندیم	سان بیر گولش باغچاییدیم قیش دن تالاندیم*
بیر سازی سینمیش آشیغا باخماک ثواب دیر	دردینده بیر گوز یاشینگی آخماک ثواب دیر
آشیق* کی ائل لر "قصه" سی وار دیر دوشونده	باخ گور نیجه حئیران و زار دیر اوز ایشینده؟
سن کی منه هنج باجی لیگدان کم قومادینگ	نه یچین یارالی باغریما مرهم قومادینگ؟
ائل تور پاغیندا بیر گول اک تا بسلنه یاز	اوندان سورا ائل یاز قیسیندا یاز ابد یاز
من زار ایشیم گچمیش داها یالوار- یاخار* دان	باخ ماوما! گور قان یاغار دردن دیواردان
بیلدیرکی شاعر دان بیر آشیق ایندی قالمیش	بیر ایشلری باشندان دولاشیق ایندی قالمیش
بیلدیر کی یازینگ گول لری سولموش سوفالمیش	باخ گور نه واری یازی کی گول لری سولموش!
دایلار- دولوقلار* هامی سی ساتیلدی گندی	اوندان سورا ائل داشی دا آتیلدی گندی
اوندان سورا قار داغلاری یول لاری باسدی	ترلانیمی بیر دار قفس داریندان آسدی
گل یاز توردمک رسمینی ائل لر ده باشلا	بیر قه وده سولماز بسله "زهرا"* یا باغیشلا
تا اونداکى بسلندی زهرانینگ اوشاغی	حتماً آناسیندان آلا ائل لر سوراغی
بیر بیر بیان ائیلر اونا ائل داسیتانی	تا دونیا وار ایتمز داها ائل لر نیشانی

گل دو غرو سؤیله سئر سؤزۆم سئرداشیم اول سن سن باجی لیكدان كم یوخونگ قارداشیم اول سن

ائل بایداغی لچک سنینگ باشدا یار اشیر بیر باریشیق* تامغاسی* دیر گۆزلر قوماشیر*

عومروم اه وینده هئچنه یوخ سویمالی مریم! بیر تکجه عکسیم وار قویمالی مریم!

بیر عکسی ده اه و طاقچاسیندان آسماک اولماز جانیم یوسانمیش* دیر اما گۆز کسمک اولماز

من چوخ گنجه تا گۆن چالا یانمیش چیراغیم جان یاری قالمیش قار آپارمیش ال- آیاغیم

دانگ اولدوزو* ینان گۆز یاشیم قویموش قوشایا* تا بلکه چاتیب آیینان بیر گۆن یاشایا

تا چاتمیش ائل دردی دارمانا قلان دیر بیز "عاقیت" دن دانیشاک دیرلیک یالان دیر

ائل گۆینۆ تا شاد اولمایا بیز ده یلک* آزاد عیشق عالمینده واری کس عاشیق دیر و شاد

هر یئرده کی عیشق آدی وار دیرلیک یارانیر

هر کیمسه عاشیق بئسلنر آلاهی تانیر

* - شعرینگ سؤزلۆگۆ: (بودانماک = آیری دۆشمک) (سونیاز = آخیرکی یاز، پاییز) (یاریاق = یاپراق، آغاجینگ بلگی) (دالآ = بو شعرده پناهگاه) (آت یالی: قاشقایی لار آت یالی اؤستونه آند ایچیرلر. یانلاریندا آت یالی "مقدس دیر) (تالان = چاپو، القوولانمیش باغ یا لته یی ده دئییرلر. (آشیق = تۆرکلر کولتوروندا، اسلام دان قابق، سازو شعرین خلقه مطلب قانديران بیلجیلر اوزان آدلانیرلار، اوزان کلمه سی اسلام دان سورا شیخ اولار، شیخه حورمت انمک ایچین آدینا بیر "آ" آرتیریرلار، کی بو کلمه "اشیخ" اولور. "خ" سؤزۆ قرینلر گچمیشینده "قافا" تبدیل اولموش، و آشیخ، آشیق فورمونا چیخمیش. آشیقلا هله ده کی وار، تۆرکلر ایچینده ائل ماهنیلارینی سازینان خلقه بیلدیریرلر. (یالوار - یاخار = لیمک و التماس انمک) (دای - دولوق = آتینگ بیر یاشار قولونو، دای و ازرگه دیر. تازا اولموش قولون دا دولوق دور) (زهره بهرامی جعفره ی لی، بیر آلتی یاشار دیلی شیرین قیزی دی کی تۆرک دلینده شعرلری ازیر انمیشدی) (باریشیق = صلح و صفا) (تامغا = نیشانلار کی قاشقایی ائلینده هر تیره بیر سۆز اورخون آجاجاسیندان داغما انمیش و او تیره ده اوجاق سۆیلنیر. تامغا ائله او داغما دیر. (قوماشماک = گۆزلر حئیرانلیگی، حنیرتینن باخماک) (یوسانمیش = جانان گندمیش، عاجز اولموش) (دانگ اولدوز = ناهید اولدوزو، تۆرکلر ایچینده سحر اولدوزو و ساری اولدوز دا دئییلیر) (قوشا = بو شعرده رقابت معناسیندا ایشلنمیش، جوفت و ایکی-ایکی معناسیندا وار.) (ده یلک = ده گیلک کلمه سی قیسالانمیش دیر.)

يئنگى قوشما و آغجا قوشما

يئدميش اون ايل ليك ده ،ادبيات قوروملارى باشلانان دان سورا،قاشقايى ادبياتى بىر مرحله يه چاتدى كى كلاسىك شعر داها خلق احساسينا جوغاب وئرميردى. جوانلار احساسى،داها "تكرار"دان يورناغيدى. انجمن لر بىر فضا اولموشدو كى تازا عرصه يه گلن شاعرلر،آسكى يازينلار قانع اولمويپلاردى. سچيملر،اؤز يئرئنده بىر يولاغيدى كى منيم ايچين شعرينگ "كد رمز" تكين اؤزؤنؤ گؤرسدردى.هله ده سه يسان اون ايل ليكى نينگ باشلانماگيناچاز، من بو صنعته شك اينن باخيرديم. شايد اورجينال باخيمدان تورك دؤنياسيدان آز بيليرديم.آما بو اينانجا ائتيرميشديم كى: تورك دىلى و كؤلگه سينده قاشقايى دىلى، بو گؤجؤ وارى دىر كى باشارا ،بؤگؤن اوشاقلارى نينگ احساسينا دا جوغاب وئره. ياديدما،مينگ اؤچ اؤز يئدميش ايگى اىلى،بىر سووق سونياز گنجه سى داوودخان يانيندايديم. بىر خاطره لى گنجه كى بو شعرى اوردا يازديم: (آبرى عالم دىر منه بىر بؤيجه داوودخان گره ك اؤچدؤ عقليم كؤچدؤ روحوم مأوامى كئىوان گره ك)قاشقايى ادبياتيندان بحث آچىلدى. داوودخان شعرى قالىق شعرلردن آيرىقىسى ايدى. داوودخان دئديم كى: قاشقايى ادبياتى ايچين بىر ده ورىم لازيم دىر تا دؤنيا ادبياتينا اويغون اولال. او گنجه نينگ سحركى گؤنؤ ،من داها بىر آبرى احساسينان،شعر يازماگى باشلاديم.

بوندان گچه، آسكى ادبياتيميزا دا سينگه باخيرديم،و گؤرؤيردؤم كى بىر پارا دؤزؤملرده،تاي دؤزؤملرينگ ايچرى قسى بىر بىر تكين ده ييل دىر. سان ،ميرزا مآذونونگ بو شعرى :

(سهرابخان قىليجى برق-ى- جان ستان فرنگى ده مشهور اولدو داسيتان).

اؤزؤم ده آرتيق قوشمالاردا بو فرقه چوخ باها وئرميرديم. انجمن لر ايچينده، گاهدان بو مسئله اؤستونه دانيشيردىك ،آما بحث بىر دوغرو نتيجه يه چاتميردى.اؤز يانيدان هر دؤزؤمونگ هنجه لرئنى دسته-دسته ائديرديم،كى آيرىقىسى ليگى بلئ ايدى.

يئدميش بئش ايلينينگ يازيندا، "آى قوناقليغى" اه يسى قوشماسيني يازديم. بىر آز سورا،ائل پئغامى شعرئنى ده ياراشتيرديم.ائل پئغامى قاشقايى ديلينده اول شعرئدى كى تاي دؤزؤم لرى اوزون- کوتايدى. بو شعرده، داها آرخاج بىر مبنا ده ييلدى و قالىق شعرلره بنگزميردى. بو ايلانچاز هله آدلانديرماك فيكرئنده ده ييلديم. اؤچ ايل او ايلاي دان سورا،قىسا- قيسا شعرلر كى كلاسىك شعردن آيرىقىسى ايدى،ياراشتيرديم. مينگ اؤچ اؤز يئدميش سگيز اىلى،فيروزآباد انجمنينده، بو فورم شعرلرينگ اوزاغئنى "يئنگى قوشما"و قيسالارينى ده "آغجا قوشما" آدلانديرديم.

يئنگى قوشما و آغجا قوشما قاشقايى ادبياتيندا، ايگى سچيم اينن واردىر:

۱- قوشما سان ۲- گير ايلي سان

قوشماسان وگيرايلى سان

- هر يئنگى قوشماو آغاقوشما كى قوشما سچىمى اينن بنا قويولموش، قوشماسان آدلانير. تورك ادبياتيندا، سننى قوشمالار ايگى سچىمينن دئييلير . (دورد- دورد- اوچ) و (اوچ- اوچ- بئش). داياق لى، يالخي قوشمالاردا بير سچىم داها بو ايگى سچىم دن آيرىقى سؤيلديم كى (اوچ- دورد- دورد) ايدى. قوشماسان يئنگى قوشمادا بو سچىملر قارىشير و بو يئنگى قوشمانينگ سچىمى ياراشير. شاعر اوز سليقه سى اينن، سچىم لرينگ يئرني ده ييشير يا هر سننى سچىمدن بير يا ايگى دسته حذف ائدير. گاهدان دا سچىملر ده ورييلير. بو يولاق، "عومور ثمرى" شعرينينگ سچىم باغلاماسيندا آرتيق بللى دير.

سان : عومور ثمرى (قوشما سان)

{ اوئوز ايل (3هئجه) عومرومدا (3هئجه) نه توردميشم (5هئجه) } اون بير هئجه.

{ (3 حذف) (3 حذف) (نه واردير من ده (5)) } اون بير هئجه.

{ (3هئجه حذف) (3هئجه حذف) دوولت- اعتبار (5هئجه) } اون بير هئجه.

{ }

{ گولش گولش (4هئجه) (گولومسنر (4هئجه) (3هئجه حذف) } اون بير هئجه

{ بوداقلار (3هئجه) آچيلار (3هئجه) جانيم چؤلونده (5هئجه) } اون بير هئجه.

{ منه هم آتا دير همى ده آنا } { هيلانچاق آسميش دير گوى قورشاغينا }

{ }

بو سچىم باغلامايا بير آز دقنين باخساک، آلايين دير كى وارى نومرا قوشما سچىمى (4-4-3) و (3-3-5) و ايشلنميش دير. بو قورال بو شعرينگ سونونانچاز حوكم ائدير.

- گيرايلى سان يئنگى قوشمالار دا ائله قوشماسان تكين، باشدا كى قورالينان اويوشاسى دير. آيرىقى ليگى بو دور كى ، قوشماسان شعرلر، قوشما سچىملرى اينن اويغون اولوير، آما گيرايلى سان يئنگى قوشمالار، گيرايلى سچىمى اينن اويغون دور. سننى گيرايلى دا چوخانچاز (4-4) و (3-5) سچىمى ايشلنير. بير دئييم دن داها، قوشماسان لارينگ، باشدان سونانچاز، بوتون هئجه لرى سايلسا، يالخي (فرد) دير، آما گيرايلى سان شعرينگ هئجه لرى سايقيشى، قوشا (زوج) اولاسى دير، بو شرطه كى دؤنمه وارى اولمايا، (بو شرط اوردا يئر وارى دير كى، بير دؤزوم يئرنيه بير تاي دؤزوم، دؤنمه ايشلنه.)

سچيڊن گچھ، بير آلايين اوزدشليک يئنگي قوشماينان آغاقوشما دا واردير کي شعر بيلن کيمسه لر، شعرينگ ايچري قسيندن انگلايا بيلرلر بو اوزدشليک بئله دير کي: ائله کلاسيک شعرلريميز تکين، هر آغاقوشماينان يئنگي قوشمانينگ دا، بير سچيم باغلاما واري دير. بو قالب شعرلر دوز دئييلميش اولسا، ائله بئله کي اوره ک (p-q-r-s) ي نينگ موجلاري ساغليک چاغيندا اويوشاسي دير، دوز سچيم اينن يازيلان شعر ده، باشدان تا سونانچاز دوزولو اوخوسانگ، هنج يئرینده سکنه يوخ دور، مگر کي دؤنمه (ترجيع) واري اولار. سان: بو گلن يئنگي قوشمالاردا، "ايپک تئل لي" اينن "بيز واراک" شعرلري تکين، کي هر بؤلومونده بير دؤنمه واردير.

ائل پئيغامي شعري کي (گيرايلى سان) يئنگي قوشمادير، بير- نئچه بؤلومونونگ سچيم باغلاماسي بئله دير:

{گنجه گچميش (۴) ياري دان (۳)}

{بايغي دام اوس (۴) تونده سرر (۴) کولگه سيني (۴) قوش قانات آچماز (۵)}

سينگه باخساک، آلايين دير کي واري سچيملر (۴، ۴) دير، بير يئرده (۳) و بير يئرده ده (۵) دير. ايندي بيز "دورد لري" قوشا- قوشا، بير بير يانينا و "اوچ- بئش" ي ده بير بير يانينا بيغسک، هر قوشا بير گيرايلى دير. بو قورال شعرينگ سونونانچاز حوکم اندير.

ائل پئيغامي (گيرايلى سان)

گنجه گچميش ياري دان

بايغي دام اوستونده سرر گولگه سيني قوش قانات آچماز

بو نه آغير گنجه دير سان کي زامان تام توروبان بير اني گچمز

گوزومه دريا دولانميش

ائله سان باغريما اود سالدی بو دريا

جانيمينگ طاقتيني آلدی بو دريا

بير يانيق سس قولغا چاتدی اوره گدن

ايئي خنجر تکی جانيم دوشونه باتدی اوره گدن

آغير ائل هاي اوجه داغ! باشينگي قار آلدی مگر سن

سهم-ی- صولتلی نر آسلان بئییه یوردونگدا سنینگ یوخ؟

ایگید اوغلان بئییه یوردونگدا سنینگ یوخ؟

اویان آی ائل! "روزگار" ده وره دولانماقدا کامینگدا

پاس توتوب میصری قیلیج*لر نیامینگدا

چایلارینگ چشمه سی دولموش قومونان قورودو باغینگ

یئل اسیب سوندو چیراغینگ ننی ده یاتماز اوشاغینگ اولمایا کوردور اوجاغینگ

قوما سن قورویا باغلار یاغیش اول چؤل لره بیر یاغ!

قوما سن قورویا گؤل لر هله یوردونگدا سونا وار

هله یالقیز ده بیلینگ آغیر ائل! آرخانگدا دینا وار

سن اگر چیخسه ده جانینگ سنه قافلان دئرم آی ائل!

تتیمینگ جانی وار اولسا سنه قوربان دئرم آی ائل!

سن گوزل که یلیگینگه من یاغی ترلان دئرم آی ائل!

سنه آسلان دئرم آی ائل!

قوما سن محو اولا گولمک بوداغی خورداجا قیزلر دوداغیندا

سریله تنل لری هر باشسیز آیاقسیز آیاغیندا

بویوموش ائل بوجاغیندا دلی آسلان قوجاغیندا

بیرجه کور قیزده کی یوردونگدا قالا بیر آغیر ائل دیر

توکولن گوزلری یاشی ده ویرن ظولم اه وی سنل دیر

من "رسالت" واریم آی ساری سوفالمیش چمنیم! باغبانی اولموش چمنیم!

غونچا- بوداق لار توردم باغچالارینگدا آلیشیب "شعله" چکم کور یاناغینگدا

دوخسان ایل گچدی نه گچمک ائله سان هر گنجه سی بیر ایله گچدی

پهلوان سرداریمینگ آدی هله وور قیلیجیم دیر
قووزان آی ائل آناسی! غیرته مین
بیر داها صولت منه بئسله اونو مئیدان لارا سسله
قیزیل آتینگ یالینی هئل-میخگه ایسلا دارا رغا گوزل لر تتلی تک بیر یانا آبیر
سورادان باغریمیزا جان گنیرن سسلری قاپیر
سنی آسلان بالاسن سویلرم اوغلان! سنه فخر ائیلرم اوغلان!
سورا گوردنگ کی گوزل سس گول آجیب یاز توردیب جانلاری بئسلر
ائل توروب بیربیری سسلر تفرقه بایغی سینی باز تکی چول لرده قفسلر
اؤز قولاغینگ ائشیدر کی
سوموروم* داغلاری های چکدی کی سس دوشدو هئنیگان* داغینا فریاد اوجلدی
گونشیم آغشاما چالدی دوسلارینگ باشی اوجلدی دوشمینینگ بختی قارالدی
دینا! باشینگدان اوچن آلیجی لاجین دولو وحدت مئی بیر جام آپاریب دیر
هم سهند و ساوالان
هم باکی داغلارینا
پئیغام آپاریب دیر

بو شعری قیزیم سونایان آناسی نا هدیه اندیرم کی گفتار و رفتارینان اثبات ائدیلر کی بیر انله باغلانتی لیک وارلاری نه بیر اه وه .

عومور ثمری* (قوشماسان)

اوتوز ایل عومرومدا نه توردیمیشم؟

اکدیگیم نه دیر نه واردیر من ده

دولت اعتبار! ائشید سویله رم:

بىر اٲك ايشىق بىر قە و دە اولدوز

بىر ياشىل كىر بىر نىچە يولداش نىسبەت بولوردان

هر بىرى چاى- بولاق سۆزۆلر نوردان

بىر سونا كى اوزر كۆيلۆم كۆلۆندە

كۆلش- كۆلش كۆلۆمسنىر

بوداق لار آچىلار جانىم چۆلۆندە

قانات چالار كۆزلىرىم ھواسىندا

منە ھم آتادىر ھمى دە آنا

ھىلانچاق آسمسش دىر كۆى قورشاغىنا*

كۆينۆم آسىمانى بولوت لاناندا

بىر جە توتوم* كۆلۆمسنىمك سىپە لر

بولوت لار آرینار آى دوغار كۆز- قاش آتار

ياشىل كىر ايشىق دىر او زامان كى كۆن باتار

سە وىش*لى ال لىرىم اولدوزا چاتار

بىر باغچا وارىم دىر بىر آما باغى

بىر داشلى پەلە دن دىبى قايىرلىمىش

سە وىنجى قوش* چاناغىندان سو اىچر

ال لىرىم دىبىندن عاطفە بىچر

ئىمرى ايشىق دىر كۆودا* كۆتۆرۆم*

قانلى بوداقلارى باغچا قايىرار

غم تىكانى اۆرە ك لردن آيىرار

بیر قوزو کی مله ینده سان کی سسی ایپک دیر

گون چالان دم

شیرین شیرین ناز یوخودان آییلار

باغچامیزینگ گول لریندن یاییلار

بو نعمت شوکرینه ال لریم گویده

ایگی یاغلیق آلمیش گونوم هلئی ده

بیر دیلک اوره گده

اولا دیدیم بیر ماهمار چوبان

نازینان بیسله یم قوزو

یا بیر باغبان

کی آما باغینا بیر دیفار اولا

بولوردا سینمه سین

تاری دان ایستیرم بیر گولش دوداق

آلاه انده یدی

همیشه چای - بولاق نوردان سوزوله

دونیادا هر نه وار هر نه وار گوله

*- شعرینگ سوزلؤگو: (گؤی قورشاعی=قوس قزح) توتوم=دوز یا دارمان اولچمه سی دیر- آزجا آنکلامیندا دیر) (سه ویشلی= تمنالی ، گویه آیریق) (سه وینجی قوش=سنودا قوشو-مرغ عشق) (گودا=حوصله)(گوتوروم= تحمل)

چال حبيب خان! (قوشماسان)

آل دوشه چال آغیرائل * سان بیسوتون * داغی آغیرلیق اوره گیمده

بیر نظر قیل تۆکۆلن گۆز یاشیما کی قیش دولانمیش باشیما

بیر ده باش خسروی * چالیب اوره گیم دردینی آل سن کی گندن آغیرائلیم * اولدو زارینجی *

چال حبيب خان * لای چیناریم * کی گلر "مضرابا" باغذاکی چینارلار باش اه یرلر

باش اه بیب اولمه حبيب خان دا دئیرلر

دیندیرنده سه تاری معصوم * و صمصامی * چالاندا

ائله سان گول سپلندی چۆلۆمۆز واری یاز اولدو

باغچالار نغمه یه گلدی چۆل بوداقلاری ساز اولدو

قایادان انریدی قارلار داغلارینگ باشی یاز اولدو

نه دئیم دوشده کی وایلار واری دؤندۆ آواز اولدو

چال! قیش اورتاسی قار آلتینداکی گۆل لر اویانیرلار

ساری- گیلگزر هامی چۆل لر بویانیرلار

آی قرنگی گنجه ده سان کی چیراق لار دا یانیرلار

اه گیلن سلب و چینارلار دۆز اولورلار دایانیرلار

اویان ائل * قسّی چالاندا اویناشار چۆلده قولونلار

افسیلر چمده چیچک سان کی گلین توی کرز اوینار

اویانار ائل بالاسی جوشغون اولار قانلاری قاینار

آل حبيب خان سه تاری غملی اوره ک که یلیگین اوولا

آپاریب داغلارا توولا

گنجه قوی اوز حالینا یار یاتاغیندا

گتیریب گونوز پوخوولا

چال حبیب خان کی چالاندا

انله سان اولدوزلار النمیش یئرہ چؤل آسیمان اولموش

چال نیگار داعی* کی هیجراندان اوره ک - باغری قان اولموش

گوز یاشیم سان کی سان اولموش

چال حبیب خان ائل او یانسین

هر بیرری بیر اوت آلیب قارلی قرہ قیشده دایانسین

ظولمتینگ یازقی سی یانسین

چال حبیب خان خسرو ائیوانی یاد اولسون

نکیسا روحو شاد اولسون

سن چالاندا قرہ قیشلر بیزہ یازدیر

تار چالان بور ماغینگا زر نہ دئیم!

جان "نثار" اولسا هله آزدیر

ایپک تنل لی شعریندن بیر بؤلومونگ، سچیم باغلاماسی:

آی ایپک (۳هنجہ): بو اؤچ هنجہ سون داکی بنش هنجہ اینن، بیر تای دوزوم گیرایلی یارادیر. قالیق دورد هنجہ لر ده، هر ایکی سچیمی بیر بیرہ دوزولن دن سورا را، بیر تای دوزوم گیرایلی یاراشیر.

{تنل لی غمینگ (۴هنجہ) باغریمی باس(۴هنجہ)} {میش ائله سان (۴هنجہ) قیش یئلی اس(۴هنجہ)}

{میش دیر و قا (۴هنجہ) ری منی کس (۴هنجہ)} {میش ائله میس (۴هنجہ) آیریلیغینگ (۴هنجہ)}

جانیمی یاری (۵هنجہ): بو بنش هنجہ اول کی اؤچ هنجہ اینن، بیر تای دوزوم گیرایلی یاراشیر.

{آی تئل لری(۴هئجه) ساری بیر باخ(۴هئجه) } {منه ساری(۴هئجه) (دۆرد هئجه،بوردان حنف اولموش)}.

بو گیرایی لار کی ،ایپک تئل لی سچیم باغلاماسیندا یاراشمیش،بیر تای دۆزۆم سچیمی(۳- ۵) و قالیق سچیم لر (۴- ۴) چیخمیش دیر.

ایپک* تئل لی (گیرایی سان)

آی ایپک تئل لی غمینگ باغریمی باسمیش انله سان قیش یئلی اسمیش دیر و قاری منی کسمیش انیله میش
ایریلیغینگ جانیمی یاری

آی تئل لری ساری! بیر باخ منه ساری!

آرالیقدا گۆزلیم! قالمیش و بیلیم کی چاراسیز اۆره گیم گۆیده یا یئرده گاه یاتار غم یاتاغیندا گاهی دا سئیر و
سفر ده بال آچار بیر یول آچار گۆندن و آیدان دا یوخاری

آی تئل لری ساری! بیر باخ منه ساری!

سون یازینگ کاروانی بیر نئی اینن چۆلده گلیر سان کی نیگارداغی* چالیر صبریم آلیر زار اۆره گیم نالا
چکر ناز گۆلوم آی قارچیچگیم ایریلیغینگ مندن عجب چکدی داماری

آی تئل لری ساری! بیر باخ منه ساری!

سنی تاری گۆزلیم دۆن گئری بیر باخ کی نیجه جانیم الیمدن اۆچر و بال آچار و گۆزلریمینگ قانلی یاشی
اۆزده قچر آتگه ساری!؟

آی تئل لری ساری! بیر باخ منه ساری!

آی ایپک تئل لی سرین چشمه تکین آخیرانگ آخ* و منی ده چۆلده بوراخ* و داغ- ی- داشدان سۆزۆلۆب
دۆزده سریل گۆل لره باش قوش کی بیزیم "قصّه"میزینگ ده هله چوخ مرحله واری

آی تئل لری ساری! بیر باخ منه ساری!

ساری گۆل یارپاغی یاشیل! بری باخ چوخ دا تلمسه* پوزولار نووچا باهار و بئله قالماز "روزگار" آچ
گۆزۆنگۆ بیر دم اویان و بیر اۆز احوالینگا یان و آچیلان گۆل لره بیر باخ کی نیجه ساری سوفالمیش
یاتاغین تورپاغا سالمیش! بو منیم "کلبه"مه ده اه یش ایمگلن* سن-ی- تاری!

آی تئل لری ساری! بیر باخ منه ساری!

*- شعرینگ سۆزلوگو: (اییک=ابریشم)(نیگار داغی=محمود و نیگار داستانیندان بیر قسّ دیر)(آخ=آخماگینگ امری)(بوراخ=آت،رها اند،بوراخماک مصدرینده،امر دیر)(تلسمه=تلیخارلیک اندمه،تلسمگینگ امری دیر)(ایمگن =بیر آن مکئینن گنری باخ،ایمگنمک مصدرینده، امر دیر)

عمّه جهان* (قوشما سان)

هئج یادیما گاممیش دیر گورمدیم

ائشیدمدیم ناز بی ییم*

بیر کیمسه دن گیلئیلیگی وار اولا

آسیمان گورموشنگ یاغیشدان سورا

هم صاف دیر هم سادا همی گنگ و بول*؟

بیر اینگه باشی چاز غوباری یوخدور؟

ایفاده*سی یوخ؟

دونیادا آلیشسا گلمز عئینینه

یادیمدایر

یورناغیدیم اه وجیک دن و بیر آییدین شامیدی

آی گوموش سپردی هنگام*چولونه

عمّه جهان باشیم آلدی دوشونه

ال چکدی باشیما بئله باشلادی:

دندی قوزوم* زیندگانلیک بیر بئله سان بیلمه دیر:

(گنجه اکدیم نوخودو سحر باخدیم یوخودو*)

(آیا باخ اولدوزا باخ*)

* - شعرینگ سۆزلوگۆ: (عمه جهان=بی بیم کی هر آندان محبت لی تر ایدی) (بی یی= قاشقایی دیلینده اوچ معنا واری دیر. بیر معنا سی نسبی دیر کی آتا باجیسینا دنیلیلیر. بیر داها معناسی، شان و شووکت لی آروادلارینگ آدی سونونا گلیر و مرتبه سینی گۆر سدییر. کلانتر و خانلار آروادلارینی بی بی چاغیریرلار. سان: مریم بی بی، فریده بی بی، خدیجه بی بی و بیر داها معناسی سادات آروادلارینگ آدلاری باشیندا دنیلیلیر. سان: بی بی سکینه، بی بی نرگس و) (گتنگ-ی-بول= هر یاندا آجیق. دیوار سیز) (ایفاده= کنبر و غرور) (هنگام= قاشقایی قیشلاقلارینگ بیری دیر کی کوچوک کشکولو طایفاسی نینگ قیشلاغی دیر) (قوزو= قویون اوشاغی. قاشقایی لار اوشاقلاری سه ونده قوزو چاغیریرلار) (گتجه اکدیم نوخودو سحر باخدیم بوخودو= قاشقایی دیلینده بیر بولماجادییر کی جوغابی اولویر: اولدوزلار) (آیا باخ اولدوزا باخ گلینه باخ قیزا باخ بیر الینده شور کباب بیر الینده دوزا باخ= قاشقایی آساناک لرینگ بیری سی)

قیزیل آتلی (گیرایی سان)

نه سه یم ؟ هر نه سدیم تاری منه وئردی نیگاریم!

آی قرنگی گتجه لر نازلی یارینگ حسرتی یاشی

کی بو گۆزلر قاپاغیندا* قانا بنگزر

دؤشده بیر طبعی کی گاه وولکانا* بنگزر

آغیر ائل وئردی کی هر ناز بالاسی نئی ده بیر آسلانا بنگزر

یئریشی تیفانا بنگزر

باخیشی قافلانا بنگزر

آرخادان قیشده دینا دیر قارشی دان ترلانا بنگزر

اؤز یئرینده جانا بنگزرا!

هئچنه ده وئرمه سه بیر دیل کی بۆتۆن اه ورنی* باسمیش

خوردا قیزلار دانیشاندا بنله بیل یاز یئلی اسمیش

بو گۆزل ایک اوره گیمدن نای آپارمیش باغریمینگ باغینی* کسمیش

دیلی کی ناز فره* لر قازیلادی بولبول اونو چهلدی باغدا

نه دئیم! شعرینه بیر باخ ائله بیر نازلی گلین الوان اوتاقد

باخیشی غونچا- بوداقد

یئریشی باغچادا- باغدا

اوجۆ گۆیده دییی یئرده سولو چۆلده ساغی داغدا
وارسی قانلی اوره گده وارسی نازلی دوداقددا
شاهلارینگ تاجینا تاریخ بویوچاز تامغا* یازیلیمیش
اورخونونگ داشینا* کئنگیر* دوشوننه داش دا قازیلیمیش
گاه گؤلومسنمک اولوب غونچا دا گؤلموش
گاه دا خاجلار ساواشی* مینگ بئله یتیم یاشی سیلمیش
گاهی شودار تکی ظالیم اوراغیندان دا بیچیلیمیش
گننه بیتمیش گننه گؤلموش
گیل گنمیش لوحه لری* گؤل تگین آبیادسی* قالمیش
نه کی قالمیش کی بوتون دونیامیزا "لوله" سالمیش
آهای ائلداش! قره قاج* - سورمه* - هلئنگان* - قاراباغ* بلگه* دیر الدهه!
انلیمینگ گچمیشی دیر قوی قالا دیلده!
هنچ "زوال" یوخدور "اصیل" ده

نازلی تنگوو* دا بیزیم سان کی ارال* داش گؤلوموز* وار
گؤل- چیچک لی چؤلوموز وار
سن ده های نازلی گؤلوم طبعینگی قوش قار- یاغیشا بیرچای اولوب آخ!
گؤل آچیب گؤل!
بو باغینگ بیر بونا آیریقتسی گؤل قارلی قره قیشده سوغولدو
بیر اونونگ خاطرینا مینگ بئله ناز غونچا دوغولدو
گننه دونیایا دوداق آچدی و گؤلدو

گننه سولدو

هله تورپاغی بویو نازگؤلومونگ، باغلار آچاسی

عکسی گؤینومده قالاسی

انلیمینگ نازلی بالاسی

هله دؤنیا وار و بیزلر ده واراک ، تنز دولانار نووچا باهاریم

نه سه یم؟ هر نه سدیم تاری منه وئردی نیگاریم!

هنچ زامان گؤل لری سولماز بو باهاریم

غم چاغی صبر و قراریم

انله بیر دیل کی واریم سان کی واری دؤنیایی واریم!

گؤز آجیب آرغاجا* باغلی ناظمینگ* نازینا بیر باخ!

سئرداش اول نلبکی* ده رازینا بیر باخ!

نازلی سولمازینا بیر باخ!

"کرمانی"* باغینی گؤر! گؤل*ده بالیق، گؤل دایاغی دیرناغی* واردیر

بویالی بایداغی واردیر

سلبی*نینگ کؤلگه سینه الدهه قیلج، آسلان اوتورموش

انله شاه مجلیسی قورموش

سینگه* بیر پازیریک* اینگ نئیزه لی سربازینا گل باخ!

داغداکی بازینی گؤر سن! چؤلده کی یازینا گل باخ!

قوی دئیم داغلی داغیمدان گؤل آچان چنلی* چاغیندان

آچیلار یئر نفسی کوپولارینگ* سازینی گؤر سن!

گؤزل آوازینی گؤر سن!

سۆرمە دن دورنالار آچمیش بالینی مینگ نازینان یایلاغا ساری

من قولو باغلی یام آما، باخارام گۆی- داغا ساری

انله سان بیر یارالی قوش کی هله منیلى اسر منیلاغا* ساری

گۆزۆنه یاش دولانار غملى باخار هئی باغا ساری

سولا ساری ساغا ساری

گل اینان انلداشیم آرخانگی چه ویرمه!

اۆزۆنگۆ آرخادا گۆرمه

دیلمه دۆشمن اولان اۆزگه لره "فرستی" وئرمه!

بو منیم دیرلیگیمه باغلی انله جان تۆردن یئرلی اینام* دیر

بیر قیزیل آتلی گلن وار کی بو گۆزله یاشی دا جوشدورا قانی

گۆتۆره دۆنیامیزینگ واری یامانی

انله موسی کیمی طوردا توروبان الدهه آغاجی

ساغ یانی باتی دا سول یان دوغو دا آچسا قولاجی

فرعونونگ قصری، آماجی

آرخادا قارداشی هارون گنجینن باتیرا قارون

غافل اولما بو منیم نازلی دیلک* دیر اۆره گیمده

هر نه "اطلس" بنزه* دۆنمۆش دۆر "اصالت" چیچگی چووماز اصیلده

آما انلداش! بو نجابت کهری قوی تا هله کیشنه یه چۆلده

قوی بوغازیمدا دۆگۆن دویغو- دیلک لر آچیلا گۆیلره ساری

چاغیر: آی دۆشمینمه دوسلوک ائدن دوسوما دۆشمن!

سن آهای انلدن ایتن ناموراد انلداش!

دی کوھئیلاں* قولونو شبدیزہ* بنگزر بیر آت اولموش

قیزیل اۆرگہ قیرات* اولموش

ائله قیرپر* قولاغی گۆزلرینن آتلی سوراغلار

هگری بنلده، اۆگن باشدا، گننه قاپی یا باغلی

افسیلن یالی داراق لی

ائله بیر نازلی گلین تک نازنین باشی دواق*لی

آلا گۆز- غونچا دوداق لی

آمان آخ هئی اۆره گیم آرزی لی- داغلی

آما نامرده دایاق دۆنیا دا بیلسین

هر نه کی اۆزگہ ده بیرمانینا چای باغلایان ائلداش دا واریم دیر

هله من جانلی وارام دۆنیا بویو نازلی دیلیم دؤشده- دوداقددا

قوی یاتا ائل ساتان اوغلان لاریمیز الوان اوتاقددا

قوی اوراق- بیخچی لی باغبان بیله کی یئرلی چینار وار هله باغدا

قوی تا بیلسین کی سؤمؤکلر سینینغی ساغلیگا بیتیمیش

گننه عنقا جیجه سی دیرچلب اوولانمیش اونونگ منیدانینا قاف دا کوتالمیش

گننه داغلار باشینا چؤل دؤشونه "لوله" سالمیش

گنجه*تینگ آدی گۆزؤمده گننه بیر چنگی تکین افسیلر اوینار

قار باسار ارزرومو* اؤلدۆللم خان کرم آغلار

ایلدیریم آسیمانی یاردی ائله قانلی قیلج تک

من ده بو سازی سینیق آشیغیان گۆزلریمینگ چشمه سی قاینار

ترینیش*دن اۆره گیم هئی آچیلار گۆز دولایار آرخا سوراغلار

باغدا بیر ناز چیچگیم وار

آلا گۆزلرائله بیل یازدا بولاقلار

گننه نایمید گننه پوزقون دیزلره باش قویوب آغلار

غمینن جانیمی داغلار

قره باغلار

گننه کیپیریک چالیرام آییلیرام یاش سۆزۆلن گۆز قاباغیندا

قوشوغونگ صحنه سی بیر سایيغا*بنگزر

گننه بیر میصری قیلج الدهه کور اوغلو، قیراتینگ یالینی توتמוש

الینن کؤلگه سالیب گۆزلره خان ائیوزی* گۆزلر

آچیلار سان کی بوداق غم توتان اۆزلر

آلا گۆزلر دولانار چنلی چۆله دوساگی دیر دؤشده نفسلر

های گلن سس دولانار داش- کمره.... بیر قیزیل آتلی!

قیزیل آتلی!

قیزیل آتلی!

کیل- شاباش قوزانار انلن، داغ- ی- داشدان

آسیمان حیرته قالمیش بو شاباشدان

چکیلر آرشا گننه چالینا سازلار

صف چکرلر هلئی یه غمزه لی قیزلار

آلینار شئیطان اوره گدن محو اولار واری قوتوز*لار

دیرلیگه معنا باغیشلار گننه سۆزلر

گننه سازلار

شەققىنگ ئالى آغارمىش ھەلە من ياشلى گۈزۈم گۈيلرى گۈزلر

داياق اولموش جانا ديزلر

چىچىك آچمىش

كئنه دۈزلر.....

(كوچنە)

قىزىل اتلى شعرىنىنگ سۈزلۈگۈ: (قاپاق= گۈزلر اۋستۈنۈندە كى پردە) (ولكان= اود ياخان داغ، آتشفشان) (اھ ورن= دۇنيا، كاينات) باغ= ايپلىك يا رشمە كى باغلاماك دا ايشلنير) (فرە= كە بلىك يا تئھى جىجە سى كى خالامىش دىر) (تامغا= ائل نىشانى، ائل اوجاغى، قاشقايى دا ھر طايفا بىر سۈز اورخون آباچاسىندان داغما بىرىنە ايشلدىر، تۈرك پادشاھلارى نىنگ نىشانلارى) (اورخون داشى= تۈرك دىلىندە بىر الفبا كى گۈي تۈرك لردن قالمىش، اون مىنگ ايگى اۈز ئالى لوحە سى روسىە موزە لرىندە ساخالنير) (كئنگىر= سومر خلقى نىنگ آدى كئنگىر دىر) (خاجلار ساواشى= صلبىي جنگ لر) (كىل گئمىش لوحە لرى= اون ايگى لوحە دىر كى سومر پهلوانى كىل گئمىش دن قالمىش دىر) (قرە قاج= ايران گۈنە يىندە واردان اوزاق چاى دىر. بو چاينىنگ وارى حوزە سى، قاشقايى لار قىشلاغى دىر) (سۈرمە= قاشقايى لار قىشلاغىندا، بىر معروف داغ آدى دىر) (ھلئىگان= قاشقايى لار قىشلاغىندا بىر داغ آدى دىر) (قرە باغ= شىراز شەھرى نىنگ گۈنە يىندە بىر داغ دىر، قوزاى داكى دۈشۈندە، كندلر دە قرە باغ سۈيلنير) (بلگە= آلايىن سىند، بلگە نىنگ كۈكۈ بلى دىر) (تنگو= بىر تنگ، فىروز آبادىنان مېمىند حوزە سىنىنگ آراسىندا دىر، كى قوزاى تايىندان، آغزىنا بىر سە باغلامىش) (آرال= بىر گۈل دىر كى تۈركمىستان و اوزبكىستان آراسىندا دىر) (داش گۈلۈ= تنگو سىنىنگ آرخاسىندا كى گۈل، تازالىك دا داش گۈلۈ سۈيلنير) (آرغاج= قالى نىنگ آياغىندا كى و باشداكى آغاج، رىشك لر آرغاج لار اۋستۈنە دۈزۈلۈپ) (ناظم= بىر آدى- سانلى نقش قاشقايى قالىسىندا) (نلىكى= ايگى گۈلە بنگزر نقش ناظم نقشىنىنگ باشىندا) (كرمانى= بىر قالى نقشى دىر كى قاشقايى لار ايچىندە كرماتلى لار توخویرلار، فارس دا ماھى درھم و ھراتى دا دئىبلير) (گۈل دە بالىق= كرماتى نقشىندە حوز و بالىق) (دېرناق= قالى نقشى، بىر دېرناغا بنگزر نقش كى، كرماتى حوزونونگ قىراغىنا و ناظم نقشىندە زلزە قىراغىنا توخونوپ) (سلب= كرماتى قالىسىندا بىر نقش، فارس دا "سرو" سۈيلنير) (سىنگە= دقت لى) (پازىرىك= دۇنيادا واريدان قىمى قالى دىر كى مىلاد دان قاپاق اوغوز تۈرك لرىندە، قايبى لار توخوموشلار، ايلمە سى قاشقايى ايلمە سى تكىن اويوشمازدىر و ائل اوجاغى تامغاسى دا پازىرىك قالىسىنا توخونموش دور) (چن= غبار، توز) (كوپۈ= ياز قوشو، فارس دىلىندە فاختە آدلانىر) (مئىلاق= قوشلارنىنگ اوتراغى بىرى) (دىلك= آرزو) (بنز= دە بىرسىز پارچا) (كوهنىلاسېراىخان قاشقايى آتى) (شېدبىز= خسرو پرويز آتى) (قىرات= كوراغلو آتى) (قىرىمك= قولاق اوينادماك) (دوواق= بىر بوياى پارچا كى گلېن باشىنا سربىلير) (گنجە= قوزاى آذربايجان دا بىر شەھر دىر كى، كرم- اصلى داستانى اوردان باشلانير، روسلار بو شەھرە كىروف آباد دىن بىرلردى) (ارزروم= بىر آدى- سانلى گدىك تۈركىيە دوغوسوندا دىر كى كرم اينىن لىسىنى اوردان قار باسمىش) (ترپنىش= اۈرە ك اتماگى، ترپنمك مصدرى نىنگ آسم-فاعلى دىر) (سايىق= آلاقرە دۈش گۈردۈك، سايىقلاماگىنىگ كۈكۈدۈر، آيىغىگ قارشى سى دىر) (قوتوز= آلا شىطان، آز بىلن چوخ دانىشان، اۈز يانيندان ھر ايشدە وار)

آعجا قوشمالار

بو قىساجا شعرلرىنىگ سچىم باغلاماسى ائله يىنگى قوشما تكىن دىر. آعجا قوشما، ائله يىنگى قوشما تكىن سچىم اۈزۈندىن بۇلۇنسىه ايگى نومرا (قوشماسان و گىرايلى سان) دىر. يىنگى قوشما بۇلۇمۇندە سچىم باغلامايى سۈيله دىم. آعجا قوشماينان يىنگى قوشمانىنگ يالىنگىز آيرىقىسى ليگى، قىسا- اوزاق ليگى دىر. داھا مطلبىنىگ قىسالانماگى ايچىن، آرتىق سۈيله مك لازىم اولماز.

بیر آلانان (قوشماسان)

اٹشیدمیشم سن ده اٹشید!

دئمیش لر کی:

بیر کرز آلانان ایگی اورگنیر

بیز ایگی آلانیک بیر اورگنمدیک!!!

سوودا (قوشماسان)

روحو شاد یادی خنیر

بویوک آتامینگ

گاہ دئیردی: بیر باشیم وار مینگ سوودام

بوردا مینگ باش وار کی

بیر سووداسی یوخ!

لاچین (گیرایی سان)

اولاندان تا اولننچز

قفسده

دۆزده

داغلاردا

یادینگدان چیخمه سین لاجین

سنه تاری

قانات وئرميش

قاچ قارا (قوشماسان)

ئىرى يىن سۆزۈلن چاغىمى يامىشام دۈشە

ھانى بىر بىلن كى دامدىم ياناغا

ايتى بىچاق چىكمە باغرىما !

قوى اوتورام

آى قارا قرنگى قارلى قارا قىش!

بورماق چاخاردماك اولماز آيا باخىرام

آياق سسى! باخ! بىر كۈلگه!

دۈش دۈر؟

توش دور؟

قاچ قارا!

قىمىشيق (گىراىلى سان)

گۈپ-ۈ- گۈنۈز

گۈلش گۈن تور دوگو يئردە

قىمىشيق يانسادا يانسى

گۈرن اولماز بىلن اولماز

آما قرنگى گنجە دە

ھر قىمىشيق بىر سرىش آد گۈزە گلير

يئردن يئره سۈزە گلير

يازقى (قوشماسان)

آى قرنگى سووق آيرىلىق چۆره ك

بو منىم يازقىم!

نه اۇچر قانات وار نه قاچار آياق

بىر ايشىق گۆرمۆشم ! قىزىل ھگرلى دىر!

گلين ! گلين اۇچن ياخين دىر! خوش احوالينگا!

آنا قالى سى(قوشماسان)

آنا سن اوخوموشانگ ھاردا كى بودا* نه دئمىش دىر!؟

اونونگ انديشه سىنى ايلمه لرنگ سن

يولمادان* سلب تۇردمك اۇلۇ دىر يىدمك اولارمىش

بئله گۆرسدمه* يى باخ گۆر!

سن ھرات مکتىبىنى* يا كى اوغوز* كى باورىنى آنگلادىنگ ھاردان!؟

آلاقورد* اژدها تك سن قايران قلعه يى گۆز لر

سنى حق كۆلگه سى من سۆيله مه يم پس نه دئيم؟ دى!

قانلى دىر ناقلارىنگ ائل قلعه سى دىر تامغا* داياغى!

* - شعرىنگ سۆزاؤگۆ: (بودا= ھند خلقى نىنگ پىغمبرى) (يولما= حارام اولمۇش قويون اينگى)(گۆرسدمه= غريب ايش، معجزه)(ھرات مکتىبى= نفاش ليكدا بىر سىك دىر كى بناسىنى كمال الدين بهزاد قويموش دور)(اوغوز باورى= قاشقايى لار، تۆركمن لر، آذربايجان لى لار و تۆركيه تۆرك لر نىنگ سوبلارى اوغوزلارا دۆنۆير، كى باور وارلار بىمىش ھر قلعه يى بىر اژدها گۆزلۆير، بو باور قاشقايى لار ايجىنده آلاچىق كىمىنده كى نوار اۆستۆنده و قالى دوورونداكى آلاقورد ايجىنده آلايىن اولموش دور)(آلاقورد= بىر سادا نقش دىر كى اژدها نىشانى دىر، قاشقايى قالى سىنىنگ دوورونا آلاقورد توخونماگى بىر باور دىر)(تامغا= ائل اوچاغى نقشى دىر كى قاشقايى لار ايجىنده اورخون آباچاسىندان قاف حرفى دىر، گاه قويونلارى داغلاماك ايجىن تامغادان داغما دۆز دىر لر)

اُنشيدن يوخ! (گيرابلى سان)
اۆز اۆزۆمه دانيشيرديم
دئديم آلاه! بير قولاق يوخ اُنشيدە بو سۆزۆ مندن
بو قوشمالار داش اۆره گى ايپك ائيلر
توفنگيم ناليخدى دئدى!
اوشيدن يوخ سنىنگ سۆزۆنگ
سن آلاه قوى من دانيشام
منيم سۆزۆم داشا گچر
داغلار ينان من تانىشام
دئديم قار داش! دار گۆنۆنگ داياعى يولداش!
سس اندمه تا گلە وقتى
بئله معلوم چوخ تنز اولار سنىنگ دانيشماگىنگ چاغى
ايشار انديم تور آياغى!

سويوز باليق (گيرابلى سان)

نه قالميش دير منه يولداش!

توار ترلان* يوواسيندان!

كوهيلان*دان- هليوان*دان- باجالان*- ايشقير*- اولدوزدان* نه قالميش دير؟

ايشيق سيز بير قره چادير

كى غفلت دن ساليبدير باشيما تيفان

نه قالميش دير منه بولداش!

بنش- آلتى چاراسيز باليق*

سويوزلوک دان اوزر کرمانى حووضوندا

گل ايندى چارا قيل فيکر ائد

ضرردن قالميشى دؤندر

قبا توت گؤل لر عكسيندن

باليق لارى سودان چکمه!

*- شعرينگ سوزلوگو: (توار ترلان=اووچو قوشلاردان دير) (کوهيلان=سهرابخان قشقاى آتى) (هليوان=ملک منصورخان آتى)
(باجالان=خسروخان آتى) (ايشقير، اولدوز= زياد خان دره شورلو آتلارى) (باليق=کيرمانى نقشينده خوردا نقش لردن دير)(کيرمانى حوضو=
قشقاى قالى سيندا کيرمانى آدى بير نقش وار كى حوض و باليق آرتيغانچاز آلايين دير)

چوبان يوخوسو (قوشما سان)

تا قوزو مله دى چوبان آييليب

نالېخدې دئدى:

آلاهدان ايسنتيرم بير ايتى ديرناق

تا شيت* آياغيمدان تيكان چاخاردا

يوخوموز اولمادى چوبان يوخوسو

آيلاک قوزو سسى اينن

يئدى دس ناغارا بوردا چالينسين

آييلان اولماز

قايغى لار اوره گده گورلانار قالار

واى بو ديرليگه!

* - شيت = يارا، يارالى ال-اياق

جئيران (گيرابلى سان)

اوخ كماندا ال اوستونده

جئيران دالى سيرا قاچدى

جئيران ايمك لنيب * دئدى:

آهاى اووچو! سن مال ايچى من جان ايچى

قاچ تا قاچاك!

* - ايمك لنمك = مكث اندمك و آرخايا باخماك

